

Ikke-vestlige innvandrere på Grønland

En studie av forankring og territorialfølelse

Hovedfagsoppgave i Samfunnsgeografi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Inga Gudrun Hyrve

Våren 2005

Universitetet i Oslo

Forord

Studiene på Blindern er på vei mot slutten og det er naturlig å se litt tilbake. Det har vært mange, lange og noen ganger tunge år, men det har også vært mye moro! Jeg har fått mange nye og gode venner som jeg håper vil være med meg i årene fremover. Enkelte av dere trenger en ekstra takk i forbindelse med at jeg nå kan levere denne oppgaven.

Karoline og Elin Anne, to ”nøster” som alltid stiller opp. Uten dere hadde ikke denne oppgaven vært mulig. Tusen takk!

Takk til Heidi B., Kristin, Siv og Kjersti som har kommet med nyttige innspill. Hans Kristen som er mitt lille rettskrivingsleksikon, samt Brita som har lest omfattende korrektur. Og Brit som har hjulpet meg å redigere oppgaven. Siri M., vi klarte det!

Veilederen min Terje, som har kommet med nyttige innspill gjennom hele prosessen. Og ikke minst informantene mine, uten dem ville det ikke vært en oppgave.

Live, mamma og pappa, takk for at dere har hatt tro på at dette skulle gå.

Takk til Jostein, som har vært gressenkemann og alenepappa de siste ukene. Takk for at du har hatt trua på meg! Og ikke minst Mattis, som kanskje er hovedgrunnen til at oppgaven ble ferdig. Solstråla mi, du gir meg motivasjon og pågangsmot, og ikke minst perspektiv, ingenting er viktigere enn deg.

Inga Gudrun

Innhold

<u>1 INNLEDNING</u>	1
<u>PROBLEMSTILLINGER</u>	3
<u>AVGRENSING OG BEGREPER</u>	4
<u>GRØNLAND OG OSLO INDRE ØST</u>	4
<u>IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE</u>	5
<u>OPPGAVENS OPPBYGGING</u>	6
<u>2 GRØNLAND SOM STUDIEFELT</u>	9
<u>GRØNLAND - ET PROBLEMOMRÅDE</u>	9
<u>BOLIGFORBEDRING OG BEFOLKNINGSENDRING</u>	10
<u>BYFORNYELSENS KONSEKVENSER</u>	11
<u>IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE I OSLO</u>	12
<u>ET FLERKULTURELT SAMFUNN</u>	13
<u>OSLO - EN DELT BY</u>	14
<u>ET NYTT BYBILDE</u>	15
<u>ENDRINGER I GRØNLANDS OMDØMME</u>	16
<u>AVSLUTNING</u>	17
<u>3 METODISK TILNÆRMING</u>	19
<u>KVALITATIVE STUDIER</u>	19
<u>UTVALG</u>	20
<u>REKRUTTERING AV INFORMANTENE</u>	21
<u>INTERVJUENE</u>	22
<u>MIN ROLLE</u>	23
<u>UTFORDRINGER KNYTTET TIL FORSTÅELSE</u>	26
<u>VURDERING AV INTERVJUENES KVALITET</u>	27
<u>ETIKK</u>	28
<u>ANALYSEGRUNNLAG</u>	28
<u>4 TEORETISK RAMMEVERK</u>	31
<u>RELASJONELL STEDSOPPFATNING</u>	31
<u>ROM</u>	32
<u>STED</u>	32
<u>FORANKRING</u>	33
<u>NETTVERK</u>	33
<u>FORANKRING OG SOSIAL INVOLVERING</u>	36
<u>STEDSFØLELSE</u>	36
<u>STEDSIDENTITET</u>	38
<u>TERRITORIUM</u>	39
<u>BYENS SOSIALE STRUKTUR OG ENDRING</u>	40
<u>FLYTTEGRUNNER</u>	41
<u>GENTRIFISERING</u>	42
<u>STRUKTURELLE KONSEKVENSER AV INDIVIDUELLE TILPASNINGER</u>	44

<u>5 INFORMANTOVERSIKT</u>	47
<u>6 INFORMANTENES FORANKRING TIL GRØNLAND</u>	51
<u>BOSITUASJON</u>	51
<u>HVORFOR BOR INFORMANTENE PÅ GRØNLAND?</u>	52
<u>INFORMANTENES FORKLARING PÅ HVORFOR DET BOR SÅ MANGE IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE PÅ GRØNLAND</u>	53
<u>ØNSKER DE Å FLYTTE?</u>	55
<u>PRAKTISKE GJØREMÅL OG ARBEID</u>	57
<u>PRAKTISKE GJØREMÅL</u>	57
<u>INFORMANTENES ARBEIDSSITUASJON</u>	58
<u>ANDRE IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE SIN BRUK AV GRØNLAND</u>	58
<u>FAMILIE OG NETTVERK – EMOSJONELL FORANKRING</u>	59
<u>FAMILIENETTVERKET TIL INFORMANTENE</u>	60
<u>INFORMANTENES NETTVERK</u>	62
<u>NETTVERKENES FUNKSJON</u>	64
<u>AVSLUTNING</u>	65
<u>7 SOSIAL KONTAKT, STEDSFØLELSE OG STEDSIDENTITET</u>	69
<u>KONTAKT MELLOM ULIKE ETNISKE GRUPPER PÅ GRØNLAND</u>	69
<u>KONTAKT MELLOM IKKE-VESTLIGE INNVANDRERGRUPPER</u>	69
<u>KONTAKT MELLOM IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE OG ETNISKE NORDMENN</u>	70
<u>NABOKONTAKT</u>	72
<u>FAMILIEKONTAKT</u>	73
<u>INFORMANTENES STEDSFØLELSE OG STEDSIDENTITET FOR GRØNLAND</u>	74
<u>INFORMANTENES BESKRIVELSE AV GRØNLAND</u>	75
<u>Å FØLE SEG HJEMME</u>	76
<u>”GRØNLAND GJØR DET LETTERE”</u>	77
<u>HVA SER INFORMANTENE SOM NEGATIVT VED GRØNLAND?</u>	81
<u>STEDSFØLELSE KAN FØRE TIL STEDSIDENTITET</u>	82
<u>HVORDAN MENER INFORMANTENE ANDRE SER PÅ GRØNLAND?</u>	84
<u>NEGATIVE REAKSJONER</u>	84
<u>HVORDAN PÅVIRKES INFORMANTENE AV HVORDAN ANDRE SER PÅ GRØNLAND?</u>	85
<u>AVSLUTNING</u>	87
<u>8 ENDRINGER OG TERRITORIALFØLELSE</u>	89
<u>HVA SIER INFORMANTENE OM ENDRINGER PÅ GRØNLAND?</u>	89
<u>FYSISKE ENDRINGER</u>	90
<u>BEBOERENDRINGER</u>	90
<u>HVORDAN RESPONDERER INFORMANTENE PÅ ENDRINGENE DE MENER FINNER STED?</u>	94
<u>HVA SYNES DE OM ENDRINGENE?</u>	94
<u>LOKALT ENGASJEMENT BLANT IKKE-VESTLIGE INNVANDRERE</u>	96
<u>ØNSKER INFORMANTENE ET EGET ETNISK OMRÅDE?</u>	97
<u>HVORDAN ØNSKER INFORMANTENE AT NABOLAGET SKAL VÆRE?</u>	97
<u>ØNSKENABOEN</u>	98
<u>AVSLUTNING</u>	99
<u>9 AVSLUTNING</u>	101

<u>OPPGAVENS UTGANGSPUNKT OG FORMÅL</u>	101
<u>FORANKRING</u>	102
<u>STEDSFØLELSE</u>	103
<u>STEDSFØLELSE KAN GI EN STEDSIDENTITET</u>	104
<u>ER GRØNLAND ET IKKE-VESTLIG INNVANDRERTERRITORIUM?</u>	105
<u>GRØNLAND VIDERE FRAMOVER</u>	106
<u>KILDER</u>	109
<u>VEDLEGG 1</u>	A
<u>VEDLEGG 2</u>	C

1 Innledning

Grønland på Oslos østkant har i dag et mangfold av ulike etniske grupper. Grupper med ulik etnisk bakgrunn og sosioøkonomiske ressurser lever sammen og side om side. Samtidig finner vi et mangfold av grønnsaks- og krydderbutikker, halal-kjøttbutikker og stoffutsalg side om side med de mer tradisjonelle norskeide dagligvarekjedene, spisesteder og brune utestedene. Grønland, som er en del av Bydel Gamle Oslo, står sterkt som symbol for det flerkulturelle Oslo.

Grønland har fra det ble en del av Oslo og frem til 1980-tallet vært preget av et dårlig omdømme, mye på grunn av dårlige sanitære og bostedsmessige forhold, samt hvilke grupper som har bebodd området. Byfornyelsen bedret boligstandarden og utearealene,¹ og parallelt med dette har Grønland fra 1970-tallet vært inne i en ny endringsprosess der ikke-vestlige innvandrere har preget bybildet mer og mer. Bydel Gamle Oslo hadde i perioden 1988-1998 en vekst i andelen ikke-vestlige innvandrere på 16,9 %. Til tross for at Bydel Gamle Oslo fortsatt var av bydelene med størst andel ikke-vestlige innvandrere viser Blom (2002) at det var en liten nedgang i perioden 1998-2001.

Den eneste moskeen med minareter i Oslo, er lokalisert på Grønland. Fra januar 2000 har det vært mulig å høre bønnenrop fra denne moskeen på fredager. I tillegg til dette finnes det mange andre muslimske organisasjoner og felleskap i området. Inntil nylig var den eneste muslimske skolen i Oslo lokalisert på Grønland. Denne er i dag stengt, men det er en gruppe som nå jobber for å starte en ny muslimsk skole på Grønland. Ifølge Aftenposten 23.1.2005 vurderer Sparebank Øst å åpne en egen bankfilial for innvandrere på Grønland. Det at banken ser et kundegrunnlag av ikke-vestlige innvandrere, og har tanker om å åpne en egen bankfilial på Grønland for dem, kan tyde på at de ser på dem som mer forankret her enn andre steder i byen. På Grønland ligger et eldrecenter som er rettet både mot ikke-vestlige innvandrere og etniske nordmenn. Til tross for en viss samhandling ser man at de ikke-vestlige innvandrerne og de etniske nordmennene lever uten stor interaksjon.

---

¹ Jeg redegjør for Byfornyelsen i kapittel 2.

På 1990-tallet pågikk det en diskusjon i media om hvorvidt deler av Oslo kunne kalles en ”getto”. Denne diskusjonen ble gjerne knyttet til Grønland og enkelte områder i Oslo indre øst. I stedet for gettoer i Oslo kan vi snakke om flerkulturelle lavstatusområder, og Grønland kan sees som et slikt område.

Grønland og Bydel Gamle Oslo er en sentral del av Oslo, med nærhet til offentlig kommunikasjon og det nye området Bjørvika, som er planlagt ferdig i 2008. Det er stor byggevirkosomhet både på Grønland og i bydelen generelt. Utbyggerne profilerer de nye boligprosjektene med blant annet ”tøffelavstand til kafeene” og nærhet til operaen. Gamle puber som tidligere ble ansett som brune og slitte har fått en ny popularitet. Det flerkulturelle miljøet med etniske nordmenn og etniske minoriteter, ulike tilbud av butikker og utesteder, samt at en urban livsstil er populær, gjør Grønland attraktivt også for den etnisk norske befolkningen. For 10 år siden kunne du få bolig relativt rimelig på Grønland og i Gamle Oslo sammenlignet med andre steder i byen, slik er det ikke i dag. Grønland har de senere årene blitt et populært sted å bo og boligprisene har økt betraktelig.

Problemstillinger

Med dette som bakgrunn ønsker jeg å undersøke hvordan ikke-vestlige innvandrere opplever Grønland. Med tanke på hvor lenge det har vært en ikke-vestlig bokonsentrasjon på Grønland er det mest naturlig å fokusere på Grønland som studieområde. I tillegg til de som er bofaste der kommer det ikke-vestlige innvandrere fra andre steder i og rundt Oslo til Grønland blant annet for å handle. Samtidig som området preges av ikke-vestlige innvandrere, er det i dag mange endringsprosesser på Grønland. Det kan synes som om store deler av den etnisk norske befolkningen i Oslo (og andre steder) ser på Grønland som ikke-vestlige innvandrere sin del av byen. Aftenposten hadde 18.4.2001 en artikkel med overskrift ”Trives best her”. Denne tok for seg hvordan ikke-vestlige innvandrere trives best på Grønland på grunn av kjente butikker, mat og at de ikke trengte å lære seg norsk så lenge de holdt seg til dette området. Grønland fremstilles som det området i byen der det er enklest å leve som en riktig muslim. Kallenavn som ”Lille Pakistan” eller ”Lille Karachi” forsterker inntrykket av at området tilhører ikke-vestlige innvandrere. Dette er imidlertid et medieskapt bilde, og det kan være grunn til å undersøke temaet nærmere. Problemstillingene mine blir således:

1. På hvilken måte er ikke-vestlige innvandrere på Grønland forankret til området gjennom praktiske gjøremål, familieforhold, religiøs utfoldelse og sosiale nettverk?

Jeg har valgt å se på forankring gjennom indikatorene familie, religiøs utfoldelse, praktiske gjøremål og sosiale nettverk. Finnes mange av disse indikatorene på Grønland er det tenkelig at informantene er forankret her. Dette vil igjen kunne påvirke informantenes stedsfølelse overfor Grønland. Jeg vil gå nærmere inn på forankring og stedsfølelse, samt hvordan disse kan påvirke informantenes utvikling av en stedsidentitet og eventuell territorialfølelse i kapittel 4.

2. Ser ikke-vestlige innvandrere på Grønland som sitt territorium i Oslo?

Med utgangspunkt i informantenes forankring og stedsfølelse vil jeg undersøke om informantene ser på Grønland som sitt territorium. Med territorium mener jeg et sted som forbindes med en kulturell identitet. Stedet føles som ens eget, og individene ønsker å holde andre grupper borte fra stedet. Territorium reflekterer en sterk form for stedsfølelse eller

stedsidentitet, og det kan tenkes at dette er et for sterkt begrep å bruke sett i forhold til ikke-vestlige innvandrere i Oslo og på Grønland. Jeg vil gå nærmere inn på begrepet territorium i kapittel 4.

Grønland er en del av Bydel Gamle Oslo som har en høy bokonsentrasjon av ikke-vestlige innvandrere, dette må sees i lys av Oslo som en segregert by. Denne oppgaven vil blant annet belyse om denne bokonstrasjonen er i ferd med å gå i oppløsning. En analyse av ikke-vestlige innvandreres forankring, stedsfølelse, stedsidentitet og territorialfølelse vil kaste lys over i hvilken grad bokonsentrasjonen kan sees som konstant eller om den vil svekkes over tid.

Avgrensning og begreper

Innledningsvis finner jeg det hensiktsmessig å definere sentrale begreper i oppgaven. Deretter vil jeg skissere oppgavens oppbygging.

Grønland og Oslo indre øst

Grønland, geografisk sett, betyr ikke det samme for alle. De som bor og oppholder seg på Grønland kan alle ha ulike meninger om hvilke gater som hører til dette området og ikke. Jeg vil i holde meg til de grensene som er tegnet opp av Statistisk Sentralbyrå (heretter SSB), jeg tar da utgangspunkt i rodene som kalles Grønland, se figur 1.

Figur 1 Studieområdet (GS 2005)²

Grønland vil ut fra SSB sin avgrensning si området nord for Schweigaards gate, gjennom Klosterenga skulpturpark og opp Jarlegata til denne møter Åkebergveien. Videre sør for Åkebergveien til denne møter Borggata, opp Borggata til Jens Bjelkes gate. Sør for Jens Bjelkes gate til den møter Sørligata, for så å gå ned denne til Heimdalsgata. Grensen følger så Heimdalsgata bort til Trondheimsveien, videre nedover til den møter Akerselva. Deretter følger grensen Akerselva ned til Schweigaards gate. Selv om

Grønland er studieområdet mitt, vil det i enkelte sammenhenger være naturlig å henvise til

² www.gulesider.no

Bydel Gamle Oslo, da det er på dette nivået man finner mesteparten av statistikken. Jeg vil også noen steder referere til Oslo indre øst, det vil si bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo.

Ikke-vestlige innvandrere

I denne oppgaven vil ikke-vestlige innvandrere defineres i tråd med SSB sin definisjon. En *ikke-vestlig innvandrer* er en person som er født enten i Asia, Afrika, Øst-Europa eller Sør- og Mellom-Amerika. *Vestlige innvandrere* er personer født i enten Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika eller Oseania (dvs. Australia og New Zealand). *Førstegenerasjonsinnvandrere* er født i utlandet av utenlandskfødte foreldre, mens *andregenerasjonsinnvandrere* er født i Norge av utenlandskfødte foreldre (Vassenden 1997). Da andregenerasjons-innvandrere ikke har innvandret til Norge, men er født og oppvokst her og gjerne er norske statsborgere, kan det virke misvisende å bruke betegnelsen andregenerasjonsinnvandrer på dem. Dette er et tema som de siste årene har vært oppe til debatt, og det har dukket opp flere alternativer på betegnelser som skal være mest mulig korrekte. Prieur (2004) bruker betegnelsen ”balansekunstnere”, Hylland Eriksen (2001) foreslår ”førstegenerasjons nordmenn”, mens Brenna (2004) og Mørck (1998) snakker om ”bindestreksbarn”. Til tross for at det har kommet flere alternative forslag på hva man skal kalle de SSB betegner som andregenerasjonsinnvandrere, vil jeg holde meg til SSB sin betegnelse.

Etnisk minoritet blir gjerne oppfattet som en person med visse lett oppfattede særtrekk med hensyn til kultur, språk, religion, hudfarge og lignende. Et eventuelt tilleggskrav er at personen selv også vektlegger noen av disse særtrekkene, altså at hun eller han åpenbart identifiserer seg som en som tilhører en etnisk minoritet. Om en slik person faktisk har innvandret noen gang er ofte ikke det vesentlige, det er bakgrunnen og tilhørighetsfølelsen som teller (Vassenden 1997).

I noen sammenhenger vil det i min oppgave være naturlig å bruke begrepet *etnisk minoritet*, med dette mener jeg da ikke-vestlige innvandrere. I tillegg vil jeg bruke *etniske nordmenn* eller *etnisk norsk* om de som er født i Norge av norske foreldre. Disse betegnelse vil være sammenfallende med majoriteten eller majoritetssamfunnet.

Det er viktig å understreke at ikke-vestlige innvandrere ikke kan sees som en homogen gruppe. En fare ved å omtale ikke-vestlige innvandrere som en gruppe er at man mister

kompleksiteten og mangfoldet de representerer. Men for å gjøre oppgaven mer håndterbar har jeg i enkelte tilfeller måttet generalisere og omtale ikke-vestlige innvandrere som én gruppe.

Oppgavens oppbygging

Jeg vil i neste kapittel presentere Grønland som studieområde for å gi en bakgrunn til problemstillingene og analysen. Jeg vil i kapittel 3 vise metodevalget og utvalget av informantene. Deretter diskuteres fremgangsmåten for å belyse problemstillingene mine, hvordan kontakten med informantene ble opprettet, min egen rolle som intervjuer og situasjoner som oppstod underveis. Intervjuenes kvalitet, analysegrunnlag og andre metodologiske betraktninger vil også diskuteres.

I kapittel 4 presenterer jeg oppgavens teoretiske rammeverk. Sted, forankring, stedsfølelse, stedsidentitet og territorium er begreper som vil belyses. Videre diskuteres hvordan segregasjonsmønsteret påvirkes av blant annet flyttemønster. En gentrifiseringsprosess vil påvirke byens sosiale struktur og indre differensiering.

For å gjøre analysen mer leservennlig har jeg valgt å ha et eget kapittel, kapittel 5, med en oversikt over de enkelte informantene. I det første analysekapittelet, kapittel 6, ser jeg på informantenes forankring til Grønland, funksjonelt og emosjonelt. Kapittelet vil videre se på hva de sier om andre ikke-vestlige innvandrere sitt forhold til og bruk av Grønland.

I det andre analysekapittelet, kapittel 7, står informantenes sosiale kontakt, stedsfølelse og stedsidentitet for Grønland i fokus.

Det tredje analysekapittelet, kapittel 8, ser på hvilke endringer informantene mener finner sted og hvordan de responderer på disse. Videre diskuteres hvorvidt jeg kan si informantene ser på Grønland som sitt territorium.

I avslutningskapittelet, kapittel 9, diskuterer jeg mine viktigste funn samt relaterer dem til det teoretiske rammeverket jeg har skissert i kapittel 4. Jeg prøver å se litt fremover. Hvordan vil utviklingen på Grønland bli, sett i lys av det informantene har fortalt meg. Vil det i fremtiden

være et område bebodd av gentrifikanter, og vil de presse ut de ikke-vestlige innvandrerne, som var den gruppen de anså det som spennende å bo sammen med?

2 Grønland som studiefelt

I dette kapittelet vil jeg gi en kort introduksjon til oppgavens studieområde. Først vil jeg gi en kort innføring i Grønlands arbeiderhistorie, og deretter introduseres Grønland i lys av endringer som har funnet sted i Oslo de siste 30 årene. Ikke-vestlige innvandrere sin historie i Oslo vil så bli kort skissert. Sammen med byens indre differensiering³ er historien med på å vise hvordan Grønland har utviklet seg til å bli et innvandretett område. Til slutt vil det være naturlig å se om vi finner et nytt bybilde i Oslo i dag, og hvordan dette eventuelt endrer Grønland sitt omdømme.

Grønland - et problemområde

Grønland var lenge en forstad til Oslo, og ble først innlemmet i byen i 1859. På slutten av 1800-tallet skjedde det en proletarisering av østkantområdene Grønland og Vaterland, embets- og næringslivsfamilier flyttet vestover. I forbindelse med industrialiseringen av byen ble det etablert forurensende fabrikker som gjorde østkanten mindre attraktiv for overklassen (Barstad 1997). Dette har preget omdømmet til Grønland helt frem til vår tid. Tradisjonelt sett har Oslo indre øst vært et arbeiderklassestrøk, der blant annet arbeidere som jobbet på de ulike fabrikkene langs Akerselva bodde. Men det var også middelklassehusholdninger i Oslo indre øst, noe som viser at det historisk har vært store forskjeller også innad i området. Samtidig er det mulig å si at Oslo var en delt by der man grovt sett fant arbeiderne øst for elva, og de bedre bemidlede vest for elva. Med sin sentrale lokalisering har Grønland og Gamle Oslo vært en transittbydel. Hit kom tilreisende fra hele landet blant annet med tømmer og dyr som ble solgt til byborgerne. I dag er det imidlertid de ikke-vestlige innvandrerne med sine butikker, spisesteder og annen næringsvirksomhet som preger gatebildet på Grønland.

Grønland var lenge sett på som et problemområde av de som hadde makt og styrte i Oslo. I tillegg til å være en transittbydel var det et område der mange dagarbeidere og løsgjengere holdt til. Og det ble sett på som et sosialt problem at familiefedre drakk opp lønningene før de kom hjem til familien. ”Men et sted måtte den fattige arbeidskraften bo, man var avhengig av å ”ha dem for hånden” når man hadde bruk for dem” (Solberg i Plan 3 1996: 32).

---

³ Med dette menes at ulike sosioøkonomiske, kulturelle og etniske grupper bor adskilt.

På bakgrunn av disse faktorene samt trangboddhet og elendige sanitære forhold fremstod ikke området som særlig attraktivt. Boligmassen og levekårene var dårlige, både like etter at Grønland ble en del av byen og i nyere tid frem til 1970 og 80-tallet.

Boligforbedring og befolkningsendring

Alle byer gjennomgår til en hver tid endringer. Noen endringer skjer etter privat initiativ mens andre er offentlig styrt. En type endring er gentrifisering,⁴ som kort fortalt er en oppgradering av sentrumsnære byområder.

Etter andre verdenskrig var sosial boligbygging et ledd i utviklingen av velferdsstaten (Ellingsen 1987). Oslo kommune hadde i mellom- og etterkrigstiden mål om å utbedre boliger for beboerne. Samtidig skulle de som ville kunne eie sin egen bolig. På 1950-tallet begynte kommunen å se på områder i Oslo indre øst som burde utbedres, og det ble gjort flere vedtak på sanering av hele kvartaler. Saneringsplanene ble ikke umiddelbart gjennomført, noe som førte til at gårdeierne ofte unnlot å vedlikeholde gårdene. Dette førte igjen til et fysisk forfall. Flere steder levde beboere med uvisshet om gården de bodde i skulle rives, og når. Enerhaugen, som ligger like ved Grønland, ble vedtatt sanert i 1946. De høyblokkene vi ser på Enerhaugen i dag stod ferdige på midten av 1950-tallet (Ellingsen 1987).

Samtidig som myndighetene ønsket sanering i sentrum fant det sted en boligbygging i stor skala i ytre by, drabantbyene. Unge par og småbarnsfamilier flyttet fra Oslo indre øst og resten av landet til drabantbyene. Ulik økonomisk kapital ga ulike muligheter til å flytte. Dette ga en sosial filtrering i indre by, der de med lav yrkesdeltagelse, lav økonomisk status og lite utdanning ble boende igjen, mens de med høy yrkesdeltagelse og status valgte å flytte til drabantbyene (Ellingsen 1987).

Grønland hadde dårlige bo- og sanitærforhold og var dermed et av de meste nedslitte boligstrøkene i Oslo da Byfornyelsen ble iverksatt i 1979. De gamle leiegårdene tilfredsstilte ikke lenger tidens krav til boliger. Kommunen ønsket derfor å forbedre eller bygge nye

---

⁴ Jeg vil gå nærmere inn på gentrifisering i teorikapittelet.

boliger etter en 30-årsstandard.⁵ Byfornyelsens mål var å bedre boforholdene, legge til rette for en mer alders- og statusmessig heterogenitet, samt motvirke gettodannelser eller fattiggjøring av boligområder i indre by. I begynnelsen anså kommunen det som mest hensiktsmessig å forbedre den eksisterende bygningsmassen, mens de fra midten av 1980-tallet begynte å se på fornyelse som riving av det gamle og bygging av nye boliger (Ruud 2003). Flere års oppgradering av boligmassen, byrom og fjerning av gjennomgangstrafikk gjør at området i dag fremstår som mye mer attraktivt enn tidligere. Disse forbedringene førte til store endringer i hvem som bebør Oslo indre øst og Grønland.

Det skjedde ikke så mye på Grønland i den første fasen av byfornyelsen på 1980-tallet. På 1990-tallet hadde kommunen store utearealprosjekter i Oslo indre øst (Wessel og Bjørneboe 1997). Dette innebar oppgradering av uteareal, parker, og gårdsrom. Det var en dreining mot miljøtiltak, samtidig som de fortsatte å jobbe mot boligforfallet, blant annet jobbet Ungdommenes Selvbyggerlag (USBL) med nye prosjekter i Gamlebyen, en del av Bydel Gamle Oslo.

Også i nyere tid har myndighetene hatt et handlingsprogram for Oslo indre øst som skulle gå i en tiårsperiode fra 1997. Dette er statens og kommunens felles satsing for å bedre levekårene i bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo. Her ser de på medvirkningsmuligheten til bydelenes beboere som en vesentlig utfordring. Beslutningsmyndigheten for fordelingen av 50% av midlene til enkelttiltak og prosjekter tilligger derfor de enkelte bydelsutvalgene (Prosjektkatalog med årsrapport for 2001). Handlingsprogrammet har blant annet jobbet for å bedre boforholdene i Oslo indre øst, de har styrket oppvekstforholdene, utsatte bomiljøer og vært med på å tilrettelagt for flere familieboliger, ny boligutbygging og forbedringer i utleieboligmassen (Prosjektkatalog med årsrapport for 2003).

Byfornyelsens konsekvenser

Konsekvensene av Byfornyelsen har blitt mye diskutert. Hansen (1995 i Ruud 2003) viser at befolkningssammensetningen i de gårdene som ble fornyet under Byfornyelsen var markert endret i forhold til hvem som bodde i gårdene før utbedringen. Det skjedde en økning i

---

⁵ 30-års standard går ut på å forlenge boligens levealder med minst 30 år. Dette innebærer at alle boligene skal følge bestemte krav til boligstandard, disse kravene omfatter baderom med WC, bad/dusj og plass ofr vaskemaskin, elektrisk opplegg som gir nok strøm til oppvarming og elektrisk utstyr. Videre skal leiligheten ha en viss størrelse pr person. Ett-roms leiligheter skal unngås (Ruud 2003).

barnefamilier med eneforsørgere, flere unge og færre eldre. Myndighetene hadde således oppfylt ønskene om å få inn en mer variert beboersammensetning (Ruud 2003). En stor del av de som flyttet til Grønland etter byfornyelsen var ikke-vestlige innvandrere. De fylte på denne måten et tomrom etter de som hadde flyttet ut som følge av Byfornyelsen.

Byfornyelsen ble satt i gang på samme tid som Oslo begynte å få en større ikke-vestlig innvandring. Kanskje dette var en medvirkende årsak til at vi finner mange ikke-vestlige innvandrere bosatt i de delene av byen som ble fornyet. De som bodde der tidligere fikk gjerne tilbud om nye leiligheter andre steder. Dette kunne gjøre det mulig for andre grupper å flytte inn. Den programstyrte Byfornyelsen kan dermed sees som forløperen til en prosess som senere fikk likhetstrekk med gentrifisering.

Ikke-vestlige innvandrere i Oslo

Ut fra hvor ikke-vestlige innvandrere i Oslo har bosatt seg fra de kom på 1970-tallet og frem til i dag er det mulig å se på Grønland som et potensielt flerkulturelt ikke-vestlig territorium. I 1967 hadde vi for første gang siden 1930-årene en netto innflytting til Norge. Den første store ikke-vestlige innvandringsgruppen til Norge var pakistanere, som ofte kom i forbindelse med arbeidsinnvandring. Ifølge Bø (1980) fikk de første arbeidsinnvandrerne i Oslo fotfeste i Oslo indre øst og delvis indre vest, fordi det tidlig på 1970-tallet var dårlig vedlikeholdte leiligheter der som stod ledige i påvente av riving. Disse kunne derfor benyttes som losji for eiendomsløse leietakere. De første mannlige gjestearbeiderne hadde lave krav til bostandard og kortsiktig perspektiv på oppholdet i Norge. Noen ble også innkvartert i bedriftsboliger som gjerne befant seg i indre by (Blom 2002).

Ifølge Bø (1980) var pakistanere overrepresentert i indre Oslo i 1976 i forhold til andre områder av byen. Refling (1983) finner i sin undersøkelse av pakistaneres bosetting i Oslo at Grønland allerede i 1981 var det eneste stedet som hadde roder⁶ med mer enn 25% pakistanere, Refling fant to slike roder på Grønland. Dette viser at ikke-vestlige innvandrere har en lang bohistorie på Grønland. Tabell 1 viser at tre av seks roder på Grønland har mer enn 50% ikke-vestlige innvandrere, mens de tre resterende rodene har over 30% pr 1.1.2003.⁷

---

⁶ Det laveste nivået man finner statistikk på i Oslo.

⁷http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/statistikk/statistikk_etter_tema/article37676-11012.html

Med andre ord er det mulig å si at det er en bokonsentrasjon av ikke-vestlige innvandrere på Grønland i dag.

Tabell 1. Prosentvis ikke-vestlige innvandrere i de 6 rodene på Grønland 1.1.1993-1.1.2003

	1993	1995	1997	1999	2001	2003
Rode 1	20%	25%	29%	32%	31%	33%
Rode 2	54%	55%	60%	59%	59%	57%
Rode 3	56%	63%	65%	65%	60%	56%
Rode 4	46%	50%	49%	51%	54%	52%
Rode 5	28%	48%	52%	52%	37%	36%
Rode 6	30%	39%	43%	42%	40%	41%
Grønland som helhet	38%	42%	46%	46%	45%	45%

Tabell 1 bekreftes av Blom (2002) som sier at Bydel Gamle Oslo fortsatt er den bydelen med størst tetthet på rodenivå. Men ser vi på tall på bydelsnivå ser vi at det i løpet av de to siste årene har vært en nedgang av ikke-vestlige innvandrere i Bydel Gamle Oslo (Statistisk årbok for Oslo 2001 og Statistisk årbok for Oslo 2004). Bydel Gamle Oslo var i 2001 den bydelen med høyeste andel ikke-vestlig innvandrere i Oslo, med 32%, mens det i Oslo som helhet var 15,1% (Statistisk årbok for Oslo 2001). I dag har Søndre Nordstrand med 36,2% og Stovner med 30,5% gått forbi Gamle Oslo som har 28,8% (Statistisk årbok for Oslo 2004). Dette indikerer at de ikke-vestlige innvandrerne flytter ut av sentrum samtidig som etniske nordmenn flytter inn.

Et flerkulturelt samfunn

Det er vanskelig å realisere et flerkulturelt samfunn da det forutsetter at alle kulturene er likeverdige og kjenner hverandre. Ruud (2003) hevder at i alle samfunn grupperes ulike kulturer hierarkisk, med en dominerende kultur på toppen.

Ifølge Barstad (1997), synes det å være liten kontakt mellom innvandrere og nordmenn i Oslo. Det segregerte bosettingsmønsteret kan bidra til en slik mangelfull integrering, mens en annen årsak er innvandrernes språkkunnskaper og problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet. ”En stor andel flyktninger i Oslo mener at nordmenns holdninger er problemet, fire av ti mener den viktigste grunnen til manglende integrering er at nordmenn ikke ønsker kontakt

med utlendinger” (Barstad 1997: 78). Nordahl (1996) finner i sin undersøkelse av ”Sosiale relasjoner mellom beboere – formell og uformell samhandling i forstad og i indre by” at indre Oslo er det området med klart minst nabokontakt, noe som også kan tyde på at det ikke er så mye kontakt mellom naboer på Grønland.

Innvandrere fra Norden og andre vestlige land er mindre konsentrert til hovedstaden enn ikke-vestlige innvandrere. Dette kan skyldes at de har et mer allsidig og geografisk spredt arbeidsmarked å knytte seg til, og dermed gjerne har større kjøpekraft. Formålet med flyttingen for innvandrere fra Norden har oftere vært å inngå parforhold med nordmenn enn for ikke-vestlige innvandrere, og deres innfallsport til Norge har dermed sjeldnere gått via hovedstaden (Blom 2001).

Oslo - en delt by

Ved hjelp av de ikke-vestlige innvandrerne representerer Grønland en symbolsk fortetting av meningen i begrepet ”østkanten”. Grønlands utvikling som et flerkulturelt område må sees i lys av Oslo som en segregert by. Når innvandrerne ble konsentrert på Grønland var det på grunn av at området var billig, nedslitt og hadde liten etterspørsel. Det mangfoldet som har oppstått på Grønland tiltrekker seg i dag nye befolkningsgrupper.

Oslo har opp gjennom historien vært en by med økonomisk og sosiokulturell segregering. I dag finner vi en tredje type segregering, en etnisk segregasjon. Denne er gjerne sammenfallende med økonomisk og sosiokulturell segregasjon. Med segregering menes at ulike grupper bor atskilt innad i byen (Blom 2002). Man tar gjerne utgangspunkt i husholdningenes ressurser eller kapital, økonomisk og sosiokulturelt, i tillegg til demografi, familiestørrelse og etnisk opprinnelse.

Ifølge Solberg (1996) kan det være vanskelig for utenforstående [i Norge] å forstå hvor delt Oslo har vært. Mange byborgere har aldri vært på den andre siden av Oslo.

”Negative ytringer og holdninger om miljø og befolkningen på den andre siden er ikke vanskelige å få tak i. På overflaten kan dette virke gjensidig: øst ser slik på vest også. Men i realiteten er det vestkantens nedvurdering av øst som har hatt størst betydning.” (Solberg 1996)

Selv om segregasjonen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn er moderat i internasjonal målestokk, har segregasjonen vært svakt økende siden 1988. Det har de siste årene vært en nedgang i antallet ikke-vestlige innvandrere i Oslo indre øst, men dette har ikke ført til mindre segregasjon, da det har vært en vekst i innvandrerbefolkningen i drabantbyene. Samtidig med denne veksten i innvandrerbefolkningen i drabantbyene har andelen etniske nordmenn gått ned, mens den har vokst i de vestlige bydelene (Blom 2002). Til tross for at segregasjonen har vært stabil er det grunn til å tro at de ikke-vestlige innvandrerne har fått hevet sin bostandard.

Det viser seg at innvandrere som har høy inntekt og formue og med lang botid bor mindre konsentrert enn innvandrere med lav inntekt, liten formue og kort botid. Dette henger for en del sammen med at førstnevnte innvandrere fortrinnsvis er fra vestlige og østeuropeiske land, mens sistnevnte er fra ikke-vestlige land. Funnet indikerer likevel at ikke-vestlige innvandrere med tiden vil bli mindre bostedsmessig segregert fra nordmenn, hvis de nærmer seg nordmenn med hensyn til inntekt og formue. Ifølge Blom (2001) kan det imidlertid ta lang tid.

Etniske og sosioøkonomisk segregerte bomønstre oppfattes gjerne som en indikator på manglende likhet eller integrasjon også på andre samfunnsområder, som for eksempel utdanning, arbeid og inntekt (Blom 2001). Slik sett blir segregasjon gjerne sett på som et negativt fenomen, med opphopning av problemer og mindre forståelse mellom de ulike gruppene. Mens andre igjen ser på en viss segregasjon som positivt, fordi det letter opprettholdelsen av kultur, språk og religion for enkelte individer og grupper.

Et nytt bybilde

I dag er Oslo indre øst inne i en ny type endringsprosess. Nye befolkningsgrupper flytter inn samtidig som det er en omfattende nybygging av boliger. De små vitale byrom fikk sitt oppsving med innvandrere som startet butikker og grønnsakstorg på fortauene sent på 1970-tallet. Grünerløkka, men også deler av Gamle Oslo er ifølge Sæther (1999) bydeler med globale og urbane innslag, områder som inviterer til konsum. Det er en ny bruk av byrommet, det urbane er mer populært enn det tradisjonelt sett har vært i Norge. Grønland har et internasjonalt preg gjennom befolkningen og næringsvirksomheten i området.

Det har vært gjort mye for at de som bor i Bydel Gamle Oslo skal trives bedre. Klosterenga skulpturpark og Middelalderparken er to rekreasjonsområder som har blitt oppgradert de siste årene. I Middelalderparken er det hver sommer stor aktivitet av folk som bruker området til rekreasjon, samt festivaler av ulike slag.

Endringer i Grønlands omdømme

Som jeg har vist, har kommunen gjort mye for å bedre Grønlands dårlige boligstandard, standarden på utearealene og hvem som bebodde området. Det har vært en politisk satsning på fysisk og estetisk opprustning. Denne satsningen kan ha vært med på å bedre områdets omdømme og starte en gentrifiseringsprosess.⁸

Den offentlige politikken har etter hvert gjort bydelen mer attraktiv, vi ser i dag at det kan ha vært med på å gi Grünerløkka-Sofienberg og Gamle Oslo nye befolkningsgrupper. Statistikken viser at de som bor på Grønland i dag har høyere utdanning enn de som bodde i området på begynnelsen av 1990-tallet. Ved å se på utdanningsnivået til beboerne på Grønland ser vi at utdanningsnivået har endret seg. Utdanningsnivået har gått opp fra at det i 1993 var 26% med endt utdanning på ungdomsskolenivå til at det i 2003 var 16%. Videre ser vi at det i 1992 var 15% som hadde universitets eller høyskolenivå, mens det i 2003 var 27%.⁹ Disse gruppene har en annen økonomisk kapital og andre fritidsvaner enn de som har bebodd områdene de siste 20-40 årene. Offentlig byutvikling og forbedring kan erfaringsmessig ha bidratt til at områder endrer status. Parallelt med en offentlig strategi ser vi i dag en utvikling som kommer ”innenfra”. De utdannede klasser søker bestemte områder og rehabiliterer disse etter sin smak og estetikk, med påfølgende økning av områdets kulturelle og økonomiske kapital. Boligprisene har i indre bydeler, i likhet med resten av byen, steget dramatisk. Dette kan være med å virke som en utsorteringsmekanisme, ved at mennesker med lav inntekt ikke vil ha råd til å bosette seg i området.

Det har de siste tiårene skjedd en del endringer i Oslo indre øst og Grønland sitt omdømme. Tidligere var man opptatt av at skolene hadde mellom 60 – 90% minoritets-språklige elever, og hvordan dette påvirker deres skolegang. Det ble sett på med bekymring at etnisk norske familier valgte å flytte bort fra området når barna nådde skolepliktig alder.

---

⁸ Jeg ser nærmere på gentrifisering i kapittel 4.

⁹ http://www.utviklings-og-kopetanseetaten.oslo.kommune.no/statistikk/statistikk_etter_tema/article37678-11012.html

”Til tross for at mange av beboerne har opplevd at nærområdet deres har blitt sett på som en dumpingplass, der myndighetene fritt har kunnet plassere probleminstitusjoner, har det vært et enormt engasjement på Grønland. Tidligere beboere har prøvd å være åpne og ta imot de nye som har kommet, selv om de ofte har følt at myndighetene har lagt mye av ansvaret for integrering over på dem. Man har vært opptatt av at ikke-vestlige innvandrere skulle kunne klare seg bra. Men det har ikke vært bare konfliktfritt” (Solberg 1996).

Som tidligere nevnt var Grønland et lavstatusomr de som etter hvert ble preget av etniske minoriteter. Etniske minoritetsgrupper har gjerne ikke den samme påvirkningen overfor myndighetene og beslutningstagere som majoritetsgrupper har. Dette gjør dem sårbare i en prosess der noen blir ”omplassert”, mer eller mindre frivillig. I dag begynner nye grupper å bruke Grønland. Dette kommer mest sannsynlig av at boligmassen og utearealene har blitt forbedret, samtidig som det flerkulturelle og urbane blir høyere verdsatt enn tidligere.

Avslutning

For å vise problemstillingens relevans har jeg satt studieområdet, Grønland, inn i en større historisk og geografisk kontekst. Grønland ble tidligere sett på som et område med mange problemer. Disse har myndighetene på ulike m ter opp gjennom etterkrigshistorien prøvd å utbedre, det har dermed både vært en endring og forbedring av boligmassen og utearealer. I tillegg til disse endringene har det i denne perioden vært endringer i hvem som har bebodd området. Beboerne har gått fra å være etniske nordmenn som i hovedsak var arbeidere og personer med store levekårsproblemer til også å inkludere ikke-vestlige innvandrere. Disse har satt sitt preg på gatebildet i form av blant annet spisesteder med etnisk mat, stoffbutikker og grønnsaks- og krydderbutikker. Til tross for en viss samhandling virker det som om etniske nordmenn og ikke-vestlige innvandrere på Grønland har levd side om side uten mye interaksjon og gjensidig påvirkning. I dag ser vi en ny endring i hvem som bebor Grønland, det flytter unge med økonomisk og sosiokulturell kapital til området, mens ikke-vestlige innvandrere som har satt sitt preg på området de siste 25-30 årene, holder i dag på å flytte bort fra Bydel Gamle Oslo.

Endringen i synet på Grønland kan tyde på at området er inne i en gentrifiseringsprosess. Fra   snakke om deler av Oslo indre  st som en getto, ser flere i dag på disse områdene som spennende og attraktive flerkulturelle områder. Bedret bostandard og utemiljø vil i framtiden kunne føre til en økende overvekt av unge og enslige på Grønland, mens andelen

barnefamilier og eldre vil være under gjennomsnittet i Oslo. Det er mulig å anta at mennesker med høy utdanning og inntekt vil fortsette å flytte inn til sentrale byområder, mens mange av de som flytter ut (eller dør) har lav inntekt og utdanning.

Selv om de nye beboerne uttrykker liberale holdninger overfor blandede nabolag, er logikken i slike former for boliginvestering likevel at de minst bemidlede omplasseres. ”Gentrifisering produserer ofte rase- og klassekonflikter. Det er ikke noe som tyder på at dette nødvendigvis vil føre til integrering” (Butler 1997: 39 i Sæther 1999: 17).

3 Metodisk tilnærming

Denne oppgaven bygger på en kvalitativ studie av ikke-vestlige innvandrere på Grønland i Oslo. På bakgrunn av mine problemstillinger er det hensiktsmessig å foreta en kvalitativ undersøkelse. Ønsket er at informantene skal sette egne ord på sitt forhold til Grønland, på hvilken måte de er forankret til Grønland samt om de ser på området som sitt territorium.

Kvalitative studier

Kvalitativ metode baserer seg på et vidt spekter av innsamlingsmetoder som intervjuer, observasjon, analyser av dokumenter og bilder. Kvalitative data er relasjonelle i den forstand at de søker å avdekke mellommenneskelige forhold, og ikke kan måles på en nøyaktig måte slik som kvantitative data kan. Jeg har i min undersøkelse brukt kvalitative intervjuer. Jeg har bodd 7 år i studieområdet og har brukt observasjoner fra disse årene i tillegg til de kvalitative intervjuene.

Et viktig mål ved kvalitative studier er å oppnå en forståelse for sosiale fenomener på bakgrunn av fyldige data om personer og situasjoner. Kvalitative studier kan være rettet mot en målsetting om å forstå virkeligheten slik den oppfattes av de personene som forskeren studerer (Thagaard 1998).

Forskningsintervjuet er basert på den hverdagslige samtalen eller konversasjon, men det er viktig å huske at det er en faglig konversasjon med en viss struktur og hensikt. Det er en varsom spørre-og-lytte-tilnærming som har til hensikt å frembringe grundig utprøvd kunnskap (Kvale 1997). Intervjueren har gitt temaet for samtalen, og fulgt nøye med på informantens svar og respons (Kvale 1997). Ved å intervju informant har jeg kunnet lære noe om dem, deres erfaringer, følelser, håp og om den verden de lever i.

Målet med et kvalitativt intervju er å få frem de subjektive meningene og følelsene. Metodens styrke er at den fanger opp ulike informanternes oppfatning om et tema. Dette gir et bilde av en mangfoldig og kontroversiell menneskelig verden. Jeg har ikke forsøkt å finne utbredelsen av

et fenomen, men å se på hvordan enkeltindivider ser på egen forankring til Grønland og deres respons på de endringene som finner sted.

Gjennom intervjuene har informantene gitt meg sin beskrivelse av sin livssituasjon, dette må betraktes som informantens konstruksjon av sin virkelighet. Denne kunnskapen oppfattes som kontekstbundet og er ikke nødvendigvis overførbart på andre situasjoner. Kunnskapen som oppstår er resultat av relasjonen mellom informanten og meg som intervjuer.

Samtalen som intervjuform er forholdsvis ny innen samfunnsvitenskapen. Det grunnleggende materialet er ikke lenger objektive data som skal kvantifiseres, men meningsfulle relasjoner som skal tolkes (Kvale 1997). I tillegg til å besvare spørsmål som er forberedt av en ekspert formulerer informantene sin egen oppfatning av den verden de lever i gjennom dialog med intervjueren. Jeg har derfor latt informantene snakke fritt om enkelte temaer og hatt et avslappet forhold til intervjuguiden. Utfordringen er hele tiden å få frem relevant informasjon og ny kunnskap. Det er ikke bestandig man vet hvilke tema som er de mest interessante i forkant av et intervju. Et intervju kan bekrefte det forutinntatte hvis alle spørsmålene er laget i forkant av intervjuene.

Utvalg

I stedet for å se på en enkelt minoritetsgruppe har jeg vektlagt å finne personer med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn. Dette har gitt meg informanter med ulik nasjonal og etnisk opprinnelse. Det de har felles er at de er ikke-vestlige innvandrere. De utgjør en minoritet i det norske samfunnet. I tillegg til å ha minoritetsbakgrunn har informantene en tilknytning til Grønland, enten ved å bo der eller ha egen næringsvirksomhet i området. Alle informantene har på ett eller annet tidspunkt bodd på Grønland, men noen har valgt å flytte fra området. De som har flyttet driver i dag sin egen virksomhet, butikk eller kafé, på Grønland. Informantene er i alderen 25-50 år.

Utvalget består av 6 kvinner og 3 menn. Denne fordelingen er tilfeldig og avhenger av hvem som stilte seg positive til å være med i undersøkelsen. Jeg spurte mange menn som enten ikke ønsket å være med, eller som sa de skulle ta kontakt uten å gjøre det. Hvordan denne kjønnsfordelingen påvirket analyseresultatene er det vanskelig å si noe om. Det kan tenkes at

informantenes sosiokulturelle kapital påvirker resultatene like mye som kjønnsfordelingen. Alle informantene har jobb, med unntak av en. De fleste har utdannelse utover videregående skole. Ingen av informantene er hjemmeværende, med unntak av en som er aktiv arbeidssøkende. Det at jeg ikke har hjemmeværende informanter skyldes at det er vanskeligere å få kontakt med dem. Jeg presenterer informantene nærmere i kapittel 5.

Rekruttering av informantene

For å finne informanter til undersøkelsen har jeg måttet bruke ulike metoder. Jeg har gått rundt på kafeer og i butikker hvor jeg har spurt ansatte og eiere om de kunne tenke seg å delta i undersøkelsen. I tillegg har jeg fått flere informanter gjennom venner og bekjente, samt at en av informantene er en jeg har kjennskap til fra før. Enkelte av informantene har dermed hatt litt kunnskap om meg og undersøkelsen på forhånd. Jeg har ikke fått noen nye informanter gjennom de informantene jeg har brukt. Jeg vet ikke om dette kan skyldes at de ikke vil fortelle noen at de har vært med på undersøkelsen eller om de faktisk ikke har kjent noen som de synes egner seg. Jeg kommer tilbake til dette når jeg diskuterer anonymiseringen av informantene.

Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltakernes informerte samtykke. Regelen sier at: "Forskningsprosjekter som forutsetter aktiv deltagelse, skal vanligvis settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke. De som blir forsket på, har til enhver tid rett til å avbryte sin deltagelse" (NESH 1993 i Thagaard 1998: 21). Det har derfor vært viktig for meg at informantene var godt informert om undersøkelsen før vi gjorde intervjuet. Alle informantene fikk et informasjonsbrev om undersøkelsen.¹⁰ De har dermed vært klar over at de til en hver tid kan avslutte intervjuet, eller avstå fra å svare på spørsmål. De har også hatt mulighet til å ta kontakt med veilederen min, Terje Wessel, dersom de skulle ha spørsmål angående undersøkelsen.

Jeg opplevde et par ganger å ha avtalt et intervju uten at informanten dukket opp. Felles for disse var at jeg ikke hadde noen opplysninger om informantene, verken navn eller telefonnummer. Men informantene hadde fått informasjonsbrevet fra meg med mitt

---

¹⁰ Vedlegg 1

telefonnummer. Vi hadde avtalt at intervjuet skulle finne sted på en kafé. Jeg vil ikke få vite hvorfor disse informantene ikke stilte opp til intervjuet.

Intervjuene

Intervjuene har foregått enten hjemme hos informanten eller hos meg, på arbeidssstedet til informantene eller kafeer. Det har hele tiden vært informanten som har bestemt hvor intervjuene skulle foregå, dette for at de skulle føle størst mulig trygghet i situasjonen. Kun en informant¹¹ valgte at intervjuet skulle finne sted hjemme hos meg. Hun bodde hjemme hos foreldrene, og sa at det ville være roligere om vi møttes hos meg. På den måten fikk vi vært alene uten forstyrrende elementer.

De første intervjuene fant sted på arbeidsplassen til informantene. Jeg møtte opp til avtalt tid før arbeidssstedet åpnet. Dette førte til en tidsavgrensning på intervjuene, ved at jeg visste på forhånd når informantene måtte avslutte. Jeg var redd for at vi ikke kom til å bli ferdig i tide, og dermed måtte dele opp intervjuet. Det viste seg at informantene fikk god tid til å uttale seg og intervjuene var ferdige før de måtte begynne å jobbe.

Jeg har tatt opp intervjuene på minidisk. Dette lettet intervjusituasjonen for meg selv, slik at jeg fikk med alt som ble sagt. I tillegg har jeg skrevet notater for å huske hvordan informantene reagerte på ulike spørsmål. Kroppsspråket kan ofte si like mye som, eller understreke det som blir sagt med ord. Jeg har også notert underveis for å gi informanten tid til å tenke seg om, og for å huske viktige kroppssignaler og nonverbale uttrykk.

Informantene har hatt tilbud om å høre på intervjuene i etterkant. På denne måten har jeg prøvd å gi dem trygghet i at de har kunnet trekke ting de har sagt, dersom de har kommet på at de har sagt noe som ikke stemte eller ikke ønsker å bli sitert på enkelte ting. Det er imidlertid ingen av informantene som har benyttet seg av dette tilbudet.

Intervjuene har variert i lengde. De fleste har tatt rundt en time, mens jeg har hatt noen intervjuer på mellom 2 og 2,5 time. De lengste intervjuene er de jeg bruker mest i analysen, da det er disse som hadde flest refleksjoner og uttalelser rundt problemstillingene mine.

---

¹¹ Muskan

Jeg valgte å bruke en utfyllende intervjuguide.¹² Mange av spørsmålene var likevel formet slik at informanten kunne snakke fritt om et tema. Noen ganger hendte det at informantene tok opp temaer tidligere i intervjuet enn det som stod i guiden, jeg valgte da å hoppe over det senere. Men det hendte også at jeg tok opp igjen temaet der jeg ikke var helt sikker på hva informanten mente, eller jeg ønsket mer utfyllende opplysninger.

Fordelen med en kvalitativ undersøkelse er at man kan gå litt frem og tilbake mellom temaer og til en viss grad endre spørsmålene underveis. Jeg har likevel prøvd å ikke endre temaene alt for mye, da det ville gjort det vanskelig for meg å sammenligne hva de ulike informantene mente.

Flere av intervjuene foregikk blant andre mennesker. De har dermed blitt noe oppstykket, og informanten kan ha blitt distrauert. De har likevel klart å komme tilbake til temaet, og jeg tror ikke dette har vært noe stort problem. Mannen til en av informantene var til stede under hele intervjuet, og jeg kan ikke si i hvilken grad dette påvirket svarene hennes.¹³ Han blandet seg inn i intervjuet to ganger, noe som viste at han fulgte med på hva som ble sagt. Det virket som om de to hadde en god kjemi, og hun virket åpen når jeg stilte spørsmål.

Noen av informantene er intervjuet med ett års mellomrom, dette pga at jeg hadde fødselspermisjon midt i oppgaveskrivingen. Jeg antar at dette ikke har hatt større innvirkning på resultatene mine.

Min rolle

Da jeg skulle utarbeide en intervjuguide fant jeg dette vanskelig, mye fordi jeg var bosatt på Grønland og var redd dette skulle være med å forme både spørsmålene og svarene jeg fikk. Jeg var redd jeg skulle ta fenomener for gitt eller overse dem. Jeg er selv en del av gruppen unge etniske nordmenn som bodde på Grønland og bruker fortsatt området etter at jeg har flyttet derfra. Fordelen min (slik jeg ser det) er at jeg har bodd på Grønland siden 1996, og derfor kjenner området fra før det begynte å skje endringer på 1990-tallet.¹⁴ Dette gjorde at jeg følte jeg kjente området godt, og hadde daglig kontakt med ikke-vestlige innvandrere.

---

¹² Vedlegg 2

¹³ Diyah

¹⁴ Tenker her på nye utesteder, kafeer og butikker, samt at nye grupper tar i bruk området.

Men jeg kan ikke si at jeg kjenner så mange ikke-vestlige innvandrere personlig, eller vet mye om deres dagligliv utover at de jobber i butikker eller på serveringssteder i området. Som nevnt i bakgrunnskapittelet, lever etniske nordmenn og ikke-vestlige innvandrere sammen og side om side på Grønland.

Thagaard (1998) skriver at dersom forskeren har kjennskap til miljøet han/hun studerer er dette både en styrke og begrensning. På den ene siden kan forskeren forstå informantens situasjon, og forskerens erfaringer kan bidra til å bekrefte den forståelsen forskeren utvikler. På den andre siden kan forskeren overse nyanser som ikke er i samsvar med egne erfaringer (Thagaard 1998). Slik jeg ser det var jeg både var innenfor og utenfor miljøet jeg studerte.

Et problem kan være om informantene skulle tilpasse svarene sine utfra hva de trodde jeg ønsket å høre, og hva de syntes de kunne si. Det kan hende de var mer skeptiske til endringene og de nye gruppene enn de ville uttrykke for meg. Jeg opplevde at informantene oppfattet meg på ulike måter. Resultatet av undersøkelsen er avhengig av relasjonen som oppstår mellom intervjuer og informanten. Det er viktig at informanten får tillit til, og klarer å åpne seg overfor intervjueren. Det oppstod varierende grad av tillit mellom meg og mine informanter. En av informantene hadde jeg tidligere hatt kontakt med på jobben hennes, dette var nok en av grunnene til at jeg følte vi opprettet en god kontakt.¹⁵ Hun har kommet bort til meg flere ganger etter intervjuet fant sted og spurt hvordan det har gått med oppgaven. Flere av informantene er på min alder,¹⁶ og jeg følte vi hadde en del felles referanserammer. Dette kom nok også av at jeg fikk kontakt med dem gjennom bekjente. De har selv høyere utdanning, eller er midt i sin utdanning. De oppfattet meg dermed som en hovedfagsstudent, og uttrykte at de syntes det var spennende å være med i en slik undersøkelse. En av dem sa etter intervjuet at hun gledet seg til hun selv kom så langt i sine studier at hun kunne være den som intervjuet. En av informantene fikk jeg ikke så god kontakt med.¹⁷ Intervjuet forløp greit, men jeg følte at han hadde behov for å vise at han kontrollerte situasjonen. Jeg vil likevel si at intervjuene hadde en fin tone og flere ting tyder på at informantene hadde tillit til meg som intervjuer.

---

¹⁵ Fatima

¹⁶ Muskan, Saika og Fizha

¹⁷ Karim

En av de mannlige informantene sa klart fra at han visste hvem jeg var fra før.¹⁸ Han driver egen næringsvirksomhet som jeg har besøkt flere ganger. Han kommenterte at det var bra jeg var blitt gravid og hadde sluttet å røyke. Det virket som han på denne måten mente jeg var blitt en mer ordentlig jente. Jeg vet ikke hvordan dette kan ha påvirket intervjuet. Jeg følte det litt merkelig at han hadde lagt merke til hva jeg gjorde lenge før jeg tok kontakt og spurte om han kunne tenke seg å være informant.

Noen av intervjuene ble gjort mens jeg var høygravid. Jeg følte dette ga et fellesskap særlig med kvinnene som selv hadde barn, og at jeg kanskje fikk annen og mer informasjon enn jeg ville gjort uten å være gravid.

En av informantene kjente jeg litt fra før. Vi snakket en del om det i forkant og fant ut at det ikke skulle bli problematisk at hun var med i undersøkelsen. Det som likevel ble vanskelig var at jeg visste en del om familiesituasjonen og andre forhold i hverdagen som personen kanskje ikke hadde nevnt om jeg hadde vært en fremmed. Slik jeg ser det er dette det intervjuet som gir mest variert informasjon. Personen har ikke kunnet late som om alt er bra, eller svart slik hun antar jeg ønsker. Vi har brukt litt tid i etterkant på å snakke om intervjuet og jeg tror ingen av oss ser på dette som problematisk i dag.

En mannlig informant uttrykte at han var veldig skeptisk til etniske nordmenn som bodde på Grønland, og kalte dem andre- og tredjeklasses nordmenn.¹⁹ Han var også opptatt av at samfunnet ikke ga ham støtte (blant annet med sønnen som har adferdsproblemer, han tok ikke noe ansvar for dette selv). Jeg vet ikke om det at jeg er etnisk norsk direkte påvirket svarene hans, men jeg vil tro det. Han hadde en helt annen agenda enn meg, og var ikke så veldig opptatt av det jeg spurte om. Han ga uttrykk av at han oppfattet meg som en person fra myndighetene. Det virket enkelte ganger som han trodde at det å være med i undersøkelsen kunne hjelpe ham privat. Han snakket løst og fritt om ting han engasjerte seg for, noe som ikke bestandig hadde direkte relevans til min oppgave. Jeg følte at han ”overså” det jeg spurte om for å ta kontroll over intervjusituasjonen. Han var opptatt av å få frem at han hadde en viktig rolle som tolk for politiet og i en forening han er med i. Informantens ansatte jobbet rundt oss under hele intervjuet, jeg vet ikke om dette kan ha gjort at han følte han måtte vise

---

¹⁸ Ali

¹⁹ Dette kan vise at Karim ser på Grønland som et dårlig område bebodd av lavere sosiale lag av befolkningen. Jeg diskuterer dette nærmere i analysen.

at han hadde kontroll over situasjonen. Med en gang trodde jeg ikke dette intervjuet kunne brukes, men etter hvert som jeg så på det i et analyseperspektiv, ser jeg at han hadde mange tanker rundt Grønland og de endringene som skjer. Han hadde en, for meg, litt uvant måte å fremstille det på.

Utfordringer knyttet til forståelse

Jeg opplevde kommunikasjonen med informantene som god. De tok seg god tid til å svare, og kunne spørre om igjen om de hadde forstått spørsmålene mine riktig. Det er likevel noen misforståelser som går igjen, og som det derfor er nødvendig å nevne.

Når jeg tok opp temaet om ”nye grupper” på Grønland hadde informantene problemer med å skjønne hvilke grupper jeg siktet til. Dette har jeg ikke alltid klart å fange opp i selve intervjusituasjonen, men først sett etterpå når jeg har transkribert intervjuene og begynt på analysen. Flere av informantene har nok trodd jeg mener nye innvandrergupper. En brukte mye tid på å snakke om en afghansk familie, mens flere andre snakket om somaliere som er en gruppe som ble mer synlig i tiden rundt undersøkelsen. Jeg ser på denne måten at min og informantenes diskurs er litt ulik. For dem er det viktigst med innvandrergupper, siden de selv faller inn under denne betegnelsen. For meg betyr nye grupper etniske nordmenn med en annen økonomisk og/eller sosiokulturell bakgrunn enn de som tradisjonelt har oppholdt seg og bodd på Grønland. Dette vil videre kunne påvirke svarene jeg fikk rundt endringer som finner sted, noe jeg diskuterer videre i analysen.

Et annet begrep som er vanskelig er når jeg spør om de har et sted de ”føler seg hjemme”. En informant begynte å beskrive hvordan de hadde det i hjemmet. Flere av informantene har understreket at de kan føle seg hjemme hvor som helst som følge av at de har flyttet mye. Det å føle seg hjemme kan være en følelse som kommer intuitivt, og er ikke nødvendigvis noe man tenker over i det daglige. Det kan derfor være vanskelig å forklare en slik følelse for en fremmed i en intervjusituasjon.

Når jeg spør om ”prisnivået på Grønland” har flere av informantene svart med å fortelle meg om matvareprisene. Disse svarene har gjerne kommet fra de som driver butikker, dette er kanskje naturlig da det er dette prisnivået de er mest avhengige og opptatt av. Jeg hadde i utgangspunktet prisnivået på boliger i tankene. De fleste har likevel kommet inn på

boligprisene andre steder i intervjuet, blant annet når jeg har spurt om de mener det er endringer på gang på Grønland.

En av informantene hadde ikke helt fått tak i hva undersøkelsen dreide seg om på forhånd. Hun ble derfor veldig glad da det gikk opp for henne at vi ikke skulle snakke om jenter og omskjæring, eller tvangsekteskap. Flere av informantene har uttrykt lettelse over at temaene har vært ufarlige når intervjuet har vært ferdig. Jeg har ikke hatt inntrykk av at informantene har vært med på andre undersøkelser før de ble med i denne.

Vurdering av intervjuenes kvalitet

En intervjuundersøkelses kvalitet vurderes ut fra intervjuenes troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet. Troverdigheten er knyttet til fremgangsmåter i undersøkelsen, mens bekreftbarheten er knyttet til tolkningen av resultatene. Med overførbarhet menes hvorvidt den tolkningen som utvikles innenfor rammen av et prosjekt, også kan være relevant i andre sammenhenger (Thagaard 1998). Disse begrepene kan ikke sees uavhengig av hverandre da alle inngår i en helhetlig vurdering av prosjektets kvalitet.

Min undersøkelse og datainnsamling har hatt en personlig karakter, i og med at jeg foretok kvalitative intervjuer som kunne gå ut over intervjuguiden der jeg så at informantene hadde mer å bidra med. Relasjonen mellom meg og informantene har derfor vært av betydning i forhold til hvilken og hvor mye informasjon jeg fikk i løpet av intervjuet.

Ved å redegjøre for hvordan jeg har gått frem i undersøkelsesprosessen prøver jeg å styrke studiens troverdighet. Jeg har gjennom analysen måtte forholde meg kritisk til mine egne tolkninger. Jeg har derfor søkt bekreftelse for egne tolkninger ved å belyse mine funn gjennom tidligere studier gjort på lignende problemstillinger (Thagaard 1998). Selv om overførbarhet ikke nødvendigvis er en målsetning ved kvalitative studier har jeg prøvd å vise at mine tolkninger og den teoretiske forståelsen jeg har for prosjektet kan være relevant også i andre sammenhenger.

Etikk

Et kvalitativt intervju bør være kjennetegnet ved et subjekt-subjekt-forhold mellom informant og forsker. Dette gjør det nødvendig med etiske retningslinjer som definerer forskerens forhold til informanten. Man kan knytte dette til tre prinsipper, informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosessen (Thagaard 1998).

Det har for meg vært viktig at informantene skulle være sikre på at de ikke skulle kunne gjenkjennes av leseren. Fremgangsmåten for å finne informanter gjorde at jeg verken har hatt navn eller andre personlige opplysninger om de fleste av dem. Dette gjelder de jeg fikk kontakt med i butikker eller spisesteder. Vi avtalte å møtes et par dager etter, på et sted informanten valgte. De ønsket da å møtes på deres arbeidssted, som de gjerne drev selv eller sammen med familien. På denne måten var det ikke nødvendig for meg at de oppga navn eller for eksempel telefonnummer eller eksakt hjemmeadresse. De informantene jeg har fått gjennom bekjente har jeg hatt telefonnummer til, men ikke andre personlige opplysninger om.

Prinsippet om konfidensialitet innebærer at ”de som gjøres til gjenstand for forskning, har krav på at all informasjon de gir, blir behandlet konfidensielt. Forskeren må hindre bruk og formidling av informasjon som kan skade enkeltpersoner det forskes på” (Thagaard 1998:22). Dette innebærer blant annet at forskeren skal anonymisere informanten når resultatene av undersøkelsen presenteres, og at utenforstående ikke skal få innsyn i materialet.

Jeg har så godt jeg kan prøvd å anonymisere informantene, blant annet ved å gi dem fiktive navn som heller ikke skal kunne gjenspeile etnisk opprinnelse. Jeg utelater opphavsland i informantoversikten jeg gir i kapittel 5, da det ikke er en viktig for undersøkelsen. På grunn av sensitive opplysninger som har kommet frem er det ekstra viktig å gi så få opplysninger som mulig om informantene, slik at andre ikke skal kunne kjenne dem igjen.

Analysegrunnlag

I forkant av undersøkelsen utarbeidet jeg en intervjuguide med temaer jeg mente ville belyse problemstillingene mine. Denne guiden ble videre utviklet gjennom de ni intervjuene. Enkelte av informantene satte meg på sporet av temaer jeg burde gå videre med. Jeg vurderer det

likevel slik at også de første intervjuene hadde nok informasjon til å kunne brukes i analysen. Intervjuguiden kan derfor sees som en veiledning til intervjuene.

I tillegg til å ta opp intervjuene på minidisk har jeg i etterkant av hvert intervju skrevet ned en ”stemningsrapport”. Disse rapportene inneholdt hvordan jeg kom i kontakt med informanten, hvor intervjuet fant sted og hvem som eventuelt var til stede. Jeg skrev også ned betraktninger om hvorvidt jeg trodde det at det var andre til stede påvirket informanten, og hvordan jeg opplevde relasjonen mellom meg og informanten. Disse små rapportene var nyttige da jeg begynte å analysere materialet. De satte meg på en måte tilbake til intervjusituasjonen, noe som var nyttig når jeg skulle tolke informantenes utsagn.

Videre transkriberte jeg intervjuene, samt reaksjoner jeg kunne huske fra informantene gjennom kroppsspråk.

Jeg gikk så gjennom hvert enkelt intervju og hentet ut informasjon om noen bestemte temaer som jeg mente ville belyse problemstillingene. Denne gjennomgangen ga meg informasjon om at jeg hadde nådd et metningspunkt med de ni intervjuene i forhold til problemstillingene. Denne første gjennomgangen av intervjuene, der jeg tok tak i bestemte temaer, var så utgangspunktet da jeg begynte på analysekapitlene. I den første fasen av analysen bar den preg av informantene, ved at den i hovedsak bestod av direkte sitater. Det viste seg at jeg ikke hadde klart å hente ut all den informasjonen jeg trengte for analysen i denne første utvelgelsen. Etter hvert som jeg ble godt kjent med intervjumaterialet hentet jeg informasjon ganske fritt til analysen, noe som gjorde det lettere å tolke det informantene har fortalt meg. Det vil si at jeg hentet ut sitater der jeg så at de ville belyse problemstillingene, samt at jeg kunne trekke litt mer generelle konklusjoner der jeg så at flere av informantene hadde vært inne på det samme. Jeg jobbet derfor både strukturert og fritt med intervjumaterialet på en gang. Det at jeg har jobbet mye med intervjumaterialet på ulike måter gjør at jeg føler jeg kjenner det godt. Dette har gitt meg mulighet til å tolke og analysere funnene mine selvstendig og i lys av andre undersøkelser.

4 Teoretisk rammeverk

For å belyse på hvilken måte ikke-vestlige innvandrere på Grønland er forankret til området gjennom praktiske gjøremål, familie og nettverk, og om de ser på Grønland som sitt territorium er det nødvendig å benytte noen viktige teoretiske begreper. Disse vil jeg presentere i dette kapitlet. Først vil jeg se kort på begrepene rom og sted, da disse er viktige for å forstå stedsfølelse, stedsidentitet og territorialfølelse. Disse følelsene for sted påvirkes av individenes funksjonelle og emosjonelle forankring. De to formene for forankring har innvirkning på hverandre. Forankringen kan føre til en sosial involvering, som igjen påvirker individenes stedsfølelse. Meningen som tillegges et sted kan bli så sterk at den blir en del av individets identitet, vi kan da snakke om en stedsidentitet. Stedsidentiteten kan igjen føre til at individet ser på stedet som sitt territorium.

De individuelle valgene individene gjør i en by vil få strukturelle konsekvenser, dersom flere tar lignende valg. Når individene velger å flytte fra et sted til et annet påvirker dette begge stedene. Noen ganger velger bestemte grupper å flytte til eller fra et område, noe som vil kunne endre stedenes betydning. Disse flyttingene kommer som følge av individenes mer eller mindre frivillige valg. Gentrifisering er en type endring flere bykjerner i vestlige byer har gjennomgått. Dette påvirker et områdes befolkningssammensetning og omdømme. Hvordan de som allerede bebor området responderer på disse endringene avhenger av deres forankring, stedsfølelse og stedsidentitet. Ser de på området som sitt territorium er det ventet å finne en aktiv kamp mot de endringene som finner sted, og de nye gruppene som ønsker å flytte til området.

Relasjonell stedsoppfatning

Rom og sted er to viktige begreper innen samfunnsgeografi. Disse to begrepene kan sees i relasjon til hverandre, da de begge har betydning for forståelsen av ulike samfunnsprosesser. ”Vår teoretiske og analytiske forståelse av sted må komme som en konsekvens av forståelsen og operasjonaliseringen av rombegrepet. Verken rom eller sted er ferdige produkter, men skapes og endres og inngår som kontekstuelle dimensjoner i alle samfunnsprosesser og i alles hverdagsliv” (Fosso 2000: 43). Geografer har gått fra å betrakte stedet som absolutt og

objektivt til å se på det som relasjonelt, med andre ord noe som er et resultat av sosiale relasjoner og som i seg selv kan forstås som en sosial prosess (Røe 2002).

Dagens globalisering med strømmer av blant annet mennesker, kunnskap og kapital gjør at rom og sted om mulig blir viktigere enn tidligere. Hva er det som gjør ett sted unikt i forhold til et annet?

Rom

Rom brukes ofte som en metafor i sammenhenger hvor det er viktig å forstå og forklare maktforhold, mangel på makt, eller marginaliserte gruppers forsøk på å ta tilbake makten eller skape seg en posisjon innenfor et nettverk av makt (Birkeland & Hansen 2000: 3). Rom er med andre ord ikke et nøytralt medium.

Rom dannes av relasjoner mellom sosiale aktører i rommet, det finnes ikke noe rom utenfor eller uavhengig av samfunnets sosiale og kulturelle systemer. Sosiale prosesser produserer således romlige uttrykk. Doreen Massey (1995) mener at rommet ikke er underlagt tiden, men skapes i eksisterende sammenvevde nettverk av sosiale relasjoner. Sosiale relasjoner eksisterer alltid i rom, og på tvers av rom.

Sted

Ut fra sin romforståelse forstår Massey (1995) sted som et ”møtested”, og hun integrerer på denne måten sosiale prosesser i forståelsen av rom. Steder konstrueres av møtene, skjæringspunktene og uttrykkene som følger av mangfoldet av sosiale relasjoner. Stedet blir dermed en spesifisering av det sosiale rommet, både med hensyn til lokalisering og til hvilke sosiale relasjoner som sammenveves på et spesielt tidspunkt. Et sted kan ifølge Massey ikke ha en samstemt identitet som alle deler. Vi kan studere det stedsspesifikke ved å undersøke bestemte sosiale relasjoners åpne nettverk på et bestemt tidspunkt og ut fra et bestemt geografisk nivå. På denne måten viser Massey at steder er relasjonelle og produkter av de sosiale relasjonene og praksisene som utvikles på grunnlag av enkeltpersoner og gruppers forståelse av og erfaringer med stedet. Massey er en av de tydeligste stemmene for en relasjonell stedsoppfatning.

Massey (1997) påpeker at det i dag foregår en tid-rom-kompresjon. Det er stadig flere og større strømmer av informasjon, kapital og mennesker. Disse strømmene kan sees som en del av globaliseringen, som fører til at det er tilgang til de samme varene og tjenestene rundt om i verden. Til tross for større strømmer av informasjon, kapital og mennesker har ikke alle lik tilgang på dem. Svakere grupper i samfunnet faller gjerne utenfor denne tid-rom-kompresjonen. Dette fordi det krever en del ressurser, slik som økonomisk, sosial og kulturell kapital, å komme innenfor. Tid-rom-kompresjonen påvirker dem, men de har ikke like stor mulighet til å delta i den som de med flere ressurser. Denne kompresjonen av tid og rom kan være med på å gjøre at stedet føles ekstra viktig for individet i dag, stedene skapes i møtet mellom det lokale og det globale.

Forankring

Individenes funksjonelle forankring til et sted avhenger av om de har bolig, arbeid og utfører praktiske gjøremål på stedet. Videre kan individet ha en emosjonell forankring til stedet ved at det har familie og nettverk der. Jo mer individet oppholder seg et sted jo større er muligheten for å utvikle en tilknytning til stedet. For å forstå forankring kan man også se på individenes avgjørelser, at det bevisst velger et sted og om de skal knytte seg til det. Sosiale nettverk kan dermed bli sett på som et resultat av individuelle valg tatt under slike begrensninger. Botiden er m.a.o. ikke den eneste avgjørende faktor for forankring. Ved å ha bodd på samme sted lenge har individet hatt tid til å bygge (geografisk) lokale, personlige nettverk, noe som igjen gir en viss forankring (Gerson et. al. 1977).

Den funksjonelle forankringen kan styrkes ved at individet er økonomisk forankret til et sted gjennom for eksempel å ha og drive næringsvirksomhet, eller eie egen bolig der. På Grønland kan vi se en samlokalisering av etnisk næringsvirksomhet, det kan tenkes dette gir en økonomisk forankring til området.

Nettverk

Dersom individet er funksjonelt forankret til et sted gjennom arbeid, bolig og daglige gjøremål vil den emosjonelle forankringen gjennom nettverkets og familiens lokalisering kunne påvirke stedsfølelsen. Nettverk i et geografisk avgrenset område er viktig for stedets karakter. Nabolagsstudier viser at det er menneskene som bebor et sted, og ikke stedets

fysiske særtrekk som karakteriserer stedet. I en stedsanalyse er det ofte denne karakteren man er på jakt etter å finne og analysere (Shchiefloe 1985). Nærmiljøet og de som bor i lokalsamfunnet har større påvirkning på enkeltindividene enn stedets materielle struktur og standard.

For at det skal danne seg et nettverk er det noen betingelser som må være til stede. Først er tilgangen på mulige relasjoner viktig, dette innebærer mengde av mulige relasjoner og fysisk avstand til de mulige relasjonene. Fasen der mennesker blir bekjente og utvikler et vennskap eller en relasjon bygger på en del forutsetninger. De trenger en arena der relasjonene kan oppstå og utvikle seg, og det er viktig med et samhandlingsgrunnlag og en viss sosial likhet i tillegg til tid eller kontinuitet. Utviklingen av relasjoner fordrer imidlertid også at aktørene er i stand til, eller har ønske om å bli bedre kjent med hverandre. Sosial likhet som likhet i bakgrunn, inntekt, verdier, språk og livsstil er viktig fordi det tiltrekker og demper konfliktgrunnlaget samtidig som det letter kommunikasjonen. For at samhandlingen skal bli meningsfull for individene er de avhengig av at de har omtrent de samme spillereglene (Schiefloe 1985).

Med dagens teknologi er det mulig å ha et mer geografisk spredt nettverk enn tidligere, men mennesker kan fortsatt ha behov for det lokale nettverket. Det er likevel ikke mulig å anta at en person føler seg isolert selv om han eller hun ikke har relasjoner i nærområdet. For innvandrere vil teknologien, og det at det er mer vanlig å reise langt, gjøre det lettere å opprettholde kontakten med nettverket i hjemlandet. Dersom tanken er å re-emigrere vil de trolig bruke mer energi på å vedlikeholde disse nettverkene enn på å danne nye der de oppholder seg. Bridge (1995) mener nettverksanalyser kan vise at ansikt-til-ansikt-kontakt fortsatt er viktig for å få nye og fornye relasjoner.

Granovetter (1982) bruker betegnelsen ”sterke” og ”svake” bånd på relasjoner mellom mennesker. Mennesker har noen relasjoner som er sterke, det vil si at de er mangesidige og komplekse, og noen relasjoner som er svakere. Granovetter tar utgangspunkt i en tenkt person Ego for å forklare forskjellen på de ulike båndene. Ego vil ha et sett med nære venner og familie, dette er sterke bånd, og sjansen for at disse kjenner hverandre er stor. Dette viser et tett nettverk. Samtidig med dette tette nettverket vil Ego ha et sett med bekjentskaper, og disse kalles svake bånd. Disse bekjentskapene kjenner ikke nødvendigvis hverandre, eller noen av Egos nære relasjoner, selv om de alle kjenner Ego. Det er likevel mulig å si at det er

en form for relasjon mellom de svake båndene Ego har, i form av at de alle har relasjoner til Ego. Et nettverk som består av svake bånd har liten tetthet.

De svake båndene kan gjerne sees som ”broer” mellom de tette nettverkene som består av sterke bånd. De svake båndene gir ofte flere og andre typer muligheter enn de sterke. De gir tilgang til informasjon individene ellers ikke ville fått innad i gruppen med sterke bånd dersom de ikke hadde hatt kontakt med noen utenfra. Om det ikke var noen broer mellom de ulike nettverkene med sterke bånd, ville informasjonen spredt seg sakte. Et godt eksempel på hvordan informasjon sprer seg på tvers av ulike nettverk og grupper er moter og trender (Granovetter 1982). I noen områder vil folk være bundet sammen kun med sterke bånd slik som slektskap eller nære vennskap. Området vil da bestå av mange mindre grupper som er orientert innad mot seg selv, uten kontakt med de andre gruppene. I verst tenkelige scenario vil dette kunne gjøre at man ikke klarer å utvikle en kollektiv handling på tvers av gruppene. Det vil være vanskelig å vite hva andre utenfor det tette nettverket mener om saker som berører for eksempel lokalsamfunnet.

Nettverk og deres sterke og svake bånd kan sees som det Bourdieu omtaler som sosial kapital. Et individ har mye sosial kapital dersom det har kontakter det kan mobilisere i situasjoner der det vil oppnå noe, for eksempel attraktive stillinger eller påvirke beslutninger (Danielsen & Hansen 2003).

Waldinger (2001) viser at innvandrere i en tidlig immigrasjonsfase har en tendens til å samle seg i ulike nisjer innen arbeidslivet og økonomien. Ulike etniske grupper markerer seg i ulike næringer. Waldinger mener nettverkene er med på å opprettholde at etniske grupper jobber innen ulike næringer, men at nettverkene ikke kan sees som en forklaring på hvordan de ulike etniske gruppene har fått innpass i disse næringene. Det virker som om innvandrere med utdanning sprer seg mer geografisk og innen flere deler av arbeidslivet enn de med lav eller ingen utdanning. Han hevder at en slik ”klumping” innenfor enkelte næringer kan gjøre det enklere for nye innvandrere å lære seg arbeidslivets regler i det landet de kommer til, og at dette kan brukes som et springbrett over til andre deler av arbeidslivet. Men det kan også slå motsatt ut ved at arbeidstakeren føler forpliktelse overfor den som har hjulpet en å finne jobben, og dermed forblir i en jobb selv om han eller hun har mulighet til å finne jobber innenfor andre næringer.

Forankring og sosial involvering

Forankringen til et sted gir gjerne en sosial involvering, individet tilpasser seg innenfor de strukturene av muligheter og begrensninger de møter. Selv om individer fra høyere sosiale klasser er mer villige til å forlate sitt nabolag enn de fra lavere sosiale lag, er de ikke nødvendigvis mindre fornøyd med nabolaget enn andre. Den økonomiske kapitalen de har gir dem større valgmulighet, og de kan vurdere å flytte, men så finne nabolaget de bor i tilfredsstillende og bli boende (Gerson et. al. 1977). Dette viser at mennesker ikke nødvendigvis bare er emosjonelt knyttet til et sted. I et økonomisk perspektiv er forankringen til et sted for eksempel avhengig av om personen driver egen næringsvirksomhet på stedet eller boligkostnader. Familien eller individet sammenligner egenskaper ved boligen og området de bor i med alternative boliger de har råd til. På bakgrunn av dette bestemmer de seg for å flytte eller bli boende. Dette avgjør igjen hvor mye tid og krefter de er villig til å legge ned i et nabolag. Med andre ord kan de tankene individet har om hvor lenge det skal bli boende på et sted ha mye å si for hvor forankret det blir, eller lar seg selv bli, til stedet.

Simonsen (1994) viser i sin studie av et boligkvarter i København at et gjennomgående trekk blant de som bodde der var at minst en av de voksne i familien hadde vokst opp i kvartalet eller like i nærheten. Dette dannet en basis for tilhørighet og forbindelse til slektninger og naboer. Utenom familien hadde ikke informantene tette bånd til naboene, de trakk likevel frem det at de så kjente ansikter når de gikk ut som en grunn til at de hadde en positiv stedfølelse. De svake båndene åpnet for å utveksle tjenester samtidig som de ble holdt under kontroll med hensyn til forpliktelser og inntrenging i privatlivet. Denne stabiliteten gjorde at informantene uttrykte en forankring og at de ikke kunne tenke seg å flytte.

Stedsfølelse

Alle tillegger steder ulike meninger og følelser, og forankringen en person har til stedet vil påvirke stedsfølelse han eller hun utvikler. Det individet har opplevd på stedet og hvor lenge det har oppholdt seg der vil påvirke stedsfølelsen. Det finnes ulike måter å forstå og oppleve sted på, og steder vil ofte være preget av verdi- og interessekonflikter (Røe 2002).

Stedet kan oppfattes som en sosial konstruksjon. Steder skapes av mennesker, både individuelt og i grupper. Tuan (1999) prøver å forstå individenes forhold til stedet, og han

mener i likhet med Massey at bare mennesker kan ha stedsfølelse. Individet er ikke nødvendigvis klar over sin egen stedsfølelse. Ved å forlate stedet vil individet bli oppmerksom på sin stedsfølelse (Tuan 1999), dette kan for eksempel påvirke immigranter i forhold til hvor lett de får stedsfølelse for det nye stedet de bor, og om denne følelsen er positiv eller negativ.

Etnisitet, kjønn, alder og hvor personen er i livssyklusen påvirker stedsfølelsen. Til tross for at følelsene individer har for et sted er personlige, og noe bare enkeltindividet kan kjenne, er de påvirket av samfunnet rundt. Følelser og meninger er oftest påvirket av de sosiale, kulturelle og økonomiske omstendighetene som individet befinner seg i. Hjemmeværende kvinner med barn har ofte en sterkere forankring til nabolaget enn de som arbeider utenfor hjemmet (Gerson et.al. 1977). Dersom individet har en sterk etnisk identitet vil det kunne være vanskeligere å få følelser for et nytt sted. Prosessen vil bli forenklet om man flytter til et sted med mange andre med felles etnisk bakgrunn. Dette kommer av at andre i området sannsynligvis vil bekrefte og se positivt på sider ved identiteten en selv synes er viktig, dette fordi kulturelle og religiøse verdier er viktige for en persons identitet. For innvandrere vil den kulturelle (språk, religion, normer og verdier) avstanden til majoritetsbefolkningen påvirke i hvilken grad de føler behov til å bosette seg i nærheten av andre med samme bakgrunn. Dette kan vi se blant annet i Oslo, der de ikke-vestlige innvandrerne har høyere bokonsentrasjon enn andre innvandrere (Blom 2002).

Kontaktteori tar utgangspunkt i at nærhet og kontakt hindrer utfoldelse av fordommer og fremmedfiendtlige holdninger, i det lange løp vil det bryte ned gamle fordommer og fiendtlighet. Konfliktteori derimot tar utgangspunkt i at nærhet skaper konkurranse om (knappe) goder, og at interessekonflikter vil komme til syne og øke ved kontakt. Stridigheter, spenninger eller fiendtlighet mellom grupper i et samfunn er en effekt av interesse og/eller verdikonflikt (Ritland 1996).

Befolkningssammensetningen på et sted kan ha mye å si for følelser individene har til stedet. Gerson et. al. (1977) mener å ha funnet i sin undersøkelse at etnisk homogenitet fører til en sterkere tilknytning til et sted enn en heterogen befolkningssammensetning. Jo mer homogen

befolkningen er jo mer kontakt har de med naboer og andre i nærmiljøet. Likevel kan noen steder bli attraktive nettopp på grunn av at befolknings sammensetningen er heterogen.²⁰

Rose (1995) forstår stedsfølelse på tre ulike måter. Felles for disse er at steder ikke har en egen mening utover den meningen individene tillegger dem. Man kan se på stedsfølelse som (1) naturlig eller (2) konstruert av underliggende maktinstanser, eller man kan forstå stedsfølelse ved å (3) definere ”oss” og ”dem”, altså hvem som hører til på et sted og ikke. Det er mulig å si at behovet for å ha et sted man føler seg hjemme er en form for overlevelsesstrategi, mens noen vil gå så langt som å kalle det et territorielt instinkt.

Stedsfølelsen kan forsterkes og bli mer intens dersom de som mener de hører til på stedet føler seg truet (Rose 1995). De som bor i et område som gjennomgår en gentrifiseringsprosess kan oppleve en slik intensivering av stedsfølelsen. Det kan da tyde på at individene har utviklet en stedsidentitet.

Stedsidentitet

Meningen som tillegges et sted kan bli så sterk at den blir en sentral del av identiteten til individene som opplever den og som oppholder seg på stedet (Rose 1995).²¹ Identitet betraktes som et relasjonelt begrep, det vil si at den skapes i samhandling med andre. Det finnes, slik Hylland Eriksen (2001) viser, variasjoner i individuell identitet fordi sammensetningen av de erfaringer vi gjør oss i forhold til ulike fellesskap vi deltar i gjør oss unike. Identitet betraktes likevel oftest som sosialt skapt, og sier oss derfor noe om forholdet mellom individ og samfunn. Identitet handler i stor grad om hvordan vi ser oss selv som en del av kulturelle og sosiale sammenhenger.

Sted og identitet henger sammen, både for individene selv og for utenforstående. Dette vises blant annet ved at vi plasserer personer vi møter i det sosiale landskapet ved å tilskrive dem tilhørighet i det geografiske landskapet, samtidig som vi selv kan føle tilhørighet til et sted. Det er med andre ord ikke uten betydning hvor en kommer fra. Vi har sterkere følelser for

---

²⁰ Områder som gentrifiseres har gjerne en heterogen befolknings sammensetning i begynnelsen av prosessen. Jeg går nærmere inn på gentrifisering senere i kapitlet.

²¹ En person trenger ikke ha vært på stedet han eller hun har som en del av sin identitet. Eksempel på dette er palestinere som har Palestina som en del av sin identitet uten å ha vært eller bodd der.

noen steder enn for andre. Dette kommer av at mennesker identifiserer seg annerledes med steder de kjenner fra eget opphold, og særlig fra egen oppvekst, noe som gjør at det ikke finnes to personer med det samme forholdet til et sted. Mennesker skaper stedsfølelser og tanker om hvem de er, stedsidentitet, ved blant annet å se på kontrastene mellom seg selv og sitt sted og et annet sted som de ser på som helt annerledes fra dem (Rose 1995).

Stedsfølelsens styrke kan hindre at individet føler noe for andre steder (Rose 1995). Har det en sterk stedsfølelse som går over i en stedsidentitet til et sted kan det være vanskelig å ha en stedsidentitet for et annet sted, selv om man har oppholdt seg der lengst. Det kan også være vanskelig å utvikle en følelse for et sted dersom man føler seg fremmed der. Dette kan være tilfellet for immigranter. Om en person ikke har hatt mulighet til å velge å migrere, eller hvor en skal slå seg ned vil han eller hun kunne føle liten tilknytning til sitt nye bosted. Noen føler seg ikke velkomne, noe som kan føre til en fiendtlig innstilling til det nye stedet (Rose 1995). Første- og andregenerasjons innvandrere kan således oppleve stedet de bor ulikt.

Som vist kan stedet individet bor eller oppholder seg bli viktig i en persons identitet (Massey 1995). Noen steder gir høyere status enn andre. Individet kan føle seg stigmatisert på grunn av hjemstedet sitt, noe som i enkelte tilfeller kan føre til at en ønsker å underkommunisere hvor en kommer fra. Særlig barn påvirkes sterkt av stedet der de bor. De oppholder seg mesteparten av tiden der, og har nettverk med geografisk nærhet. De kan være ekstra sårbare dersom nabolaget har et dårlig omdømme.

Territorium

Dersom stedsfølelsen har gitt individet en stedsidentitet, kan dette igjen føre til at det ser på stedet som sitt territorium. Når mennesker oppfatter et sted som sitt territorium viser det at de har ekstra sterke følelser for det bestemte stedet fremfor andre steder. For de som opplever et sted som sitt territorium oppleves det gjerne som kosmos. Harvey (1993) omtaler steder som et begrep med flere lag, der territorium er et av lagene. Han mener territorium er et sted som er forbundet med en kulturell identitet. Denne identiteten kan enten være forestilt eller virkelig. Ideer, metaforer, ikoner og sosial praksis er viktige elementer i etablering, endring og opprettholdelse av et territorium.

Hvis et individ eller en gruppe ser på et sted som sitt territorium definerer de seg bort fra andre sosiale grupper og steder. De som deler en territorialfølelse deler forestillinger om normer, verdier, sosial organisering, regler og sosial distanse til andre (Knox 1995). Robert Sack (Rose1995) sier at territorium er et krav om å kontrollere et område, det er en romlig strategi der individer og grupper bruker steder som maktinstrumenter. De som hører til på et sted er atskilt fra de som ikke hører til der, og på denne måten kan man få ”insidere” og ”outsidere” til ulike steder i for eksempel byen.

Individer og grupper må ha en stedsfølelse og stedsidentitet for å se på stedet som sitt territorium, men de trenger ikke se på et sted som sitt territorium selv om de har stedsfølelse og stedsidentitet. Å se på et sted som sitt territorium er mer begrensende og ekskluderende enn en stedsfølelse og stedsidentitet.

Territorier kan være politisk viktige ved planlegging av byen. Dersom noen anser et område for sitt territorium vil de ikke uten videre godta at det endres, enten fra myndighetenes side eller ved at nye grupper tar området i bruk. I større byer blir territoriene gjerne beskyttet av gjenger,²² men også mer sofistikerte grupper kan beskytte sitt territorium i byen (Knox 1995).²³

Byens sosiale struktur og endring

De tilpasningene individene foretar seg påvirker endringene i ulike områder i byen. Ifølge byøkologene fra Chicagoskolen er markedet med på å styre en naturlig utvelgelse (seleksjon) av hvem som bor hvor i byene. Økonomisk kapital er med på å bestemme hvem som klarer å tilegne seg knappe goder, slik som på boligmarkedet. De med sterkest økonomiske ressurser vil vinne kampen om de beste områdene i byen, med de beste tomtene og boligene. Diskriminering av enkelte husholdninger på grunn av etnisk opprinnelse, religion eller hudfarge kan være med å forsterke disse segregeringsmekanismene (Ritland 1996). Dette gir et segregert boligmønster ved at ulike sosiokulturelle, økonomiske og etniske grupper bor atskilt fra hverandre. Det finnes ulike teorier på hvorfor etnisk segregasjon oppstår og vedlikeholdes. Dersom den kulturelle avstanden (språk, religion, normer og verdier) til

---

²² I Philadelphia markerte gjenger territoriet med graffiti (Ley 1974 i Rose 1995).

²³ Eksempel kan være enklaver, eller at man i enkelte boligstrøk arbeider aktivt mot å få belastende institusjoner eller kommunale leiligheter i nærheten.

majoritetsbefolkningen er stor kan dette gi et større behov for å bosette seg i nærheten av personer med felles etniske bakgrunn for å kunne bevare sin etniske identitet og egenart, enn om den kulturelle avstanden er liten (Blom 2002). Mobiliteten til de ressurssterke gruppene vil føre til at segregasjonsmønsteret endrer seg over tid. Områder som er upopulære i dag kan være populære om 10 år.

Immigranter, og deres etterfølgere, bor ofte i de områdene av byen der andre ikke vil bo, gjerne billige områder i sentrum. De fyller på denne måten en "nisje". Dette gjelder særlig de som kommer til vertslandet uten familie (Özüekren & van Kempen 2002). Nykommerne skaper dermed ikke et sted for selv, de fyller et vakuum.

Flyttegrunner

Dersom en familie eller enkeltindivider ønsker å flytte vil de avveie sin forankring og stedsfølelse opp mot en eventuell bedring i boligstandarden som flyttingen vil kunne gi. Ikke-vestlige innvandrere på Grønland vil for eksempel avveie sin forankring og stedsfølelse i forhold til ønsket om høyere boligstandard. De er sosialt mobile, og en slik type tilpasning over tid vil stå i motsetning til forankringen.

Endringsprosessene i en by er avhengig av hvilke grunner individene har til å flytte eller bli boende. For å belyse hvorfor individer og familier velger å flytte kan man se på livssyklusteorier, disse knytter tilpasninger på boligmarkedet opp mot familiefase. En flytting er som regel et resultat av misnøye med nåværende boligsituasjon. En slik misnøye kan sees som et produkt av visse stressfaktorer, som blir generert av misforholdet mellom forventninger og aspirasjoner på den ene siden og faktiske boforhold på den andre siden (Knox 1995). Når misforholdet blir stort nok vil det kunne resultere i et ønske om å flytte. Å flytte innebærer en avveining mellom ulike forhold ved boligsituasjonen. Lee (1966 i Jones 1990) ser på flytteprosesser som bestående av et sett med oppfatninger om forhold ved fraflyttingsstedet og tilflyttingsstedet, og et sett med mellomliggende begrensninger. Disse forholdene og begrensningene vil variere mellom individer avhengig av for eksempel stadium i livssyklusen, økonomisk og sosiokulturell kapital.

Det er mulig å skille mellom frivillige og ufrivillige flyttinger. Ufrivillige flyttinger kan være situasjoner der beboerne ikke har noe reelt flyttevalg, som for eksempel ved utkastelse eller

sanering. Det kan også være et resultat av en personlig livssituasjon, som skilsmisse eller betydelig tap av inntekt. Noen vil også føle at bostedet de flytter til ikke er selvvalgt dersom de får tilbud om bolig gjennom kommunen.

Rossi (1955) fant i sin studie ”Why families move” at familier flytter for å tilpasse seg nye boligbehov som følge av endringer i livssyklusen ved for eksempel giftemål og barnefødsler. Ønsket om å øke boligstørrelsen ble sett som den viktigste faktoren bak flyttinger. Short (1982) skisserer livssyklusen ved at man som nyetablerte starter sin boligkarriere i en rimelig leilighet i sentrum av byen. Ved barnefødsler flytter familien mot forstedene til en større bolig. Dette er den fasen familien ifølge Rossi (1955) er mest mobil. På det stadiet familien er på sitt største vil den ha nådd toppen på sin boligkarriere, med en selveid bolig i utkanten av byen. Når barna flytter ut kan man bytte til en bolig i et eneboligstrøk med enten samme eller høyere status. I alderdommen er det igjen aktuelt å bytte bolig til en som er mer tilpasset de behovene man måtte ha. Denne korte gjengivelsen av livssyklusteori inneholder altså antagelser om familiers preferanser når det gjelder boligstørrelse, boligtype, eierform og flyttingens romlige retning, nemlig fra sentrum og ut mot forstedene. Ser vi derimot på et område som gentrifiseres ser vi at middelklassen velger å etablere seg i bykjernen.

Gentrifisering

Tilpasninger blant ikke-vestlige innvandrere på Grønland har implikasjoner for utviklingen i området. Innvandrernes stedsfølelse og grad av stedsidentitet, og hvorvidt de definerer Grønland som et territorium, har konsekvenser for utviklingen i området. Den mest aktuelle utviklingen kan sees som gentrifisering.

Gentrifisering ble første gang omtalt av Ruth Glass i 1964, og er et begrep som beskriver et byområde i endring. Det tar for seg endringer i hvem som bebor et område, den fysiske strukturen, og næringslivet. I dag finner man at flere sentrumsnære områder i vestlige byer har gjennomgått eller gjennomgår en slik prosess. Det handler om en oppgradering av sentrale byområder i den vestlige verden, noe som fører til økende standard og priser på boliger, med de konsekvensene dette har for ulike befolkningsgrupper i en by. Glass bruker begreper ”gentry” på de ”dannede” som flytter inn der lavinntektsgrupper tidligere har bodd, og

rehabiliterer og oppgraderer disse områdene.²⁴ Når denne prosessen begynner har den en tendens til å spre seg fra bydel til bydel.

Kvinnens økende rolle i arbeidslivet, samt endringer i forbruksmønstre og profesjonalisering av arbeidsstokken har vært brukt som forklaring på hvorfor byområder gentrifiseres. Disse endringene får romlige konsekvenser ved at man i motsetning til tidligere da arbeiderne var etterspurt i sentrale bydeler, i dag etterspør de med større kompetanse på det nye arbeidsmarkedet, de ”profesjonelle” (Sæter 1999).

Til å begynne med ble gentrifiseringsbegrepet som vist over brukt på ”private” prosesser. Etter hvert har det også blitt brukt som betegnelse på prosjekter hvor de offentlige myndigheter og næringslivet er ansvarlige for oppgradering av bydeler, for eksempel gjennom større byutviklingsprosjekter (Sæter 1999). Byutviklingsprosesser er i dag gjerne knyttet til en visjon om en levende bykjerne, som innebærer både vekst i næringslivet, utviklingen av en ny urban estetikk, en mer human by og offentlige fremfor private løsninger. På 1970-tallet fikk det offentlige en sterkere rolle i byutviklingen, med visjoner om større beboermedvirkning. Disse visjonene ble fulgt opp av store byutviklingsprogrammer (Sæter 1999), slik som i Oslo der vi hadde byfornyelsen. I de senere år har myndighetene også tatt med det offentlige rom i byutviklingsprogrammene. Det er en økende vektlegging av det estetiske og visuelle konsum, turismen og turistblikket blir sentralt.

Myndighetene kan, som vist, ha innvirkning på om det starter en gentrifiseringsprosess i visse områder av byen. Dette fører til økende standard og priser på boliger, med de konsekvensene dette har for ulike befolkningsgrupper i en by. Gentrifisering fører også til en omplassering av beboere. De med mye økonomisk kapital ønsker etter hvert å bebo disse sentrumsnære områdene, blant annet på grunn av at rehabiliteringen av boliger og uteområder, og den etniske og kulturelle mangfoldet som finnes der. Mens de som allerede bebor området velger gjerne å flytte, enten som følge av at de ikke lenger har råd til å bebo området, at de ikke lenger føler seg hjemme i området eller at de velger å få en høyere boligstandard ved å flytte til andre billigere områder i byen. Denne omplasseringen indikerer når gentrifiseringsprosessen begynner.

---

²⁴ Jeg vil kalle disse ”dannede” for ”gentrifikanter”.

Strukturelle konsekvenser av individuelle tilpasninger

Ved å forstå stedet som et ”møtested” integrerer man sosiale prosesser i forståelsen av rom. Stedene konstrueres av skjæringspunktene, møtene og uttrykkene som følger mangfoldet av sosiale relasjoner. Et sted kan ikke ha en samstemt identitet som alle deler (Massey 1995). Dagens tid-rom-kompresjon påvirker blant annet hvordan et område i byen oppfattes av beboere og utenforstående. Strømmen av mennesker, varer og kapital gjør at vi har tilgang til de samme varene og tjenestene rundt omkring i verden. Det særegne for stedet kan på grunn av dette bli ekstra viktig for individer og grupper som oppholder seg der.

Menneskene som bebor et sted, og ikke stedets fysiske særtrekk, er det som karakteriserer stedet (Schiefløe 1985). En sosiokulturell stedsanalyse er opptatt av å avdekke hvordan ulike aktørgrupper bruker og opplever stedet, hvilke interesser de har og hvordan dette påvirker deres oppfatning (Røe 2002).

Individenes forankring avhenger av bosituasjon, arbeid, daglige gjøremål og hvorvidt de har familie og nettverk på stedet. Disse faktorene påvirker videre deres stedsfølelse. Stedsfølelsen er individuell, den avhenger av forankringen, samt hvor lenge individet har oppholdt seg der, og minner og erfaringer fra stedet. I tillegg vil andre sin oppfatning av stedet ha betydning for stedsfølelsen. Stedet kan tolkes som et produkt av de sosiale relasjonene og praksisene som utvikles på grunnlag av enkeltpersoner og gruppers forståelse av og erfaring med stedet.

Dersom stedet blir viktig nok for individet kan vi snakke om en stedsidentitet. Vi plasserer oss selv og andre i det sosiale landskapet ved å se på tilhørighet i det geografiske landskapet. Stedsidentiteten kan hindre individet i å utvikle en stedsidentitet for et annet sted. Dersom stedsfølelsen og stedsidentiteten blir sterk nok kan individet oppfatte stedet som sitt territorium. Dette er en måte å skille mellom ”oss” og ”de andre”. Det er klart definert hvem som hører til på stedet og hvem som ikke gjør det, og man vil om mulig prøve å holde de utenforstående borte fra stedet.

Hvordan enkeltindivider og grupper føler for ulike steder påvirker blant annet segregasjonsmønsteret i en by. Noen områder blir ansett som bedre enn andre, og de som har størst økonomisk kapital vil bo i de best ansette områdene. Over tid kan det tenkes at

områdene endrer status. Ved en gentrifiseringsprosess vil dårlig ansette områder i bykjernen få høyere anseelse og verdi. De som da bor i området vil kunne bli byttet ut med nye sosiokulturelle og økonomiske grupper. De som flytter gjør dette som følge av avveininger av stedet de bor og stedet de flytter til. Forankring, stedsfølelse og stedsidentitet, samt sosial og økonomisk kapital vil være med å bestemme om man flytter og hvor. Flytting kommer gjerne som følge av at familien eller individet ikke er tilfreds med boligen eller området de bor i. Grønland er en del av byen folk gjerne har bodd i en viss fase av livet. Når familiesituasjonen har endret seg har flere av dem flyttet bort fra området. Det er mulig å forklare disse flyttingene med livssyklusteorier, som ser på hvor familier velger å bo i ulike faser av livet.

Enkeltindividers og gruppers bostedspreferanser, sammen med myndighetenes byplanlegging, vil kunne være med å bestemme om enkelte sentrumsnære områder i byen gjennomgår en gentrifiseringsprosess. I tillegg til en fysisk opprustning vil en slik prosess føre til en omplassering av beboere. De med kulturell og sosioøkonomisk kapital flytter til disse områdene, mens de uten en slik kapital gjerne flytter ut. På Grønland og i Bydel Gamle Oslo ser vi at ikke-vestlige innvandrere flytter ut for å bedre sin boligsituasjon. De har opparbeidet seg økonomisk kapital til å kjøpe en større leilighet for eksempel i drabantbyene. Deres flytting kommer da gjerne som følge av stadium i livssyklusen, samtidig som det sammenfaller med at området endres og fører til en åpning slik at de bedre bemidlede kan flytte inn.

I analysen vil jeg se på informantenes forankring til Grønland og hvordan denne påvirker deres stedsfølelse og stedsidentitet. Dette vil igjen påvirke deres respons og syn på de endringene de ser finner sted. Har informantene flytteplaner, og hva begrunnes disse med? Er stedsidentiteten så sterk at vi kan snakke om en territorialfølelse?

5 Informantoversikt

For å gjøre det lettere å lese analysekapitlene gir jeg her en oversikt over de ni informantene. For å ivareta informantenes anonymitet må jeg utelate informasjon om enkelte av dem. Mens noen personlige opplysninger er tatt med for alle, har jeg i tillegg tatt med opplysninger som er vesentlig for videre analyse. Jeg har derfor valgt å vektlegge litt ulike faktorer ved de ulike informantene.

Karim

Karim er en mann i 40-årene som kom til Norge rundt 1970. Han har også bodd i Sverige og Danmark. Han er oppvokst i en storby, noe som tilsier at han kjenner bylivet fra før. Han sier likevel at han kunne tenkt seg å bo utenfor Oslo. I dag bor han i en kommunal leilighet på Grønland sammen med en ny kone og moren sin. Han er ikke fornøyd med denne boligen. Han har bodd i flere kommunale leiligheter på Grønland og i nærområdet. Han har to barn, en sønn med adferdsproblemer som bor hos moren sin, og en datter han ikke får se, hun bor også hos moren sin. Han driver i dag egen virksomhet på Grønland.

Fatima

Fatima er en kvinne i 30-årene. Hun har nettopp kjøpt og flyttet til en ny leilighet i en drabantby sammen med mannen og barna sine. Som flyttegrunn oppgir hun bedre plass og lekemuligheter for barna. Hun er oppvokst i en liten by i Norge, der hun var den eneste ikke-vestlige innvandreren på skolen. Faren hennes kom til Norge for mellom 30 og 40 år siden. Hun sluttet på skolen etter videregående for å begynne å jobbe med farens virksomhet, denne er det i dag Fatima som driver. Mannen til Fatima driver en enmannsbedrift. Hun har mesteparten av familien sin boende på Grønland, og ser dem derfor nesten daglig. Utenom familien har hun lite kontakt med andre ikke-vestlige innvandrere, men hun har mange venner og bekjente.

Toufik

Toufik er en mann i slutten av 20-årene, han kom til Norge som liten gutt ved familiegjengenforening. Fra skolestart var han 3-4 år i foreldrenes hjemland før han kom tilbake til Norge. Han er i dag norsk statsborger. Han har bodd flere steder i Oslo. Familien hans flyttet til Grønland fordi bestemoren bodde der og bestemte at de skulle flytte dit. I dag bor han sammen med kone og to barn på Grønland i selveid leilighet. Han sier at dersom familien blir større ønsker han å kjøpe en større leilighet på Grønland eller i nærområdet. Han sluttet på skolen mens han holdt på med videregående og begynte å jobbe i familiens virksomhet. I dag jobber han der på heltid. Han jobber sammen med familiemedlemmer og har lite kontakt med andre, dette gir han et lukket nettverk. Toufik liker å reise og har reist en del rundt i Norge.

Ali

Ali er en mann i 30-årene som har hatt mesteparten av oppveksten sin i Skandinavia. Han har vært gift og har et barn som bor i ett av våre naboland. Han har bodd i Oslo i nærmere 10 år, først bodde han på Grønland mens han nå bor i en leilighet han har kjøpt i en drabantby. Han har foreldrene og søsken som bor i Oslo. Han driver i dag sin egen virksomhet på Grønland.

Muskan

Muskan er en kvinne i slutten av 20-årene. Hun er født og oppvokst i Norge. Familien bodde i et hus et annet sted i Oslo som skulle rives på slutten av 1980-tallet, de fikk derfor tilbud om en ny kommunal leilighet på Grønland. Hun bor fortsatt sammen med foreldrene i denne leiligheten, men har planer om å flytte ikke lenge etter at intervjuet finner sted. Hun skal da gifte seg. Hun vil flytte bort fra Oslo sentrum. Hun har gått på flere ulike skoler, både på øst- og vestkanten. Hun har i dag en høyere utdanning innen helsesektoren. Hun har et spredt nettverk, og ingen av vennene bor på Grønland. De fleste vennene til Muskan er etniske nordmenn, men ikke alle kjenner hverandre. Hun er opptatt av at det er like stor forskjell mellom muslimske kvinner som det er mellom kristne kvinner. Hun ønsker ikke gå inn i rollen som den som forklarer hvordan innvandrerkvinner har det på jobben. Hun er opptatt av sted og identitet, og at hennes fremtidige barn kanskje vil føle seg tryggere enn hennes generasjon gjør.

Saika

Saika er en kvinne i midten av 20-årene. Hun kom til Norge som baby og var en periode på 1,5 år i foreldrenes hjemland før hun begynte på skolen. Hun er oppvokst i en småby i Norge, storfamilien bor i denne byen eller omegn. Hun flyttet til Oslo for å begynne å studere, og bodde da på studenthybel, noe hun sier er uvanlig for jenter med hennes etniske bakgrunn. I dag er hun gift med en nordmann, dette er også kontroversielt og gjør at hun ikke kan besøke foreldrene i hjembyen. Saika og mannen kjøpte leilighet på Grønland ett år før intervjuet fant sted, hun er veldig fornøyd med leiligheten. De flyttet til Grønland slik at hun kunne bo i nærheten av andre med samme etniske bakgrunn. Hun er veldig bevisst sin bakgrunn og ønsker kontakt med naboer og folk i nærområdet. Hun understreker at det er selvsagt å bo på Grønland og at de hadde hatt økonomi til å bo på vestkanten. Hun har mange etnisk norske og ikke-vestlige venner. Hun tror ikke vennene vil like hverandre og har derfor unnlatt å introdusere dem for hverandre.

Diyah

Diyah er en kvinne i begynnelsen av 30-årene. Hun er født og oppvokst på et lite sted i distrikts-Norge, men hun har også bodd på flere andre småsteder. Hun og mannen bodde en liten periode på Grønland, men hun mistrikket så de kjøpte bolig og flyttet til et småhusområde et annet sted i Oslo. I dag mener hun at hun bor ideelt til, dette med tanke på at hun har flere små barn. En annen grunn er at hun har bestevenninnen og familien boende i gangavstand fra hjemmet. I tillegg har hun fortsatt kontakt med venninner fra ungdomsskolen, men dette blir mest på telefon da de bor langt unna og alle har egne familier. Hun har høyere utdanning og driver en egen virksomhet med mannen på Grønland. De har også drevet virksomhet et annet sted i Oslo. Hun reiser til Bogstadveien for å handle klær og et annet sted på vestkanten for å få skjønnhetspleie.

Nazim

Nazim er en dame i 50-årene. Hun bor sammen med det yngste barnet sitt som er i tenårene. Det eldste barnet har nettopp flyttet hjemmefra. I hjemlandet bodde hun i en storby, der hun hadde en bra jobb. Hun kom til Norge på begynnelsen av 1990-tallet for å gifte seg for andre gang, hun er i dag skilt fra denne mannen. Hun bor i en leilighet hun har fått hjelp av kommunen til å finne og leie. Hun har bodd både på vest- og østkanten i Oslo før hun flyttet til Grønland. For tiden er Nazim aktivt arbeidssøkende, hun jobbet tidligere i et norsk firma. Hun er opptatt av at etnisk norske kvinner er mer likestilte enn innvandrerkvinner. Hun har

flere yngre venner, både etnisk norske og ikke-vestlig innvandrere. Disse møter hun gjerne på de nye kafeene på Grønland.

Fizha

Fizha er en kvinne i midten av 20-årene. Hun kom til Norge som baby, foreldrene hadde allerede bodd i Norge i flere perioder. I begynnelsen bodde familien et lite stykke utenfor sentrum, men måtte flytte da huset de bodde i skulle renoveres. De fikk tilbud om en kommunal leilighet på Grønland som de har bodd i de siste 15-16 årene. Fizha bor for tiden alene i foreldrenes leiligheten fordi de bor en periode i hjemlandet. Fizha har bodd på studenthybel flere steder i Oslo fordi hun for tiden holder på å ta høyere utdanning, og hun har planer om å ta deler av utdannelsen i utlandet. Hun har gått på skole både på øst- og vestkanten i Oslo. Ved siden av studiene har hun en deltidsjobb. Hun sier Grønland er masete, og at hun ønsker å bo et roligere sted i Oslo. Hun har mange etnisk norske venner som hun gjerne møter på de nye kafeene på Grønland. Disse vennene har hun fått gjennom skole/studier og trening. Hun har flere bekjente på Grønland fra oppveksten. Fizha uttrykker at hun får mye plagsom oppmerksomhet fra ikke-vestlige menn på Grønland.

6 Informantenes forankring til Grønland

Dette kapitlet vil se på informantenes funksjonelle og emosjonelle forankring til Grønland. Den funksjonelle forankringen avhenger blant annet av hvor de bor, hvordan de ser på sin bosituasjon og i hvilken grad de har flytteplaner, samt praktiske og daglige gjøremål og arbeid. I tillegg til dette vil jeg se på hva informantene sier om hvordan andre ikke-vestlige innvandrere bruker Grønland. Familie og nettverk er viktige indikatorer i forhold til informantenes emosjonelle forankring. Hvor bor de i forhold til informantene? Hvor ofte har de kontakt og hvilken type kontakt er dette?

Selv om jeg primært vil se på informantenes forankring i dette kapitlet, vil jeg også komme inn på deres stedsfølelse. Som vist i teorien i kapittel 4, henger forankring og stedsfølelse tett sammen. Sosial kontakt, stedsfølelse og stedsidentitet vil diskuteres videre i neste kapittel.

Bosituasjon

En persons bosituasjon vil påvirke forankringen til bostedet. Er informantene fornøyd med boligen er det større grunn til å tro at de kan føle en viss forankring til Grønland enn om de er misfornøyd. Det samme gjelder dersom personen selv har valgt å bo på stedet. Føler han eller hun derimot at de er ”plassert” på stedet kan det tenkes at forankringen er svakere. Velger en person å bli boende lenge på et sted, til tross for at det ikke føles selvvalgt å bo der, kan det tenkes at han eller hun etter hvert blir forankret. Dette viser at bolengde har innvirkning på personens forankring (Gerson et. al. 1977). Hvem man bor sammen med har også betydning for forankringen. For de som bor sammen med foreldre kan det tenkes at dette bostedet ikke er deres eget førstevalg, og at de derfor vil ønske å flytte på seg når de skal finne et eget sted å bo. Går en person med flytteplaner kan det være et tegn på at forankringen ikke er like sterk som for de som ønsker å bli boende på stedet i fremtiden.

Hvorfor bor informantene på Grønland?

Som vist i teorikapittelet kan økonomisk kapital langt på vei forklare hvorfor etniske minoriteter bebor de delene av byen de gjør. Samtidig kan kulturell kapital være avgjørende for hvor en person eller en familie velger å bo. Da en ikke i samme grad som ellers trenger å tilpasse seg nye normer og regler, kan det kjennes tryggere å bo i nærheten av andre med lignende kulturell kapital. Kombinasjonen av lav utdanning, begrenset arbeidserfaring, språkproblemer og nedgangen i etterspørsel av ufaglært arbeidskraft påvirker etniske minoriteter negativt i forhold til økonomisk kapital (Özüekren og van Kempen 2002).

Karim, Muskan, Nazim og Fizha bor i kommunale boliger. Flere av dem uttrykker at de ikke føler de valgte Grønland som bosted, og dette kan påvirke deres forankring og stedsfølelsen de utvikler. Toufik og Saika eier egne leiligheter på Grønland. De av informantene som ikke bor på Grønland lenger leide leiligheter da de bodde der. I dag har de kjøpt egne boliger andre steder i Oslo. Både de som bor på Grønland og de som har flyttet uttrykker at de er fornøyd med boligen. Noen påpeker råte- og muggskader, men dette er uavhengig av om de eier selv eller ikke.

Informantene hadde ulike grunner for å flytte til Grønland. Noen flyttet fordi resten av familien var bosatt der, mens andre fikk tildelt bolig av kommunen. Karim og Nazim endte mer eller mindre tilfeldig opp med å bo på Grønland ved at de fikk hjelp av kommunen til å finne leilighet, mens Saika bevisst valgte å bo i nærheten av andre med felles etnisk bakgrunn. Toufik forteller at han flyttet til Grønland sammen med foreldrene som barn:

”Fordi de andre familiemedlemmene de bodde nesten i sentrum og så vi bodde [et annet sted i Oslo] og det var no sånne problemer at vi bodde for langt fra sentrum og sånn. Så bestemor og de andre kanskje var litt uenige om det. Så derfor solgte vi den leiligheten og flytta til Grønland” (Toufik)

Vi ser her at familien til Toufik flyttet til Grønland etter å ha blitt påvirket av resten av storfamilien, og familienettverket var dermed en viktig flyttegrunn. Da han stiftet egen familie valgte de å bosette seg på Grønland også.

For Muskan og Fizha, som i likhet med Toufik flyttet til Grønland som barn sammen med familien, finner vi en annen flyttegrunn. De opplevde begge at boligene de bodde i tidligere skulle rehabiliteres eller rives. Familiene fikk da tilbud om leilighet på Grønland gjennom kommunen. Familien til Fizha hadde fått tilbud om flere leiligheter, og valgte Grønland på

grunn av nærhet til farens arbeid. Familiene bor fortsatt i disse kommunale boligene. Muskan og Fizha bor fremdeles sammen med foreldrene. Fizha bor for tiden alene i leiligheten til foreldrene, fordi de som sagt bor en periode i hjemlandet.

Det at informantene hadde ulike motiver for å flytte til Grønland, kan gi dem ulik forankring og stedsfølelse. Barn velger ikke selv sitt bosted, men blir kanskje mer påvirket av bostedet enn voksne i og med at de har mindre geografisk radius. Dersom du selv velger å bo et sted vil jeg tro det er større sjanse for at du trives der. Karim har bodd i flere ulike kommunale boliger i området. Han sier at han trives på Grønland, samtidig som han sier at det er et ”gangstersted”. Dersom han ser sine muligheter til å flytte fra Grønland og nærområdet som begrenset, kan det tenkes dette er en viktig grunn til at han fokuserer på det positive ved å bo der. Fatima, Ali og Diyah bor ikke lenger på Grønland, fordi de har kjøpt boliger og flyttet til andre steder i Oslo.²⁵ De er dermed ikke forankret til Grønland gjennom bosted lenger.

Informantenes forklaring på hvorfor det bor så mange ikke-vestlige innvandrere på Grønland

Som vist i teorien i kapittel 4 bor innvandrere og deres etterkommere ofte i deler av byen som ikke er så godt ansett. Grønland hadde som vist i kapittel 2 lavere status og boligpriser enn resten av Oslo på 1970- og 80-tallet. Byfornyelsen frigjorde leiligheter, da de som bodde i dem gjerne fikk tilbud om nye leiligheter andre steder i byen. Det stod ledige leiligheter på Grønland i påvente av riving, som ble benyttet som losji for gjestearbeiderne (Bø 1980).

Som nevnt har vestlige innvandrere ofte andre grunner til å migrere til Norge enn ikke-vestlige innvandrere, slik som inngåelse av parforhold og arbeidsopphold. Da ikke-vestlige innvandrere står kulturelt lenger fra etniske nordmenn kan dette være med å forklare hvorfor de bor mer konsentrert enn vestlige innvandrere i Oslo (Blom 2002). Denne selvvalgte bokonsentrasjon kalles kongregering, som vil si at folk velger å flytte til områder som har beboere med felles eller lignende sosiokulturell, økonomisk eller etnisk bakgrunn som en selv. Det er også en viktig faktor at majoritetsbefolkningen velger å bosette seg konsentrert. Siden de er flere vil dette få større effekt på segregasjonsmønsteret.

---

²⁵ Dette kommer jeg tilbake til under ”Ønsker informantene å flytte?”

Informantene har alle en tilknytning til Grønland enten gjennom bolig og som jeg vil vise senere gjennom arbeid, og har dermed grunnlag for å si noe om egen og andre ikke-vestlige innvandrere sin tilknytning til Grønland. Fatima mener grunnen til at ikke-vestlige innvandrere begynte å markere seg på Grønland for 20-30 år siden er at de ikke fikk leie andre steder i Oslo:

”... så blir det at det blir et samlingspunkt. Og det er synd egentlig. Kanskje dem [ikke-vestlige innvandrere] føler seg mer trygge her. Eller de har sine egne folk rundt seg, men det er ikke bevisst. De har ikke fått leie, eller det er ikke nordmenn som har villet leie, og da har det automatisk blitt leid ut til utlendinger.” (Fatima)

Hun viser her at en grunn til bokonsentrasjonen kan være liten konkurranse på boligmarkedet på Grønland.

Karim uttrykker at han ikke selv har valgt Grønland som bosted, og han forteller om hvordan han og familien har blitt boende der:

”Det var pga at først så hadde vi leilighet i Urtegata, og så det ble bare sånn at vi hele tiden fikk leilighet i dette området. At vi liksom ikke fikk leilighet noen andre plasser. Da ble det bare sånn atte Grønland, liksom.” (Karim)

Ifølge Blom (2002) er etnisk diskriminering på boligmarkedet i Norge godt dokumentert, men betydningen dette har for den etniske segregasjon i Oslo er ikke kartlagt. Den etniske segregasjonen i Oslo er gjerne sammenfallende med en sosioøkonomisk segregasjon. Karims historie tyder på at bokonsentrasjonen av ikke-vestlige innvandrere på Grønland ikke nødvendigvis oppfattes som frivillig. Det offentlige har vært med på å styre hvor de ikke-vestlige innvandrerne som trenger kommunale boliger får bo. Dette kan sees som en institusjonell årsak til etnisk segregering. Det vil si at mønsteret er et resultat av private utleieres diskriminering eller administrativ ”styring” til bestemte områder. Selgere, utleiere, långivere, formidlere og offentlige organer kanalisierer innvandrere og minoriteter til spesielle enklaver på boligmarkedet, og legger hindringer i veien for at de bosetter seg annetsteds (Blom 2002).²⁶

---

²⁶ For å motvirke en slik bokonsentrasjon har man i Sverige en integrasjonsrettet boligpolitikk for å motvirke ghettodannelser (Wessel i Ritland 1996).

Ønsker de å flytte?

Som vist i teorien i kapittel 4 vil endringer i familiesituasjonen kunne føre til et ønske om å flytte. Grønland er, i likhet med andre sentrumsområder, et transittområde. Med dette mener jeg at Grønland er en del av byen folk har bodd i en viss fase av livet. Det er vanlig at par i etableringsfasen og ved familieførøkelse gjerne flytter vekk fra området. Flere av informantene nevner at de ønsker å flytte bort fra Grønland og sentrum på grunn av barna. Informantene sier at ungdomsmiljøet i sentrum blir ansett som hardt og ikke spesielt sunt, samt at lekemulighetene for de minste er begrenset i forhold til andre steder i byen. Ifølge Blom (2002) synker sjansen for å være bosatt i Oslo indre by med økende familiestørrelse. I de nye drabantbyene og ytre vest stiger sjansen for å være bosatt med økende familiestørrelse.

Ikke-vestlige innvandrere har ofte mindre økonomisk kapital enn den etnisk norske delen av befolkningen. Ifølge Blom (2002) kan de byinterne flyttebevegelsene blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo minne om det flyttemønsteret Chicago-skolens humanøkonomer iakttok og kartla allerede på 1920-tallet. Innvandrergrupper ”spres” fra indre by til drabantbyområder utenfor bykjernen etter hvert som deres sosioøkonomiske stilling bedres, og de går gjerne fra å leie til å eie egen bolig.

Kun Toufik sier han ønsker å bo på Grønland også i fremtiden, men at familien etter hvert kanskje må finne seg en større leilighet enten på Grønland eller et sted i nærheten. De andre som bor på Grønland sier de ønsker å flytte på sikt. Muskan skal gifte seg like etter at intervjuet finner sted, og sier hun håper å få huslån slik at de kan flytte bort fra Grønland. Hun sier at hun ønsker å bo i Oslo, men ikke så nær sentrum. Om dette har økonomiske grunner eller ikke sier hun ikke direkte. Det kan også hende at hun ved å ha vokst opp på Grønland ikke opplever området som det beste stedet å ha barn. En indikator på dette er at hun snakker mye om at det ikke er ideelt å gå i klasser der det ikke er noen norskspråklige elever, og at dette vil hemme barna senere i livet med tanke på utdanning og jobb. Det at hun selv har høyere utdanning kan påvirke hennes bevissthet i forhold til disse problemstillingene. Fizha og Saika, som er under utdanning, er også opptatt av at språkproblemene kan forsterkes på skoler med få norskspråklige elever.

Fizha har de siste årene bodd på Grønland bare i perioder. Hun har bodd på ulike studenthybler flere andre steder i Oslo. Hun bor nå i foreldrenes leilighet, men ønsker å flytte så snart de kommer tilbake fra hjemlandet. Hun gir uttrykk for at hun ønsker å finne et rolig

sted å bo, men at det må være i Oslo. Hun nevner bydelen der hun bodde på studenthybel som et godt alternativ, da dette er et kjent sted.

Karim uttrykker et ønske om å bo på landet. Han har tidligere bodd på flere ulike steder i utkant-Norge, og gir uttrykk for at han trivdes godt der. Jeg er usikker på om dette kan ha vært på ulike asylmottak. Han sier ikke noe om hvorfor han i dag bor i Oslo. Selv om han har et ønske om å flytte, viser det faktum at han har bodd i flere kommunale boliger på Grønland og sentrum kanskje at han ikke har evne til å skaffe seg egen bolig. Dette kan komme av manglende økonomiske ressurser eller at han ikke kjenner boligmarkedet godt nok. Han har ikke spesielt gode norskkunnskaper, noe som kan ha innvirkning på kjennskapen til boligmarkedet, samtidig som det også kan påvirke tilgangen til arbeidsmarkedet negativt. Han driver egen næringsvirksomhet på Grønland, noe som kanskje gir en viss stabil inntekt.

Kjennskap til boligmarkedet er viktig når man skal skaffe seg bolig. Ifølge Özüekren (1992) trenger innvandrere kjennskap til markedet og språkkunnskaper for å forstå boligmarkedet. Dette kan forklare hvorfor førstegenerasjons innvandrere har blitt boende på Grønland, der de ble tildelt leiligheter, eller fikk høre om leiligheter gjennom kjente. Andregenerasjons innvandrere vil ha bedre kjennskap til boligmarkedet, samt bedre språkkunnskaper, og det kan tenkes dette gjør det lettere for dem å finne boliger andre steder enn på Grønland og i sentrum av Oslo. De kjenner samfunnet bedre og ønsker kanskje andre oppvekstvilkår for barna sine og roligere omgivelser for seg selv. I motsetning til andre europeiske byer er det i Oslo i hovedsak et eiermarked. For å få tilgang til dette eiermarkedet trengs en stabil inntekt, samt kunnskap om hvordan markedet fungerer, og dette tar det tid å opparbeide seg. Dersom innvandrere regner med å returnere til hjemlandet i løpet av noen år er det lettere å bli boende i en leid bolig. En boliginvestering er gjerne en langsiktig investering og forutsetter at kjøperne blir boende en stund. Innvandrere vil også trenge tid til å opparbeide seg kapital til å foreta en slik investering.

Man bør se på faktorene som strukturerer avveininger og direkte begrenser de valgene mennesker tar. Først da kan man fullt ut forstå menneskers forankring til steder (Gerson et. al 1977).

Selv om de fortsatt jobber på Grønland har Fatima, Ali og Diyah valgt å flytte, men med litt ulike flyttemotiver. Til tross for at Fatima og Ali begge har familie på Grønland var det andre

faktorer som var sterkere da de valgte å flytte. Fatima uttrykker at hun kunne tenkte seg å fortsette å bo på Grønland, men måtte flytte på grunn av plassmangel. Hun ser på leiligheten de har kjøpt som en ren investering, slik at de skal få råd til å kjøpe noe bedre etter hvert. Hennes flytting kan sees på som et resultat av hvor hun og familien er i livssyklusen.

Diayah sier hun følte seg ensom og syntes det var stressende og bråkete å bo på Grønland. Ifølge Rose (1995) er det vanskelig å utvikle følelser for et sted hvis man føler seg fremmed. Jeg vil likevel si Diayah har en funksjonell og økonomisk forankring til Grønland ved at hun og mannen fortsatte å drive butikken på Grønland etter at de flyttet. De valgte å flytte til et barnevennlig småhusområde et annet sted i Oslo. Hun uttrykker at hun trives veldig godt og at dette kommer mye av at hun har bestevenninnen som nabo, og familien i gangavstand fra der hun bor.

De informantene som i dag har en funksjonell forankring gjennom å bo på Grønland kan sies å ha en kortsiktig forankring dersom de ønsker å flytte på sikt. Skal de da opprettholde forankringen er de avhengig av å være forankret også gjennom andre indikatorer. Flere av informantene sier som vist at de på sikt ønsker å flytte, eller har allerede flyttet fra Grønland. De har ulike flyttemotiver slik som å bo et roligere sted eller få bedre plass. For de som har barn, eller har planer om å få barn, er bedre lekemuligheter, ungdomsmiljø og skole viktige argumenter. Dette viser et klassisk mønster for flyttinger fra indre by til områdene litt lenger fra bykjernen.

Praktiske gjøremål og arbeid

Hvor man utfører sine praktiske, daglige gjøremål og jobber påvirker personens forankring. Selv de som ikke bor på Grønland kan være forankret her gjennom praktiske, daglige gjøremål og arbeid.

Praktiske gjøremål

De fleste informantene sier de utfører sine daglige gjøremål på Grønland. De bruker både kjedebutikkene som Rimi, Kiwi og Meny i tillegg til innvandrerbbutikkene. For de fleste er dette mest praktisk da de har arbeidsstedet sitt på Grønland. De sier videre at de ikke har noe fast sted de går og handler for eksempel mat, men at de handler der det passer seg.

I likhet med mange andre Oslo-borgere har informantene liten geografisk radius. De bruker nærområdet enten til hjemmet eller jobben når de gjør praktiske og daglige gjøremål som mat- og kleskjøp. Hvor de er kjent i byen avhenger av hvor de har jobbet eller bodd tidligere, i tillegg til hvor de har venner og familie.

Informantenes arbeidssituasjon

Diyah driver sin egen virksomhet sammen med ektemannen, hun sier hun er heldig som får drive med hobbyen sin. Hun er opptatt av mote og klær og får gjennom virksomheten drevet med dette. Hun og ektemannen har tidligere drevet annen næringsvirksomhet et annet sted i Oslo, men hun sier hun trives bedre med der virksomheten de driver på Grønland i dag.

Ali og Diyah har selv skapt flere arbeidsplasser innenfor det man i Oslo vil kunne kalle innvandrernæringer. De informantene som jobber i familiebedrifter eller har startet egen næringsvirksomhet kan sies å ha en økonomisk forankring til Grønland. En økonomisk forankring kan nok veie like tungt som eller tyngre enn en emosjonell forankring når det gjelder det å planlegge å flytte. Flere av informantene jobber i familiebedrifter, men dette og nettverk i forhold til jobb vil jeg se nærmere på senere i kapittelet. Muskan, Saika, Nazim og Fizha har fått seg jobb gjennom vanlige kanaler som annonser eller utlysninger og nettverk.

Andre ikke-vestlige innvandrere sin bruk av Grønland

Gjennom å bo, jobbe og oppholde seg på Grønland har informantene meninger om hvordan andre ikke-vestlige innvandrere bruker området. Flere av informantene sier at det ser ut som det bor flere ikke-vestlige innvandrere på Grønland enn det gjør, fordi mange kommer tilreisende fra andre steder. De sier de vet folk kommer fra flere av byene og tettstedene rundt Oslo for å handle på Grønland. Toufik sier litt om hvem som bor og kommer tilreisende til Grønland for å handle:

”Det er kanskje no mere sånne internasjonale samfunn her. Eller mer, mange sånne butikker som har innvandrerbakgrunn, som selger utenlandske varer og sånn. Det er bare det som er forskjellen. Jeg tror ikke det er, jeg tror at det er ikke så mange innvandrere som liksom bor her på Grønland. Enn at det ser sånn ut. Det ser sånn ut for at det er noen butikker og alt mulig som ligger her. Derfor ser det ut som at det er mange som bor her, men det er ikke mange som bor her. Det er bare at de kommer og handler her.” (Toufik)

Det kan bety at ikke-vestlige innvandrere har markert seg gjennom å ha en samlokalisering av sine butikker og spisesteder, og at det er her det er lettest å få tak i utenlandske varer. Det er mulig informantene prøver å underkommunisere at ikke-vestlige innvandrere er forankret på Grønland i kraft av å være mange. Kanskje ser de på det som litt negativt at mange samles på ett sted, og at de dermed har ”sin egen lille verden”? Selv om dette ikke nødvendigvis er negativt for dem som individer eller innad i gruppene, kan det tenkes at de oppfatter det som om omverdenen ser på det som negativt, og derfor prøver å fremheve det de tror jeg, som etnisk nordmann, mener er bra - det vil si at det ikke er mange innvandrere samlet på ett sted.

Det å ha næringsvirksomhet, kulturelle organisasjoner, religiøse og sosiale fellesskap på ett sted vil kunne føre til at stedet etter hvert forandrer sin betydning, både for dem som oppholder seg der og for de som ser prosessen utenifra. Kanskje kan vi trekke det så langt som å si at dette er et samlingspunkt for innvandrere fra hele Osloregionen?

”[Grønland er] et flerkulturelt sted i Oslo, der jeg tror absolutt alle, fra nesten hele Norge oppsøker. Både nordmenn og utlendinger. Så jeg føler dette har blitt et samlingspunkt for absolutt alle. Så det synes jeg er litt all right. Og så sitter vi midt oppe i det.” (Diyah)

Diyah viser her at det flerkulturelle ved Grønland gjør det til et samlingspunkt for flere typer mennesker. Samtidig viser hun en slags glede over å få være en del av dette.

Familie og nettverk – emosjonell forankring

Som vist i kapittel 4 hevder Granovetter (1982) at sterke bånd består av familie og nære venner, og at disse gjerne kjenner gjerne hverandre og danner på denne måten et tett nettverk. Det blir ofte antatt at nettverk innen etniske minoritetsgrupper er tette, og at de i større grad enn for andre betyr noe å falle tilbake på. Men et slikt sterkt homogent nettverk kan også gjøre gruppen isolert i forhold til majoritetssamfunnet. Det finnes for denne gruppen få svake bånd som kan brukes som brobyggere til majoritetsbefolkningen, noe som igjen kan gjøre integreringen vanskelig.

Familienettverk kan sees som en viktig faktor ved en emosjonell forankring. Har man familie i nærheten og pleier jevnlig kontakt med dem er det større grunn til å tro at man blir emosjonelt forankret til et sted enn om familien bor langt unna. Det samme gjelder for vennskap og nettverk. Særlig vil jeg tro dette har betydning dersom deler av flyttegrunnen var

å komme nærmere familie og nettverk. Det finnes selvfølgelig unntak, noen velger å flytte langt bort fra familien eller bryte kontakten med dem. Men for de fleste er familien en viktig del av nettverket. Av like stor betydning som familiens og nettverkets lokalisering kan det være om man møter familie og venner på Grønland. Med en slik forståelse er det ikke nødvendig å selv bo på Grønland for å være emosjonelt forankret, men det er nok å bruke området til å pleie sin sosiale omgangskrets.

Uformell sosial struktur er viktig både som individuelt, kollektivt og samfunnsmessig fenomen. Sosial tilknytning og tilhørighet er viktig for folks tilværelse. Mangel på mellommenneskelig kontakt og sosial involvering fører til mistrivsel og tilpasningsproblemer. Generelt kan vi si at et sosialt nettverk er en arena for bytte, der mennesker ikke bare utveksler følelser og emosjonell støtte, men der de også omsetter varer, tjenester, kunnskap og erfaringer (Schiefløe 1985).

Familienettverket til informantene

Med dette som utgangspunkt har jeg spurt informantene hvor familien bor geografisk i forhold til dem.

Karim bor på Grønland sammen med kona og moren sin. Barna hans bor sammen med mødrene sine andre steder i byen, han har ikke kontakt med dem. Det er ikke så vanlig at mannlige ikke-vestlige innvandrere i Norge har barn med flere kvinner, og det er heller ikke så vanlig at de ikke har kontakt med barna sine. Han har to brødre som han ser daglig, de bor begge på eller rett i nærheten av Grønland. De fleste i nettverket kjenner hverandre, og med dette uttrykker Karim at han har et ganske tett nettverk. Jeg får ikke noe inntrykk av hvordan han oppfatter det at han ikke får ha kontakt med barna sine. Han er veldig opptatt av at han har flere norske enn utenlandske venner, men dette stemmer dårlig overens med norsk kunnskapene hans eller hvem han nevner når jeg spør hvem han har kontakt med. Han er gjennom hele intervjuet opptatt av å kommunisere at han er godt integrert. Han legger vekt på at han liker å ha etniske minoritetsbutikker i nærheten, siden det gjør det lettere å spise den maten han liker. I tillegg kan han bruke moskeene på Grønland, og dette gjør det lettere å utøve religion og opprettholde kulturen. Ser vi på Karims familie, bosituasjon, botid og arbeid kan vi tenke oss at han er godt forankret på Grønland.

Fatima har også familie som bor på Grønland. Siden hun jobber på Grønland ser hun familien hver dag. De stikker innom henne på jobb, eller moren passer barna hennes hjemme i sin egen leilighet. Det er dermed mulig å si at Fatima både har en funksjonell og emosjonell forankring.

Toufik er oppvokst på Grønland. Det at han også valgte å bosette seg på Grønland da han stiftet egen familie og jobber sammen med storfamilien kan tyde på et veldig tett nettverk og en emosjonell forankring. Han har ingen kontakt med for eksempel tidligere klassekamerater og han har ikke jobbet noe annet sted, og dette gjør at han har få svake bånd og få løse nettverk. På meg virker det som om Toufik har en kollektiv tankegang, han synes det er viktig hvor resten av familien oppholder seg og hva de mener. Han er den jeg anser som vektlegger tradisjonelle verdier mest i forhold til å opprettholde kontakten og nærheten med familien og å bruke moskeen. En del ikke-vestlige innvandrere har med seg en slik kollektiv tankegang som kanskje er med på å påvirke stedet de oppholder seg i Oslo. Toufik uttrykker at han har en liten geografisk radius. Han bor i samme gate som arbeidsplassen hans ligger i. Han jobber sammen med familien, som også bor på Grønland. Og på fritida er han mest sammen med familien eller i moskeen på Grønland. Jeg vet ikke om de andre informantene ønsker å virke bedre integrert enn de er ved å si at de har flere norske enn ikke-vestlige venner.

Ali bor ikke lenger på Grønland, men bruker stedet aktivt for å møte familie og venner. Moren hans bor på Grønland og kommer innom jobben hans minst en gang i uka. Det virker nesten som om han ikke vet hvor i Oslo søsknene bor. Dette kan enten komme av at de treffes på Grønland hos moren eller på jobben hans, eller av dårlige geografikunnskaper innad i Oslo. Han sier at mesteparten av tiden hans går med på å være på stedet han driver. Han har fått mange bekjente gjennom jobben, og har dermed mange å hilse på når han er på Grønland.

Saika har ikke familie som bor på Grønland, eller i Oslo. Hun er oppvokst i en annen liten by på østlandet, og er gift med en nordmann og har mange etnisk norske venner. Hun sier at hun ikke kan besøke familien hjemme hos dem på grunn av at hun giftet seg med en nordmann, men at foreldrene kommer og besøker henne på Grønland. De kombinerer dette med å handle etniske varer de ikke får tak i på hjemstedet. Mange innvandrerjenter som gifter seg med nordmenn må kutte kontakten med familien. Det kan derfor sees som spesielt at foreldrene kan besøke henne på Grønland, mens hun selv ikke kan besøke foreldrene hjemme hos dem.

De fleste informantene er emosjonelt forankret til Grønland ved å ha familie der. De har jevnlig kontakt med familien, noe som kan gjøre denne forankringen sterk. Det er viktig å huske at også blant etnisk nordmenn er det ganske vanlig å bosette seg i nærheten av sin egen familie. Det er vanlig å bosette seg på oppvekststedet eller i nærheten til en av partenes oppvekststed når man etablerer seg.

Informantenes nettverk

I tillegg til et familienettverk har de aller fleste et nettverk bestående av venner og bekjente. Nettverket til de som bebor et sted er viktig for stedets karakter. Som vist i kapittel 4 har nærmiljøet og de som bor i lokalsamfunnet større påvirkning på enkeltpersonene enn stedets materielle struktur og standard (Schiefløe 1985). Barn påvirkes kanskje særlig sterkt av beboersammensetningen og bostedets anseelse. De oppholder seg mesteparten av tiden der, og har nettverk med geografisk nærhet. Barn kan også være ekstra sårbare dersom nabolaget har et dårlig rykte, for som jeg har vist kan sted og identitet henge tett sammen.

Informantene mine uttrykker ikke at de har mange svake bånd de kan bruke til for eksempel å få vite om ledige jobber. De sier at de har mest kontakt med familien, og dette ansees som vist som sterke bånd (Granovetter 1982). Når man ikke har mange svake bånd er det lett å ”bruke opp” nettverket fort.

De fleste av vennene til Diyah kjenner hverandre, noe som kan tolkes som et tett nettverk. Men i tillegg til dette tette nettverket har hun fortsatt kontakt med venninner fra ungdomsskolen som fremdeles bor der hun vokste opp. Hun sier de ser hverandre sjeldnere nå enn før, siden de har stiftet familie og jobber. Muligens gjør oppveksten på bygda i Norge at hun trives bedre i et rolig småhusområde i Oslo enn på Grønland.

Nazim gledet seg veldig da hun skulle flytte til Grønland. Hun visste at det bodde mange ikke-vestlige innvandrere på Grønland og dette mente hun kom til å gi henne flere nye bekjente og venner:

”Jeg tenkte at jeg skulle få mange venner. Fordi på Grønland er folk ute. Når vi bodde [i villastrøk i Oslo] så vi har ikke kjent noen. Alle sitter hjemme. De hadde ikke noen kontakt med oss. Så jeg tenkte mange innvandrere bor på Grønland. Så jeg var veldig glad for å flytte [hit].” (Nazim)

Hun er litt skuffet over at det ikke har blitt sånn. Hun har fått mange bekjente, men ingen gode venner. Dette kan blant annet komme av familiesituasjonen som er litt spesiell. Hun er skilt to ganger og har barn med to ulike menn. Grunnet hennes spesielle familiesituasjon sier hun at hun føler at mange vet hvem hun er og dømmer henne urettferdig. Jeg mener dette viser at den sosiale kontrollen på Grønland og innad i de ulike etniske miljøene er sterk. Det at hun ikke har familie i Norge, utenom barna, gjør henne ekstra sårbar. Hun er på en måte prisgitt det nettverket hun måtte finne, og i hvilken grad de stiller opp for henne. Som vist uttrykker hun at hun på grunn av dette gledet seg til å flytte til Grønland, og trodde dette skulle bli mer likt å bo i hjemlandet. Mangel på mellommenneskelig kontakt og sosial involvering fører gjerne til mistrivsel og tilpasningsproblemer. Det er derfor fullt forståelig at en kan komme til å tro at nettverkenes ”arbeidsoppgaver” ligger på det emosjonelle plan. Det å inngå i sosiale nettverk har også betydning som ressurs på andre områder (Schiefløe 1985).

Fatima sier hun har fått et stort nettverk gjennom jobben, men det er få av disse som kjenner hverandre. Hun sier det er folk hun kjenner gjennom jobben ved at de for eksempel er selgere eller faste kunder. Jeg vil betegne dette nettverket som bekjente og svake bånd.

Til tross for at Muskan er oppvokst på Grønland har hun bare etnisk norske venner, med unntak av bestevenninnen som er fra et annet ikke-vestlig land. Hun har ikke kontakt med andre fra barneskolen, ungdomsskole og videregående, kanskje fordi hun har gått på skoler med få ikke-vestlige elever utenfor eget nærmiljø. Hun har ikke fulgt en klasse over mange år og derfor ikke hatt et stabilt nettverk. Det kan tenkes at det at hun ikke har gått på skole i nærmiljøet vil svekke hennes identitet i forhold til Grønland. Dette vil jeg gå nærmere inn på i neste kapittel.

Mange av informantene sier at de har flere norske enn utenlandske venner. For Muskan, Saika og Fizha stemmer nok dette. Disse er alle unge kvinner som enten er under utdanning eller har høyere utdanning, og som gjennom oppvekst og utdanning har fått både ikke-vestlige og norske venner. De er oppvokst i Norge og er godt integrerte. Man skulle tro Toufik som har omtrent samme bakgrunn også hadde etnisk norske venner. Han sier derimot at han ikke har kontakt med gamle klassekamerater eller andre nordmenn, med unntak av kundene i butikken.

Nettverkens funksjon

Nettverkene består som sagt av sterke og svake bånd som gir tilgang på ulik type informasjon. Folks nettverk kan gi en sosial involvering i nabolaget. Samtidig kan det gi bekreftelse på de verdier og normer de anser som viktige.

I likhet med Simonsens (1994) undersøkelse av et kvartal i København har jeg funnet at de av informantene som er oppvokst på Grønland har svake bånd og møter ofte bekjente på gata som de kan si ”hei” til. Disse svake båndene kan tenkes å være med på å gi en forankring og positiv stedsfølelse. Informantene nevner at de vet at andre ikke-vestlige innvandrere som er oppvokst på Grønland, har valgt å bosette seg der i voksen alder fordi de da kan beholde det kjente rundt seg.

Informantene har fått vite om jobber og boliger gjennom nettverkene sine. Fatima fikk vite om leiligheten hun og kjernefamilien bodde i på Grønland gjennom foreldrene hennes, som allerede bodde der. Hun sier selv at det var viktig at hun hadde familie i området, og at det dermed var litt kjent da hun flyttet dit. Dette viser hvordan nettverk er med på å gjøre det lettere å finne for eksempel bosted og jobb. Hun er likevel den eneste som sier at hun har hatt hjelp av nettverket sitt til å finne bolig. Hun forklarer hvordan mange ikke-vestlige innvandrere får vite om leiligheter på Grønland:

”Jeg tror at hvis en, det har skjedd med meg, ikke sant, når faren min bodde her og søstra mi bodde her og da fikk jeg leie her og, ikke sant. Og jeg tror at det er mange som har kommet som, at det er mange familier på en plass.” (Fatima)

Nettverk kan som vist også hjelpe en å få eller finne en jobb. Tre av informantene jobber ikke i typiske serviceyrker eller driver sine egne bedrifter. Fizha har fått jobben gjennom en studievenninne i nettverket. Dette viser at nettverk fungerer med tanke på ulik informasjon. Saika og Fizha er fortsatt studenter og jobber i typiske studentjobber (butikk, restaurant/kafe og omsorgssektoren), mens Muskan har fast jobb innenfor det hun er utdannet til, hun fant jobben i en annonse. Disse jentene er unge og har ikke hatt mulighet til å opparbeide seg et jobberelatert nettverk. Dette har antagelig ikke sammenheng med deres etniske bakgrunn, men av at de ikke har særlig arbeidserfaring.

Selv om Waldingers undersøkelse, som jeg skisserte i kapittel 4, dreier seg om immigranter i USA vil jeg tro det er mulig å trekke noen paralleller til norske forhold. Nye

immigrantgrupper søker seg til tilgjengelige deler av arbeidslivet fordi det er her de ser muligheter for å få jobb, og de klatrer videre innen dette systemet. Samtidig hjelper andre i nettverket til å få tilgang til arbeidslivet. Slik kan etter hvert en bedrift eller sektor preges av en etnisk gruppe.

Muskan snakker om hvordan nye innvandrere kommer seg inn på arbeidsmarkedet, og at språket kan være et hinder. Hun er opptatt av at barn bør kunne få en naturlig språkopplæring på skolen gjennom å gå i klasse med etnisk norske elever.

”De aller fleste som nettopp har kommet tar kanskje jobber hvor de ikke har så mye kontakt med andre personer. Eller jobber der de jobber mest med andre utenlandske, og da får de heller ikke den kontakten med nordmenn.” (Muskan)

Etniske minoriteter er særlig sårbare i forhold til økonomiske ressurser. Både første- og andregenerasjons innvandrere deltar gjerne i mindre gunstige deler av økonomien, enten ved at de har lavt betalte jobber eller mottar sosialhjelp (Özüekren og van Kempen 2002).

De informantene som jobber på Grønland jobber gjerne i familiebedrifter innen matservering, dagligvaresektoren, klesbutikker eller i stoffbutikker. De har enten skapt sin egen arbeidsplass eller fått jobben gjennom familien:

”Så du kan si at det er faren min som begynte det. Så jeg bare fikk, måtte være med å hjelpe til og så fikk jeg den jobben. Før gjorde jeg andre arbeider rundt i butikken, satte varer på hylla, satte priser og forskjellig, satte varer på lager. Men etter hvert, liksom, du kan si fra 1991-92 så begynte jeg med kassajobben. Så har jeg liksom fortsatt med det. Nå jobber jeg full tid på kassa, da.” (Toufik)

Både Fatima og Toufik avsluttet utdannelsen etter grunnkurs på videregående og begynte i foreldrenes bedrifter, der de fortsatt jobber. Familiebedriften er viktig i Toufik sin hverdag, siden det er her han treffer familie og venner.

Avslutning

I dette kapittelet har jeg sett på informantenes funksjonelle og emosjonelle forankring til Grønland. Da et av kriteriene for å være med i undersøkelsen var at informantene enten bodde eller jobbet på Grønland er det ikke overraskende at alle er funksjonelt forankret til området. De fleste informantene kan likevel sies å ha både en funksjonell og emosjonell forankring.

Karim, Toufik, Muskan, Saika, Nazim og Fizha bor alle på Grønland. Toufik og Saika bor begge i leiligheter de eier sammen med ektefelle og eventuelle barn, mens Karim, Nazim, Muskan og Fizha bor i kommunale leiligheter. Muskan og Fizha bor fremdeles sammen med foreldrene sine. Ali, Diyah og Fatima har valgt å flytte fra Grønland og har kjøpt seg egen bolig på det nye bostedet. Alle informantene, med unntak av Toufik, ytrer ønske om å flytte fra Grønland på sikt. Dette kan tyde på at informantene vil velge å flytte fra Grønland når de får økonomisk evne til det. Vi ser her at de informantene som bor på Grønland er forankret til området gjennom bosted, mens de som eier leilighetene sine kan sies å være mer forankret enn de som leier. Til tross for at Saika eier leiligheten sier hun at hun vil flytte etter hvert. Forankringen gjennom bosted kan derfor sies å være kortsiktig.

Karim, Toufik, Ali, Diyah og Fatima har arbeidsstedet sitt på Grønland. De kan alle sies å ha en økonomisk forankring gjennom jobben, særlig fordi de jobber i familiebedrifter, eller driver sin egen virksomhet.

Informantene utfører sine praktiske gjøremål på Grønland, men de uttrykker at de like gjerne kan gjøre det andre steder. De som bor andre steder sier at de for eksempel gjør matinnkjøp der det måtte passe seg på det enkelte tidspunkt. Dette viser at denne forankringen ikke er like sterk som den de har gjennom bosted og arbeid.

I tillegg til den funksjonelle forankringen har jeg sett på informantenes emosjonelle forankring, altså om man har familie og nettverk på stedet. Toufik, Muskan og Fizha er oppvokst på Grønland og har familie der. Karim, Ali og Fatima har også familie på Grønland som de ser ofte. Vi kan dermed si at de har en emosjonell forankring til området. Diyah, Nazim og Saika har ikke familie på Grønland. Men Nazim og Saika sier de har venner i området, noe som kan gi en emosjonell forankring.

Når informantene har sosial kontakt på fritida er det stort sett med andre familiemedlemmer. Nazim og Saika har ikke familie på Grønland. De uttrykker et ønske om å få flere gode venner i området. De av informantene som har et nettverk på Grønland sier at dette er jobbrelatert. De fleste sier at de ikke har så mye kontakt med andre ikke-vestlige innvandrere, og at de har flere etnisk norske enn ikke-vestlige venner. De unge kvinnene i undersøkelsen har et geografisk spredt nettverk. Fizha sier at hennes venner er i ferd med å flytte til Grønland, eller i nærområdet.

Som påpekt ønsket alle informantene som bor på Grønland å flytte på sikt, bortsett fra Toufik. Toufik kan sees som forankret gjennom flere indikatorer enn de andre informantene ved at han eier egen bolig på Grønland og jobber i en familiebedrift, dette gir en økonomisk og funksjonell forankring. I tillegg til dette bor storfamilien hans på Grønland, og han ser dem hver dag i og med at de jobber sammen, dette gir en emosjonell forankring. De fleste andre informantene har også en viss emosjonell forankring gjennom familie og nettverk på Grønland. Det kan derfor tyde på at livssyklusteorien gjør seg gjeldene når de ønsker å flytte.

Flere av de som jobber på Grønland har fått jobben gjennom nettverket, da de jobber i familiebedrifter. Fatima fikk vite om leiligheten hun bodde i på Grønland gjennom familien. Jentene som er oppvokst på Grønland sier de møter kjente fra oppveksten på gata på Grønland. Det er altså varierende i hvilken grad informantene har nettverk bestående av svake bånd, men det kan tyde på at å ha oppveksten på stedet bidrar til svake bånd.

7 Sosial kontakt, stedsfølelse og stedsidentitet

I forrige kapittel så jeg på informantenes funksjonelle og emosjonelle forankring til Grønland. Forankringen kan føre til en sosial involvering som igjen vil kunne påvirke stedsfølelsen for Grønland. Jeg vil i dette kapitlet se på i hvilken grad det er kontakt mellom ulike etniske grupper på Grønland, og hva slags kontakt informantene har med familie og venner. Sier informantene at de føler seg hjemme på Grønland? Hvordan påvirker den sosiale kontakten deres stedsfølelse? Dersom stedet og stedsfølelser blir viktige nok for en person kan man snakke om en stedsidentitet.

Kontakt mellom ulike etniske grupper på Grønland

Som vist i teorikapitlet tok Bridge (1995) utgangspunkt i sosiale nettverk når han skulle analysere beboernes respons på gentrifiseringen som foregikk i deres nabolag. Ved å forstå relasjoner i lokalsamfunnet kunne han forklare hvorfor det var liten sammenheng mellom folks holdninger til nabolagsendringer i områder der det foregår en gentrifiseringsprosess. Der det finnes lokalt forankrede nettverk eller svake bånd, kan det tenkes at det er lettere å stå sammen mot uønskede endringer.

Kontakt mellom ikke-vestlige innvandrergupper

Fizha sier at alle med minoritetsbakgrunn som bor på Grønland har det til felles at de er i minoritet i forhold til majoritetsbefolkningen. Dette gir dem en felles referanseramme, noe som kan gi en trygghet i enkelte situasjoner. Hun nevner også at ikke-vestlige innvandrere på Grønland hadde mer kontakt på tvers av etnisk bakgrunn tidligere. De gikk i butikkene til hverandre, noe man visstnok ikke gjør lenger. Hun gir uttrykk for at det i dag oppfattes feil om for eksempel en tyrker går i en pakistansk butikk eller omvendt. Muskan sier at tidligere ble ikke-vestlige innvandrere sett på som en gruppe, siden de ikke var så mange. Felles bakgrunn som minoritet var nok til å skape samhold og samhandling. Det kan likevel hende Muskan opplever det slik siden man som barn gjerne har kontakt med flere personer,

uavhengig av etnisk bakgrunn, enn som voksen. Eller kanskje de ulike etniske gruppene i dag er så store at de føler de klarer seg selv.

Informantene sier altså at det ikke er så mye kontakt på tvers av ulike minoritetsgrupper på Grønland og i Oslo i dag. De ikke-vestlige innvandrerne fremstår således ikke som en samlet gruppe. Ut fra det informantene sier virker det som om de nye etniske gruppene er mer lukket i forhold til andre enn de som har vært her over lengre tid. Fatima mener de ulike gruppene holder seg til sine egne, mens hun selv har venner med ulik etnisk bakgrunn. Disse kan kanskje omtales som bekjente, da hun ikke besøker dem eller tilbringer tid på fritida med dem.

Toufik mener det er litt kontakt på tvers av etnisk bakgrunn blant de som er religiøse og bruker samme moské. De ber sammen, og det er da naturlig å hilse på hverandre når de møtes andre steder, slik som på gata. Han er den eneste av informantene som sier at han bruker moskeen. Det kan hende de andre informantene ikke ser denne samhandlingen på tvers av etniske grupper fordi de ikke har moskeen som referanseramme. Toufik er svært opprørt over somalierne som står i store gjenger og tygger khat på fortauene. Han mener dette er grunnen til at ingen annen minoritetsgruppe vil ha kontakt med dem. Han sier videre at det er en viss kontakt mellom indere og pakistanere, til tross for ulik religiøs tilknytning:

”Jo, det er på en viss grense, så er det kontakt, men. På den måten at særlig, de er drosjesjåfører pakistanere, og så er indere også. Det er nesten samma språket, så de prater sammen og sånn.” (Toufik)

Kontakt mellom ikke-vestlige innvandrere og etniske nordmenn

Alle informantene sier de har flere etnisk norske enn utenlandske venner. Selv om jeg i enkelte tilfeller betviler dette, indikerer det at det er en viss kontakt mellom etniske minoriteter og etniske nordmenn på Grønland. Ifølge Ritland (1996) har kontakt mellom ulike grupper innvirkning på folks holdninger til det som fortøner seg som ukjent og fremmed. Det er kjent at kontakt mellom minoritets- og majoritetsgrupper innvirker på forholdet mellom dem. Ali mener det er mer kontakt mellom minoriteter og etniske nordmenn enn det er mellom ulike etniske minoriteter.

Dette mener han å se på serveringsstedet han har:

”Jeg ser faktisk mange mennesker som kommer, i hvert fall utlendinger og nordmenn som kommer for eksempel sammen og sitter og drikker kaffe og snakker og forskjellig. Kanskje en asiatisk, eller altså med nordmenn eller thai og nordmenn. Altså jeg ser litt sånn...” (Ali)

De årene jeg selv bodde på Grønland så jeg noe kontakt mellom etniske nordmenn og ikke-vestlige innvandrere, men det var ikke mye. Jeg har inntrykk av at mesteparten av kontakten skjer ved at etniske nordmenn handler i butikkene, spiser på spisestedene og bruker kafeene til de ikke-vestlige innvandrerne. Selv om man etter hvert blir kjent og er på hils med de som driver disse stedene vil jeg ikke kalle det vennsforhold. Man hilser på dem man ser ofte i hverdagen, uten nødvendigvis å vite noe mer om den andre. Men dette er likevel viktig kontakt. Ifølge Simonsen (1994) ble slik kontakt brukt som et argument for at man trivdes i et kvartal i København. Det å se kjente fjes og å ha noen å hilse på når man går ut kan være av stor betydning for om man føler seg forankret eller ikke, og for hva slags stedsfølelse man utvikler. Det kan også tenkes at det for ikke-vestlige innvandrere vil føles som aksept å ha etniske nordmenn å si ”hei” til på gata eller jobben, noe som vil kunne påvirke stedsfølelsen de utvikler.

Som tidligere beskrevet er Saika gift med en nordmann. Hun har en god norsk venninne som hun ble kjent med gjennom studiene, samt mange andre venner med etnisk norsk og felles etnisk bakgrunn. Hun føler seg feildømt av andre med samme etniske bakgrunn på Grønland, og ønsker at de skal se henne for den hun er. I likhet med flere andre informanter mener hun at barn er flinkere til å overse etniske forskjeller enn det voksne er. En grunn til dette kan være at de ikke har språkbarrieren de voksne gjerne står overfor, og at religion ikke er noe man har et bevisst forhold til. Særlig om religionene er i minoritet vil dette kunne bli viktigere når man blir voksen. Det at Muskan og Fizha har gått på skoler med få ikke-vestlige innvandrere er nok en viktig grunn til at de har flest etnisk norske venner. Til tross for oppveksten på Grønland har de vokst opp med etnisk norske venner.

Gjennom samtaler etter intervjuene og observasjoner har jeg sett at flere av informantene kjenner hverandre, eller er bekjente. Dette strider med at de sier de ikke har venner eller bekjente som bor på Grønland. De jeg ser er bekjente eller venner av hverandre har ikke felles etnisk bakgrunn, noe som kanskje viser at minoritetsmiljøet på Grønland er tettere enn

det de selv tenker over. Dette er særlig interessant med tanke på at jeg ikke har fått noen informanter ved å bruke snøballmetoden.

Nabokontakt

Simonsen (1994) understreker som sagt at de svake båndene til naboer og folk i nabolaget ikke skal undervurderes i forhold til forankring og stedsfølelse. Det er ikke nødvendigvis bare kontakt med de nærmeste naboene som er viktig for forankringen. Relasjoner med folk fra nabolaget for eksempel gjennom borettslag, beboerforeninger, frivillighetssentralen, språkopplæring eller barnehager, skole og fritidsaktiviteter kan også gi en forankring, stedsfølelse og stedsidentitet. De av informantene som har kontakt med etnisk norske naboer har kontakt med eldre naboer. Dette kan gjerne komme av at eldre etniske nordmenn er mer hjemme enn de som er yngre. Informantene uttrykker at de setter pris på å kunne hjelpe naboene sine:

”Jeg tror vi har ikke så veldig åpent forhold her i Norge til naboer sånn generelt. Eller folk er litt mer sånn, passer på sine egne saker og man hilser og thats it. [...]Men vi her på Grønland er veldig heldig når det gjelder naboer. Folk kommer jo fra forskjellige land og forskjellige vanemåter. Og jeg vet, vi har en gammel dame i blokken min, som er 92 år og som er kjempefornøyd med å bo her. Hun synes det er helt fantastisk med vi naboer da. Og alle kjenner Bjørg liksom, og selv om det har vært veldig mye utflytting, inn og ut, så er det alltid naboer som hjelper Bjørg og tilbyr henne forskjellige ting. Hun sier at nordmenn ville ikke gjort det. Men jeg vet ikke, kanskje? Kanskje hvis hun hadde bodd et annet sted at hun ikke ville fått det samme.” (Fizha)

De informantene som driver egen virksomhet har ofte besøk av folk som bor i nærheten av jobben og kommer innom jobben for å snakke litt. Det er da gjerne eldre som kommer innom på dagtid. Muskan og Fizha har kontakt med en eldre nabo som de hjelper med praktiske ting. Det kan virke på informantene som de opplever at eldre med etnisk norsk bakgrunn er mer åpne for å ha kontakt med naboer med en annen etnisk bakgrunn enn yngre med etnisk norsk bakgrunn. En annen forklaring er at yngre mennesker har nettverk gjennom skole og jobb, og derfor ikke føler det samme behovet for å ha kontakt med naboene.

Karim har bodd lenge på Grønland, men i ulike kommunale leiligheter. Han mener det var lettere å få kontakt med naboer og andre på Grønland tidligere. Man tok for eksempel felles ansvar for barna i gården og var på hils med de fleste. Slik er det ikke nå lenger. Nå kritiserer naboene hverandre mer og det går ikke an å snakke til barna uten at foreldrene blir sure. Dette synet støttes som vist av Fizha som er oppvokst på Grønland.

Saika etterlyser nabokontakt. Det bor flere jevnaldrende i bygården hennes, og som hun har prøvd å ta kontakt med uten å få respons:

”Jeg ville ha sosiale og hyggelige naboer, da. Som jeg kunne bedt på kaffe og te hjemme og sånn. Fått hjelp av hvis jeg trengte det. Jeg synes jeg har skikkelige rare naboer. Jeg synes ikke jeg har så hyggelig naboer...” (Saika)

Hun har bedt naboer om hjelp og prøvd å gjøre tjenester tilbake, uten respons, eller med negativ respons. Hun er særlig oppgitt over et nabopar som består av en etnisk nordmann og en ikke-vestlig innvandrere. Hun har prøvd å opprette kontakt med dem ved å gi dem en hjemmelaget etnisk kake uten at de har gitt respons. Hun uttrykker at hun trodde det skulle være tettere nabokontakt på Grønland. For å opprette kontakt er man avhengig av både en arena og tid (Schifloe 1985). Saika hadde bodd på Grønland i underkant av et år da intervjuet fant sted, det kan derfor tenkes at hun med tiden vil få mer kontakt med naboene. Nazim sier også at hun trodde det skulle bli enklere å bli kjent med naboene når hun flyttet til Grønland. Ifølge Nordahl (1996) sin studie ”Sosiale relasjoner mellom beboere – formell og uformell samhandling i forstad og i indre by” kan boligtypen være en grunn til manglende nabokontakt. Jo tettere en bor jo sterkere er trangen til å skjerme seg og ha distanse til sine naboer.

Familiekontakt

Som vist i teorien i kapittel 4 trenger ikke stedet ha like stor betydning for folk i dag som tidligere. Folk beveger seg mer og over større avstander enn før. I tillegg er det i dag mulig å ha et mer geografisk spredt nettverk ved hjelp av moderne teknologi. Dersom en rask re-emigrering er aktuelt er det mulig å velge å bruke energi på å holde kontakten med nettverket i hjemlandet, fremfor å opprette nye nettverk på stedet man bor.

Felles for informantene er at de sier de har mest kontakt med familien. Alle, med unntak av Nazim, har familie i Norge. De fleste klager over liten tid og at de ikke får pleiet andre vennskap slik de ønsker. Muskan og Fizha møter søsken og venner på byen, de går på kafé og bruker de nye stedene på Grønland aktivt, eller de går på kino og gjør andre ungdomsting. De har i motsetning til de andre informantene ikke familie og barn, og er dermed i en fase av livet der det er vanlig å pleie sosial kontakt med venner på fritiden. Fatima møter venner på jobben

ved at de stikker innom henne, eller hun snakker med dem på telefonen. Toufik jobber sammen med familien og er sammen med dem i helgene. De er ikke så mye på offentlige arenaer, men besøker hverandre hjemme. Han sier de fleste i familien bor på Grønland eller i umiddelbar nærhet. Toufik sier også at han pleier å ta med familien til Tryvann eller Frognerseteren når de har fri. Han har reist en del rundt i Norge og er opptatt av den fine naturen. Dette kommer også til uttrykk ved at han ønsker seg en hytte utenfor Oslo.

Diyah viser at nettverket er viktig for at man skal trives på et sted. Uten nettverk i nærheten følte hun seg ensom på Grønland, og de valgte derfor å flytte. Nå har hun nettverket i nærheten og uttrykker stor trivsel.

Flere av informantene sier de bruker byen til rekreasjon. Aker Brygge er et sted flere tar med familien for å kose seg om sommeren. Diyah sier hun og familien møter venner og slektninger for eksempel i en park og har piknik og spiller spill sammen på fritiden. Ali sier han gjerne går ut i sentrum om han har en frikveld, men det er ikke ofte han går ut på Grønland. Ali bruker mye av fritiden på å reise til et annet skandinavisk land og være sammen med sønnen sin. Han treffer venner og familie på jobben. Selv de som sier de ikke bruker Grønland aktivt treffer venner og familie der på ulike måter.

Det er ifølge informantene mindre kontakt på tvers av ulike ikke-vestlige innvandrergupper i dag enn tidligere. Informantene fremhever at de har flere etnisk norske enn ikke-vestlige venner. De som har nabokontakt har gjerne kontakt med eldre etniske nordmenn. De fleste sier de bruker fritiden sammen med familien og storfamilien. De har jevnlig kontakt med familiemedlemmer, enten gjennom jobben eller på fritiden.

Informantenes stedsfølelse og stedsidentitet for Grønland

Hvordan man opplever et sted avhenger av flere ulike faktorer som kjønn, alder, trinn i livssyklusen, etnisk bakgrunn, sosiokulturell og økonomiske kapital. Dette er faktorer som påvirker de erfaringene og opplevelsene man har fra et sted. Ifølge Dekker & Uslander (2001) engasjerer de som har bodd lenge i et område og kjenner og snakker med naboene seg mer i nærmiljøet enn de som har bodd der kortere tid og ikke kjenner naboene. Dette viser at botid

samt i hvilken grad man selv har valgt stedet påvirker stedsfølelsen. I en storby finnes det ofte flere kulturer og stedsfølelsen oppstår ved at forskjellene mellom disse bevisstgjøres. Det kan være usynlige grenser som skiller mellom de som er ”innenfor” og de som er ”utenfor” på et sted. Slike grenser kan være viktige når man ser på folks stedsfølelse (Rose 1995).

Informantenes beskrivelse av Grønland

Ut fra en slik forståelse av begrepet sted kan ikke to personer ha nøyaktig den samme stedsfølelsen. Det er derfor interessant å se hvordan informantene opplever Grønland. Er det likhetstrekk i deres stedsfølelsen som kan tyde på at de har utviklet en stedsidentitet som igjen kan gi en territorialfølelse? Da jeg ba dem beskrive Grønland fritt og ta med det de syntes var viktigst nevnte alle at det er mange innvandrere på Grønland:

”Grønland er et eksotisk sted kanskje å bo på. Altså det er butikker med forskjellige matvarer og ja, litt blanding av forskjellige mennesker” (Muskan)

Nazim beskriver Grønland som et eget lite samfunn i Oslo. Hun mener dette er med på å gjøre det lettere for ikke-vestlige innvandrere å komme til byen blant annet på grunn av butikker og varer som er kjente:

”Ok. Når jeg er ute tror jeg ikke jeg bor i Norge. Jeg bor i et land, men jeg klarer ikke finne et navn. For jeg treffer mange folk, fra Pakistan eller India og så Libanon og så Tyrkia og så Norge. Jeg treffer mange forskjellige folk. Forskjellige folk og nasjonaliteter.” (Nazim)

Det at Nazim ser på Grønland som et eget samfunn gjør at hun ville vist frem de typiske turiststedene, slik som Vigelandsparken, Frognerseteren, Holmenkollen og Folkemuseet dersom hun fikk besøk fra hjemlandet. Det ville ikke vært nok å oppholde seg på Grønland og i Oslo indre øst, da hun sier dette ikke er typisk norsk.

I motsetning til Nazim som har en positiv stedsfølelse for Grønland har Karim på mange måter en negativ stedsfølelse. Han mener at flere nordmenn flytter bort fra Grønland fordi det bor og oppholder seg mange ikke-vestlige innvandrere der:

”Du kan si et sånt gangstersted da. At liksom de mest kriminelle kan du finne her liksom i dette området her[...] Det er tre typer nordmenn etter min mening. Første klasse, andre klasse og tredje klasse, så her i dette området bor andre og tredje klasse.” (Karim)

Jeg mener dette utsagnet sier litt om Karims stedsfølelse for Grønland, og hvordan han tror andre ser på Grønland. Ifølge Chicago-skolen er det som sagt de som har mest økonomisk kapital som bestemmer hvilke områder i byen som er best. Karim viser at han har en forståelse av at majoriteten i Oslo ikke oppfatter Grønland som et bra sted å bo. Han ser ikke på Grønland som et spesielt godt ansett sted, samtidig som han jo andre ganger sier han trives på Grønland på grunn av de tilbudene han finner der og på denne måten uttrykker en positiv stedsfølelse. Dette viser hvordan andre er med på å påvirke stedsfølelsen til Karim.

Flesteparten av informantene nevner at det er mye søppel og rot i gatene på Grønland og at det er skittent og søplete i og rundt innvandrerbbutikkene. De mener dette er med på å gi området et dårlig rykte. Nazim er oppgitt over at det bare er de ikke-vestlige innvandrene som får skylden for dette. Hun bodde en periode i en drabantby i Groruddalen, hvor hun flere ganger opplevde at etniske nordmenn kastet søppel utenom søppelkassene. Hun sier hun følte det krenkende når søppelet ble liggende utenfor vinduene hennes. På denne tiden kunne hun ikke norsk og klarte derfor ikke si fra at hun syntes dette var galt.

Å føle seg hjemme

Jeg tror det er vanskelig for informantene å skjønne hva jeg mener med ”å føle seg hjemme”. Slik jeg bruker uttrykket kan det være en følelse som kommer intuitivt. Tuan (1999) kaller denne følelsen for ”fields of care”, som avhenger av menneskets innlevelse i stedet. Slik jeg forstår å ”føle seg hjemme” trenger man ikke nødvendigvis å ha vært på stedet tidligere for å føle seg hjemme, ofte fordi det er noe kjent ved stedet. Med tiden vil følelsen forsterkes av minner, opplevelser og for eksempel kjente ansikter på stedet. Når jeg har spurt informantene hva som skal til for at de skal føle seg hjemme et sted, har jeg fått sprikende svar. Det trenger ikke nødvendigvis bety at de ikke skjønner hva jeg mener, men at de legger noe annet i begrepet enn meg. Ali snakker om hva som skal til for at han skal føle seg bra:

”For jeg jobber, jeg har det bra, jeg bor bra og er frisk og synes det er OK, det er bra.”
(Ali)

Diyah sier litt om hva som skal til for at hun skal føle seg hjemme et sted. Hun er vokst opp på bygda i Norge:

”Det kommer vel av hva slags folk man har rundt seg egentlig. Så samme hvor man bor hen, bare man har god kontakt med naboer, har fellesskap med dem, eller hvordan boområde og sånn det er tror jeg”. (Diyah)

Hun legger videre vekt på at det er mye opp til en selv om en føler seg hjemme, om en tar kontakt med folk og er hyggelig. Oppsøker man andre i nærområdet er det større mulighet for at en føler seg hjemme der. Hun uttrykker at hun selv er avhengig av å ha noen å snakke med i nærheten. Dette viser hun også når hun sier at hun mistrivdes på Grønland fordi hun følte seg ensom der, og fordi hun er oppvokst på et lite sted i Norge. I dag har hun bestevenninnen boende like i nærheten, og familien bor i gangavstand fra hjemmet. Hun er den som snakker mest om hvor godt hun trives der hun bor.

”Grønland gjør det lettere”

Et sted er i seg selv ikke en aktør som kan påvirke personene som bor og oppholder seg der. Men de andre aktørene på stedet, lokalsamfunnet og dets organisering, kan ha innvirkning på individenes hverdagsliv og stedsfølelse. Et av argumentene for hvorfor en etnisk bokonsentrasjon kan være hensiktsmessig er at det kan være med å lette overgangen til det nye samfunnet. Ved å ha mange med felles etnisk bakgrunn rundt seg er det lettere å få hjelp til å mestre fremmede og av og til fiendtlige omgivelser (Blom 2002). Men en slik bokonsentrasjon kan føre til at man ikke har den nødvendige kontakten med majoritetssamfunnet til å bli integrert, og til en skepsis overfor det nye samfunnet. Muskan snakker om hvilken rolle Grønland kan spille for nye ikke-vestlige innvandrere:

”For en person med utenlandsk bakgrunn så kan man lett, til å begynne med, føle seg hjemme.” (Muskan)

Muskan snakker her om andre enn seg selv, og hvordan Grønland gjør det lettere å komme til Norge. Flere av de andre informantene vektlegger at det er bra at det er etniske butikker på Grønland. Nazim setter pris på å kunne finne matvarer hun kjenner. Hun er også opptatt av at etniske nordmenn og ikke-vestlige innvandrere har ulike handlevaner. Mens etniske nordmenn kan kjøpe én tomat eller én løk, ville en ikke-vestlig innvandrer kjøpe minst ett kilo eller i store kvanta. Hun sier at i hennes hjemland ville kjøpmannen blitt fornærmet om noen kom og kjøpte én løk. Slike små forskjeller kan bli viktige når man flytter til et samfunn med en annen kultur. Dette viser at ved å handle på Grønland finner Nazim noe som er kjent. Jeg har selv handlet mye i de etniske grønsaksbutikkene på Grønland, og jeg har ofte blitt irritert når ekspeditøren har slått inn stykkpris for eksempel på bananer, mens de har oppgitt kilopris på banankassa. Når jeg har påpekt at de ikke har veid varen, men funnet en pris selv, har jeg fått beskjed om at kiloprisen bare gjelder dersom man kjøper mer enn ett kilo, ellers har de egne stykkpriser (som ikke er oppgitt noe sted i butikken).

Dersom en ikke-vestlig innvandrere snakker lite eller dårlig norsk, vil språkforståelse kunne gjøre at vedkommende føler seg mer forankret til Grønland enn andre steder i byen, der de kanskje ikke treffer så mange som snakker samme språk. Butikker med varer fra hjemlandet vil også kunne gjøre hverdagen enklere for de som ikke behersker det norske språket så godt. Özüekren (1992) finner i sin studie av Fittja²⁷ at de tyrkiske immigrantene ikke fant noe grunn til å lære seg svensk så lenge de hadde tilgang på alt fra tyrkisk lege til matvarer på tyrkisk i Fittja, og ikke beveget seg utenom området. Grønland er ikke befolkningsmessig like homogent som Fittja. Blant annet har mange kvinner fått norskopplæring mens barna har vært i åpen barnehage, og slike norskkurs nevnes som nettverksskapende av Nazim. Det kan tenkes at jeg ville fått frem større forankring til Grønland dersom jeg hadde intervjuet hjemmeværende kvinner med eller uten barn. Bridge (1995) og Simonsen (1994) viser i sine studier at de som er hjemme med barn ofte har mer lokalt forankrede nettverk enn de som jobber ute.

Flere av informantene er opptatt av at andre innvandrere liker å være i nærheten av sine egne. Kun Saika og Karim sier at de liker det selv også. Noen av informantene mener å se at folk kommer til Grønland når de har hjemlengsel og at ved å oppholde seg på Grønland opplever man litt hjemmefra, slik som mat, språk, folkeliv, man kan ringe hjem eller gå i butikkene. Muskan mener også at Grønland og folk som bor der gjør det lettere for første generasjons innvandrere å like seg i Norge:

”Ikke sant, se for eksempel for min mor da, så er på en måte Grønland et veldig viktig sted for henne. Jeg tror altså, som gjør at hun trives mer her i Norge. For hun, altså for henne så er ting litt lettere tilgjengelig. For når hun kommer så føler hun seg på en måte mer hjemme da” (Muskan)

Muskan er født og oppvokst i Norge og har store deler av oppveksten på Grønland. Hun ser derfor behovet for å være i nærheten av sine egne gjennom moren.

---

²⁷ En drabantby i Stockholm med flest tyrkiske beboere.

Karim er førstegenerasjons innvandrere, og han flyttet fra hjemlandet som ung voksen. Dette gjør kanskje at han føler et sterkere behov for å være sammen med likesinnede. Karim er opptatt av at det er lett å beholde kulturen og skikkene han har hjemmefra på Grønland. Nærhet til moske og tilgang på vante matvarer gjør dette lettere enn andre steder i byen:

”Altså det er jo veldig fint at dette stedet er et slikt sted at vi har asiatiske butikker. Vi kan gå til butikker. Vi kan handle for eksempel asiatiske mat. Vi kan holde den kultur som vi kommer fra. Ikke sant? Altså, vi kan for eksempel gå til moske og be og vi kan liksom gjøre de tingene som vi pleier å gjøre. Så, det som er at det er ganske mange ting da er bra.” (Karim)

Han er oppgitt over de som spør hvorfor han fortsetter å spise mat fra hjemlandet og ikke spiser litt norsk mat. Han sier det er denne typen mat han er oppvokst med, og ingen kan forlange at han skal spise norsk mat. Han driver et sted med mat fra hjemlandet, og det kan dermed virke som om mat er viktig for han, og har en viktig symbolverdi. Befolknings-sammensetningen på et sted kan ha mye å si for hvilken tilknytning ulike mennesker føler til stedet. Etnisk homogenitet fører til sterkere tilknytning til et sted enn en heterogen sammensetning. Jo mer homogen befolkningen er jo mer kontakt har de med naboer og andre i nærmiljøet (Gerson et. al 1977).

Selv om informantene ikke direkte uttrykker en stedsidentitet for Grønland i forhold til andre steder i Oslo, kan vi kanskje ta uttalelsene om andre ikke-vestlige innvandrere som et tegn på at de føler at Grønland er spesielt for dem. Det er et sted de oppsøker når de har det vanskelig, blant annet for å treffe likesinnede og se litt kjente ting rundt seg.

Som vist sier Özüekren (1992) myten om re-emigrering er viktig når innvandrere velger å bo blant sine egne. Det vil være enklere å vende tilbake til hjemlandet dersom de oppdrar barna sammen med likesinnede med tanke på språk og kultur. Dersom dette var et argument for førstegenerasjons innvandrere i Oslo vil jeg ikke tro det står like sterkt blant andregenerasjonsinnvandrere i dag. Dette kan også være en av grunnene til at man nå ser at andregenerasjons innvandrere ønsker å flytte bort fra Grønland. Som Muskan sier kan det oppleves som like viktig at barna går i klasser med etniske norskspråklige elever slik at de får bedre muligheter for utdanning og deltagelse i arbeidslivet senere. Det kan likevel ikke forklare at flere av informantene sier at Holmlia er i ferd med å bli et nytt innvandrersentrum. Kanskje indikerer dette at mange fortsatt verdsetter å bo i nærheten av andre med felles bakgrunn, selv om de flytter ut av sentrum? Samtidig kan en ny bokkonsentrasjon komme som

følge av økonomiske muligheter og at man har begrenset kjennskap til byen. Hører man om et sted som andre trives er det naturlig at man vil orientere seg mot dette.

Diyah, som driver egen virksomhet på Grønland, reiser andre steder i Oslo for å handle klær. Hun påpeker at hun ikke handler på Grønland fordi det er for etnisk inspirert, og at butikkene ikke har siste mote. Hun sier at dersom hun hadde en dag fri ville hun blant annet brukt den til å designe klær, hun er med andre ord særlig opptatt av klær og moter. Jeg tolker hennes forhold til etnisk inspirert mote som at hun vil være mest mulig norsk og vise dette gjennom sine valg av klær. Saika er derimot bevisst på å handle og få sydd klær på Grønland. Hun er veldig bevisst sin etniske bakgrunn, og det å bo i nærheten av andre med samme etniske opprinnelse. Det kan hende hun føler større behov for å vise sin bakgrunn enn Diyah siden hun er gift med en nordmann. Saika sier selv at dette er kontroversielt. Hun føler kanskje at hun må bevise at hun ikke har mistet sin etniske identitet selv om hun er gift med en nordmann. Diyah bruker det etniske nordmenn vil kalle tradisjonelle etniske klær i intervju situasjonen, mens Saika bruker vestlige klær når jeg intervjuer henne. Det blir derfor et paradoks at begge er så opptatt av å snakke om en type klær de ikke bruker når jeg treffer dem.

De fleste samfunn er i dag flerkulturelle i større eller mindre grad. Det at mennesker veksler mellom ulike identiteter og roller er et av kjennetegnene i moderne samfunn. Ofte kan mennesker selv velge om de vil bruke sin "etniske identitet" eller ikke (Bell 1975 og Gans 1979). Personer kan bruke ulike symboler for å fremme sin etnisitet, slik som religion, mat og klær. Språk og klær kan vise etnisk opprinnelse, samtidig som det kan si en del om hvor integrert man er i majoritetssamfunnet. Etnisitet kan sees som én side ved en persons identitet, og i enkelte tilfeller kan denne siden bli veldig viktig eller sterk. Det kan tenkes at de som tilhører en etnisk minoritet vil legge ekstra vekt på sin etniske identitet, i forhold til et medlem av majoritetsbefolkningen. Den etniske identiteten vil være bevisst, enten personen velger å vise den eller holde den skjult. En ikke-vestlig innvandrer i Norge vil også kunne ha problemer med å skjule sin etniske opprinnelse da den gjerne er synlig, dette kan føre til at for eksempel ikke-vestlige innvandrere som er oppvokst i Norge likevel ikke oppfattes som nordmenn.

Hva ser informantene som negativt ved Grønland?

Det at informantene er funksjonelt og emosjonelt forankret til Grønland betyr ikke nødvendigvis at de har en positiv stedsfølelse. De uttrykker alle at de er klar over negative sider ved Grønland, samtidig som de har vist at de ser positive trekk ved området. Videre vil jeg se på hvordan dette påvirker deres stedsfølelse og eventuelle stedsidentitet.

Mens Karim som tidligere vist er opptatt av at det er lettere å beholde kulturen sin ved å bo på Grønland, samtidig er han et annet sted i intervjuet opptatt av at nye innvandrere må lære seg norsk og den norske kulturen. Slik jeg forstår det ser han det som forenelig å beholde sin egen kultur og samtidig tilpasse seg den norske kulturen og det norske samfunnet. Eller han prøver å ”blidgjøre” meg ved å si at innvandrere må lære seg norsk. Muskan og Fizha er opptatt av at de som ikke omgås nordmenn naturlig gjennom for eksempel jobb og skole får dårlige språkkunnskaper. De er selv oppvokst på Grønland, men har begge gått på skoler andre steder i byen. Fizha mener hun ikke hadde kommet så langt utdanningsmessig i dag (hun går på universitet) dersom hun ikke hadde blitt tvunget til å lære norsk da hun kom til Norge som 9-åring. Hun gikk da på en skole med kun to andre ikke-vestlige innvandrere. Karim og Fizha viser her to ulike holdninger til bokonsentrasjon blant ikke-vestlige innvandrere. Karim er førstegenerasjons innvandrer, det kan derfor tenkes at han er mer opptatt av å beholde sin kultur og trenger nærhet til sine egne for å føle en viss trygghet. Fizha legger derimot vekt på at dersom den ikke-vestlige bokonsentrasjonen blir for stor vil ikke barn og nye innvandrere bli like godt integrert inn i det norske samfunnet som de kunne blitt med en mer heterogen befolkningssammensetning. Hun og Muskan sier at språkforståelse er viktig for integreringen. Dette viser at det kan være konfliktfullt å bo et sted mange ikke har norsk som morsmål. Ritland (1996) mener som tidligere vist at en romlig polarisering kan opprettholde og forsterke sosial og økonomisk avstand mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen. Resultatet kan bli en ekskludering fra arbeidsmarkedet og andre sentrale arenaer, på grunn av dårlig kjennskap til majoritetsspråket. Dette kan igjen føre til nye urbane underklasser.

Små lokalsamfunn har ofte en sterk sosial kontroll, og det kan derfor tenkes at man finner en slik kontroll i et homogent område i en by også. Men Grønland er ikke et slikt homogent område. Saika sier likevel hun føler at den sosiale kontrollen på Grønland er sterk. Dette merker hun ekstra godt siden hun er gift med en nordmann. Hun har ofte følt seg urettferdig dømt av andre med samme etniske bakgrunn, noe som har gjort at det ikke bestandig har vært like enkelt det året hun har bodd på Grønland. Det at den sosiale kontrollen oppleves så sterkt

for Saika kan bety at hennes etniske gruppe har markert seg på Grønland utover det å ha næringsvirksomhet der. Miljøet er såpass lite at de vet hvem de andre er. Saika har jobbet på en skole i nærheten og treffer ofte elevene og deres familier tilfeldig på fritida. Hun har flere ganger opplevd at elevene ikke hadde fortalt om henne hjemme. Dette tror hun kommer av at hun av enkelte blir sett på som en frafallen muslim siden hun er gift med en ikke-muslim. Foreldrene kan være redd for at hun skal påvirke barna for mye, og at hun kan påvirke dem til å ta utradisjonelle valg, slik som å gifte seg med en etnisk nordmann.

Også Fizha nevner den sosiale kontrollen, og at hun får kommentarer fra ikke-vestlige menn når hun beveger seg ute på Grønland.

”Så jeg har kanskje blitt litt prippen da. Og nettopp fordi jeg har, ikke har omegnet meg så mye med folk som bor her på Grønland. Jeg har fått en annen vennekrets og reist litt og sånn også. Så jeg merker at noen ganger tenker jeg at jeg bør ikke reagere så sterkt, ikke sant. Så, for disse, kebabmannen for eksempel, kiosker her de kan finne på liksom å stå utenfor å blunke og sjekke opp og rope ett eller annet til deg. Og da kan jeg bli ”tror du du er i hjemlandet”, ikke sant. ”Det der kan du ikke gjøre her.” (Fizha)

Hun viser her at hun ikke liker å bli lagt merke til, og at hun synes det er plagsomt at de følger med på hva hun gjør.

Stedsfølelse kan føre til stedsidentitet

Fatima uttrykker at hun har mer stedsfølelse for Grønland enn andre steder i Oslo:

”Eller jeg har jo ikke prøvd andre plasser så jeg vet ikke om jeg ville, jeg synes jo her er best da. Sånn som når jeg er på Tøyen for eksempel så synes jeg ikke det er noe fint der.” (Fatima)

Som hun påpeker er det på Grønland hun har bodd lengst, samt at hun driver egen virksomhet der. Hun har også familie og venner som stikker innom henne på jobben. På denne måten blir mye av hennes sosiale omgang lagt til Grønland. Det kan dermed tenkes at Grønland er del av hennes identitet, og at vi kan derfor si hun har en stedsidentitet i forhold til Grønland.

De av informantene som har hatt mesteparten av oppveksten sin på Grønland sier dette har gjort at de ser på Grønland som sitt hjemsted.

”Altså for meg så er det et barndomssted som jeg har vokst opp i. Gått ungdomsskolen her. Sånn at jeg har veldig mange minner da. Rundt omkring liksom, i gatene og. Ja, jeg har blitt veldig, hva skal jeg si for noe, knyttet til det. Selv om jeg ikke alltid synes Grønland er et, jeg synes ikke det er et rolig sted å bo. Det er jeg litt opptatt av. Jeg synes det er et fint sted å bo, og så er det veldig sentralt. Men det som jeg kunne hatt litt mer av er den roen. Jeg synes det er litt for folksomt. Synes jeg personlig.” (Fizha)

Muskan og Fizha uttrykker begge at oppveksten på Grønland har påvirket dem, og at det har gjort at de ser på Grønland som sitt hjemsted. Muskan og Fizha er de som sterkest uttrykker at de har en stedsfølelse som kan vise en stedsidentitet, dette til tross for at de planlegger å flytte.

Saika valgte bevisst å flytte til Grønland. Likevel kan hun ikke nødvendigvis likestilles med de andre som har valgt å bo på Grønland på grunn av nærhet til andre ikke-vestlige innvandrere. Hun er godt integrert gjennom familie, jobb og utdanning og snakker norsk flytende. Dette kan tolkes som at hun flyttet til Grønland for å understreke sin etniske bakgrunn, og ikke for å gjøre hverdagen enklere. Hun sier selv at hun økonomisk sett like godt kunne bodd på Majorstuen, men valgte Grønland. Hun kan derfor sees som en av gentrifikantene som flytter til området. Hun uttrykker at hun trives på Grønland, og sier dette er hennes sted i byen, selv om hun misliker den sosiale kontrollen:

”Jo for det første så er det veldig mange fine butikker her. Og så er det veldig mange [med felles etniske bakgrunn] her. Jeg synes det er bare sånn veldig deilig, siden jeg er [...] synes jeg det er veldig koselig bare å se [...] selv om jeg ikke kjenner dem. Og så hører du[morsmålet] på trikken og på T-banen og på veien. Og så hvis barn leker og sånn. Det har med atmosfæren å gjøre” (Saika)

Hun gir her uttrykk for at hun liker å høre morsmålet sitt og se folk med felles etnisk bakgrunn rundt seg, selv om hun ikke kjenner dem. Det kjente er det hun uttrykker sterkest i sin stedsfølelse overfor Grønland. Kanskje vil dette etter hvert være med å gjøre Grønland til en del av hennes stedsidentitet.

Stedsidentitet er ikke en følelse individet tenker aktivt på til daglig, og det kan derfor være vanskelig å si om stedet er en del av ens identitet eller ikke. Som jeg har vist er det likevel trolig at flere av informantene har en stedsidentitet i forhold til Grønland, eller kan utvikle det på sikt.

Hvordan mener informantene andre ser på Grønland?

Hvordan utenforstående ser på et sted vil være med å påvirke hvordan individet selv opplever for eksempel bostedet eller et sted man oppholder seg mye. Denne påvirkningen vil kunne være sterkere om det er en med felles bakgrunn som uttaler seg, enn om det er en som man ikke identifiserer seg med. Føler personen at stedet han eller hun bor blir stigmatisert, vil dette også påvirke egen forståelse av stedet. Andres bekreftelse kan ha innvirkning på individets identitet.

Negative reaksjoner

Flere av informantene har opplevd negative reaksjoner og følt at de har blitt satt i bås ved å fortelle at de bor på Grønland. Muskan forteller hvordan enkelte reagerer når hun forteller hvor hun bor:

”Å ja, bor du på Grønland” liksom, du ser det på reaksjonen liksom at ett eller annet liksom. Eller at ”å ja, selvfølgelig bor du på Grønland” liksom, du har jo utenlandske foreldre, at det kommer ikke som en bombe.” (Muskan)

Jeg vil tro slike reaksjoner påvirker de som opplever dem. Det finnes mange stereotypier på hvordan folk skal være og oppføre seg. I visse tilfeller kan personen som føler en stemping lett få en oppførsel som stemmer overens med denne, noe som gir en selvoppfyllende spådom. Muskan sier hun synes det er godt nå når hun har blitt voksen og trygg på seg selv, det er ikke lenger like skummelt å si at hun bor på Grønland. Hun synes likevel det er trist at Grønland forbindes med negative ting som gjenger og lignende.

Karim snakker også om hvordan Grønland oppfattes av utenforstående. Ifølge ham er Grønland et kjent sted også blant venner og familie i hjemlandet:

”Det er blitt mer asiater liksom utlendinger liksom ”Grønland” det kalles ”Lille Pakistan” ikke sant. Og så alle vet, for eksempel: hvis min kammerat, han kommer fra [...], så han sa at jeg skal til Grønland, og da sa de andre ”å ja, du skal til Lille Pakistan du.”” (Karim)

Fizha mener at Grønland er urettferdig dømt i mediene. Hun sier at dersom det skjer noe på Grønland blir det slått stort opp, mens hvis det skjer et annet sted får det bare en liten notis. Hun sier at mediene må ta på seg skylden for at noen folk synes det er skummelt å ferdes på Grønland. Muskan sier også at mediene skaper et bilde av Grønland:

”At det er litt sånn nifst kanskje å gå her om kveldene og kanskje media også på en måte omtaler Grønland som et litt sånn spesielt sted. At det på en måte gjør at folk synes at det er et mer spesielt sted enn andre steder. Men jeg kjenner også andre folk som synes at det er et veldig spennende sted å gå i, ferdes i, og kanskje kommer og handler her. Det har jo blitt en del moderne kafeer. Folk på en måte kommer helt fra andre litt såkalte fine steder og går på kafeer her. Så jeg tror at det er litt sånn blandet.” (Muskan)

Muskan og Fizha er oppvokst på Grønland, og mener mye har endret seg de siste årene. Da de var små syntes de det var skummelt med mange narkomane og alkoholikere, men disse gruppene finner du ikke like mange av i gatebildet i dag.²⁸

Hvordan påvirkes informantene av hvordan andre ser på Grønland?

Ulike deler av byen kan oppleve positiv eller negativ stigmatisering, da folk har en oppfatning av hvordan stedet og menneskene på stedet er. Andres oppfatning trenger ikke nødvendigvis stemme overens med virkeligheten. I visse situasjoner, der individene ikke kjenner hverandre, gjør etnisitet det mulig å ha forventninger til hvordan andre skal oppføre seg eller handle. Det er vanligst å bruke synlige tegn som hudfarge eller bekledning (Rogers & Vertovec 1995).

Selv om noen av informantene ikke uttrykker at de ser på Grønland som sitt sted i byen sitter jeg igjen med inntrykket av at andres oppfatninger påvirker dem i større eller mindre grad. Når jeg spør hva de tror andre mener om Grønland er de ganske enige: Grønland er kjent for å ha mange ikke-vestlige innvandrere, og alle har hørt negative ting om stedet. Av utenforstående har Grønland ofte blitt sett på som et område hvor man ikke har valgt å bo, men har måttet bo på grunn av manglende muligheter. Man trenger ikke gå så langt tilbake for å huske at Grønland og Gamlebyen var nedslitt. Dette sitter fortsatt igjen i det kollektive minnet. Informantene mener det er mye fordommer knyttet til Grønland, særlig blant de som ikke selv har vært der, eller kun har vært der for lenge siden. Flere av informantene har opplevd at folk blir positivt overrasket over Grønland når de kommer dit. Flere har også

---

²⁸ Dette kommer jeg mer inn på under ”Beboerendringer”.

opplevd at folk kommer fordi de synes Grønland er eksotisk:

”Jeg kan fortelle sånn at en dag så skulle jeg bort å handle her på Jens Evensen, så treffer jeg en mann. Så spør han meg om det her var Grønland hvor alle, for han var turist i Oslo, han var jo norsk mann, men kom fra en annen by. Og da spurte han om det her var den plassen hvor alle utenlandske bodde. Og han syntes det var så spennende og se hvor alle utenlandske bodde. Og da, eller hvordan de levde og sånn, og da ”herregud” tenkte jeg, så fjollete. Men når jeg tenker over det sånn kanskje han kommer fra liten by han og, som ikke har sett så mange utenlandske på en plass. Men at det har blitt en sånn turistattraksjon, det var litt sånn rart.” (Fatima)

Slike opplevelser kan gjøre at en føler at stedet en bor er mer spesielt enn det kanskje er.

Flere av informantene uttrykker at de har fått negative kommentarer på hvor de bor, og føler at utenforstående har meninger om Grønland.

”Jeg tror det er mange som har fordommer mot at det går veldig mange damer med hijab og det er veldig mange utlendinger her. Jeg synes bare det er kjempedeilig med den atmosfæren. Det er den jeg liker best.” (Saika)

Saika viser at det er det andre ser som negativt ved Grønland hun liker ved området. Hun lar seg med andre ord ikke påvirke av andres meninger om Grønland.

Muskan er opptatt av hvordan stedet du bor kan påvirke deg:

”Uansett hvor man bor da, du bærer jo med deg det stedet, ikke sant. Så du vil jo på en måte ikke at folk skal se på det med et negativt syn da. Så du blir sånn der at du kanskje vil at ting skal være bra her.” (Muskan)

Kulturen man vokser opp i eller befinner seg i legger sterke føringer på individene som er deltagere. Kulturen kan sies å være med å overføre sosiale verdier og praksiser som påvirker vår adferd og personlighet. Disse ulike verdiene og praksisene varierer mellom ulike land og mellom ulike grupper innenfor en region. Det er derfor mulig å tro at det innefor en by vil finnes flere ulike verdier og praksiser. Dette vil kanskje være med på å påvirke identiteten til de som bor der. Muskan har mange norske venner og kanskje er dette, samt at hun har nettverk og jobb utenfor Grønland, med på å gjøre henne bevisst på at det er her hun har minnene sine. Ifølge Tuan (1999) er det først når du reiser bort at du blir bevisst hjemstedet ditt.

Også Saika opplever at folk dømmer henne ut fra hvor hun bor. Hun blir ekstra provosert av dette siden hun bevisst har valgt å bosette seg på Grønland.

Om informantene ikke bevisst tenker på Grønland som sitt sted, vil kanskje reaksjoner på hvor de bor være med å gjøre at de i større grad forsvarer stedet utad. Kan slike reaksjoner være med å danne en fellesskapsfølelse, til tross for at det er liten kontakt mellom ulike etniske grupper? Kanskje innvandrerne som bor og driver næringsvirksomhet på Grønland, ikke tenker på det som sitt sted i byen, mens andre beboere i Oslo gjør det?

Avslutning

Dette kapittelet har sett på kontakt mellom ulike grupper på Grønland, og hvordan denne påvirker informantene stedsfølelse og stedsidentitet. De av informantene som har bodd lenge på Grønland sier alle at det var mer kontakt på tvers av ulike ikke-vestlige innvandrergupper tidligere. Toufik sier at det likevel er kontakt på tvers av etnisk bakgrunn blant dem som bruker samme moske, og mellom pakistanske og indiske drosjesjåførere, dette fordi de snakker nesten samme språk.

Ali mener å se at det er kontakt mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn. Dette bekreftes av at informantene sier de har flere etnisk norske enn ikke-vestlige venner. Saika, Muskan og Fiszha har fått mange etnisk norske venner gjennom skole, jobb og studier. Jeg har observert at flere av informantene kjenner hverandre, dette til tross for at de alle sier de ikke kjenner noen på Grønland.

De av informantene som har kontakt med naboer har gjerne kontakt med eldre etnisk norske naboer. Karim snakker om at det var mer nabokontakt tidligere. Nazim og Saika uttrykker begge at de ønsker mer nabokontakt enn de har. Ingen av dem har familie på Grønland, og de har begge spesielle familiesituasjoner. Dette fører kanskje til at deres behov for nabokontakt og nettverk i nær er større enn hos de andre informantene. De andre informantene sier at de har mest kontakt med familien på fritida. De bruker da gjerne byen til rekreasjon og samvær med familien. Mens det er også vanlig å treffe storfamilien hjemme hos hverandre.

De av informantene som er oppvokst på Grønland uttrykker en stedsfølelse. Muskan og Fizha sier oppveksten har påvirket dem og at det at de har minner fra Grønland gjør at dette stedet blir spesielt for dem. Det kan dermed hende de har en stedsidentitet. Dette gjelder kanskje i ennå sterkere grad for Toufik som i tillegg til å være oppvokst på Grønland har valgt å bosette

seg der med egen familie. Han sier også at han ikke ønsker å flytte fra området om de får behov for større leilighet. Saika uttrykker også en positiv stedsfølelse som på sikt kan utvikle seg til en stedsidentitet. Diyah derimot kan ikke sies å ha en stedsidentitet, da hun valgte å flytte fra Grønland på grunn av mistriivsel. Karims uttalelser viser hvordan et individ kan ha blandete stedsfølelser for et og samme sted.

Hvordan informantene snakker om andre ikke-vestlige innvandrere på Grønland kan belyse deres egen stedsfølelse. De sier at andre velger å bosette seg på Grønland, eller oppholde seg der, på grunn av nærheten til andre ikke-vestlige innvandrere. Kun Saika sier dette var grunnen til at hun og mannen også valgte å kjøpe seg leilighet på Grønland.

De fleste informantene har fått ulike reaksjoner på at de bor på Grønland. Slik respons kan påvirke deres stedsfølelse både positivt og negativt. Negativ respons kan virke ekstra sterkt dersom informanten har en stedsidentitet.

8 Endringer og territorialfølelse

Byers sosial struktur er i stadig endring. Som vist i kapittel 4 vil de med mest økonomisk kapital bebo de best ansette områdene i en by, samt bestemme hvilke områder som har høyest anseelse og boligpriser. Dette er med på å gi et segregert boligmønster ved at ulike sosiokulturelle, økonomiske og etniske grupper bor atskilt i byen. Endringsprosessene i en by vil avhenge av flyttemønsteret ulike individer og grupper har. Et område i en by kan gå fra å ha lav status til å få høy status, eller omvendt. Dette kommer an på hvilke grupper mennesker som velger å flytte til eller fra området. Slike flyttinger vil igjen påvirke segregasjonsmønsteret.

En territorialfølelse forutsetter en sterk stedsidentitet. Som vist i kapittel 4 deler de som har en territorialfølelse for et område forestillinger om normer, verdier, sosial organisering, regler og sosial distanse til andre (Knox 1995). Det kan være vanskelig for en person å uttrykke at han eller hun ser på et sted eller område som sitt territorium. Det er et sterkt begrep som kan bety at man ikke ønsker inntrengere, og at det er klart definert hvem som hører til på et sted og hvem som ikke gjør det. Slike følelser kan være kontroversielle å uttale til fremmede, særlig med tanke på at jeg som etnisk norsk kan sees som en representant for den nye gruppen eller inntrengerne. Jeg har sett på informantenes stedsfølelse og eventuelle stedsidentitet i lys av deres forankring, sosiokulturelle bakgrunn og individuelle erfaringer. Dette kapittelet vil se på hvilke endringer informantene sier finner sted på Grønland, og hvordan de responderer på disse. Dette vil være med på å belyse om de ønsker et eget ikke-vestlig område og om de ser på Grønland som sitt territorium i Oslo.

Hva sier informantene om endringer på Grønland?

Som vist i kapittel 2 er Grønland i dag et område i endring. Hvilke endringer informantene mener finner sted og hvordan de responderer kan være påvirket av deres stedsfølelse og stedsidentitet og om de ser på Grønland som sitt territorium. Har individene en territorialfølelse overfor et sted vil de prøve å holde inntrengere borte. Dette er ikke alltid like enkelt å gjennomføre, men de kan ytre ønske om hvem som skal bebo området. Jeg vil nå se

på hva informantene sier i forhold til de endringene de ser på Grønland. Informantene legger vekt på ulike typer endringer.

Fysiske endringer

Når jeg ber informantene beskrive endringer på Grønland forstår de dette som fysiske endringer, at gårdsrom og utearealer rustes opp, og nybygg og rehabilitering av boliger. De er veldig opptatt av at Grønland blir rustet opp og at dette vil være med å bedre området omdømme.

Flere av informantene nevner konsekvensene dette vil få for Grønland:

”Dem har jo bygd nye leiligheter, så da tror jeg de utenlandske ikke har råd til å kjøpe det til full pris. Eller liksom sånn, og da er det vel mer nordmenn som kjøper dem.”
(Fatima)

Det er vanskelig å beskrive sosiale endringer, som hvilke type mennesker som oppholder seg hvor og om det er nye grupper mennesker på nye steder. Likevel viser dette sitatet at informantene ser at de fysiske endringene som finner sted vil påvirke områdets sosiale struktur.

Beboerendringer

Fizha har bodd på Grønland siden slutten av 1980-tallet, hun har dermed sett mange av endringene som har funnet sted. Hun sier det at man ikke lenger ser like mange alkoholikere og narkomane i gatene nok har vært med på å gi Grønland et bedre omdømme. Fizha sammenligner Grønland slik det var da hun flyttet dit med slik vi kjente Plata før politiets aksjoner i fjor sommer. Hun sier foreldrene måtte følge henne og søsteren til T-banen når de skulle på skolen eller til trening om kveldene. Etter hvert som hun ble eldre ble hun vant til å gå alene på Grønland og turte å gå alene til trening. Hun er av de som uttrykker sterkest at det har skjedd endringer på Grønland de siste årene, noe som kan skyldes at hun har lenger botid enn de fleste andre informantene.

Toufik, Ali og Muskan er av den oppfatning at det ikke er så mange innvandrere som bor på Grønland lenger. I hvert fall synes det å være enighet om at mange pakistanere har flyttet ut. Det siste stemmer til en viss grad i dag, men på den tiden de fleste intervjuene ble gjort var

Bydel Gamle Oslo fortsatt den bydelen med høyest prosentandel ikke-vestlige innvandrere i Oslo. Men vi kan se at det var i ferd med å snu da de fleste intervjuene ble gjort. Hva som gjør at de har denne oppfatningen vet jeg ikke. Er det fordi media fokuserer på at det er nye grupper som bruker og bosetter seg på Grønland nå? Eller er det en måte å unngå egen stigmatisering?

Når jeg spør om nye grupper har flyttet til Grønland tror jeg ikke alle skjønner hva jeg legger i begrepet ”nye grupper”.²⁹ Toufik beskriver en afghansk familie som har flyttet inn i gata der han bor, med andre ord tror jeg han tror jeg mener nye innvandrergupper. Ali sier at det ikke er plass til flere på Grønland, at det ikke er nok nybygging til at man får plass til nye grupper.³⁰ Det virker som om jeg og informantene i dette tilfellet legger ulik mening i ”gruppe”-begrepet. Jeg tenker på unge etniske nordmenn (eller gentrifikanter), mens informantene tenker på nye innvandrergupper. Denne forskjellen kommer nok av ulike referanserammer. De er likevel opptatt av å få frem at nye grupper ikke er noe problem:

”... jeg synes at det uansett nye grupper er det ikke noe særlig forskjell. Det er ikke noe problem for oss i alle fall [...] Jeg synes også det er, at folk fra alle grupper har flytta her. Så innvandrerbakgrunn og så nordmenn og sånt.” (Toufik)

Slik jeg skjønner det mener Toufik at det ikke har noen betydning hvilke naboer han har.

Til tross for at de stiller seg litt uforstående når jeg spør direkte om de mener det kommer nye grupper til Grønland, snakker informantene om det i andre sammenhenger. Fatima og Fizha mener det vil bli mer variert befolkning og større mangfold på Grønland fremover i forbindelse med at det flytter flere etniske nordmenn til området. Dette er en interessant vinkling i og med at det snakkes om at det er stort mangfold på Grønland i dag på grunn av at det bor mange ikke-vestlige innvandrere der.

Muskan beskriver beboerendringene hun mener finner sted, og hva de fører til:

”Det er vel som sagt, som jeg kanskje sa tidligere at det har begynt å komme en del yngre mennesker som flytter hit. Men det er **vel** også med bitte litt høy utdannelse. Men jeg tenker også at det er en del utenlandske med litt høye ressurser, for Grønland har etter hvert blitt ett litt dyrere sted å bo. Så det er ikke så enkelt for alle utenlandske, eller personer med utenlandsks bakgrunn å flytte hit. Det har blitt litt dyrere enn det det var før.” (Muskan)

---

²⁹ Dette diskuterte jeg også i metodekapittelet.

³⁰ Selv om mye av nybyggingen vi ser i dag var vedtatt på intervjutidspunktet hadde de ikke startet. Ali kan derfor ha unngått å få med seg at det skulle komme mye nybygging.

Muskan beskriver her hvem som kommer til å ha råd til å bo på Grønland fremover. Hun utelukker ikke at gentryfikantene også kan bestå av ikke-vestlige innvandrere. Siden hun er oppvokst på Grønland, ser hun kanskje i større grad enn de andre endringer i hvem som bor, og har bodd på Grønland. Hun virker mer bevisst på dette enn de andre. Det at hun har gått på videregående skole utenfor Grønland og har utdanning og jobb utenfor området gjør at hun klarer å se ting fra utsiden. Hun har ikke nettverk på Grønland og har flest norske venner, dette kan gjøre henne oppmerksom på andre ting enn de andre informantene.

Fatima sammenligner Grønland med Grünerløkka, og de endringene som har funnet sted der tidligere:

”For [Grønland] har blitt sånn trendy plass tror jeg. Sånn som Grünerløkka er. Og det er jo ikke så fint der heller. Det er masse utenlandske der og. Men på grunn av alle uteplassene og plutselig så er det trendy, jeg vet ikke.” (Fatima)

Hun gir uttrykk for at Grünerløkka har et bedre omdømme enn Grønland, og at dette ikke nødvendigvis er rettfærdig. Hun trekker frem ikke-vestlige innvandrere som en faktor som burde gi Grünerløkka et dårlig omdømme. Fatima gir uttrykk for at hun liker å gå på kafé, og bruker de nye kafeene i området. Hun sier dette er noe hun savner å ha tilgjengelig nå som hun har flyttet til en drabantby.

Fatima snakker videre om endringer i hvem som bor på Grønland:

”Jeg tror det at når de utenlandske driver og flytter ut nå, så er det veldig lite sannsynlig at andre utenlandske kommer og flytter inn igjen... Fordi de har familie rundt seg. Og hvis familien flytter så tror jeg dem flytter.” (Fatima)

Disse endringene kan komme som følge av økte boligpriser. Sammenfallende med at prisene går opp ønsker den ikke-vestlige delen av beboerne større boliger, og disse finner de blant annet i drabantbyene. Etter hvert som de får bedre økonomiske ressurser vil dette være en viktig flyttegrunn ut av sentrum.

Saika mener at de ikke-vestlige innvandrerne ikke kommer til å ha råd til å kjøpe egne leiligheter på Grønland etter hvert. Hun sier kommunen kommer til å selge sine leiligheter, og at det ikke kommer til å være innvandrere som kjøper dem.

Muskan viser også at hun reflekterer over utviklingen på Grønland, og hva som kan sees som årsaken til disse endringene:

”Altså tidligere tror jeg det var kanskje, det er en del kommunale leiligheter og det er en del utenlandske som har fått bo her gjennom kommunene, at de leier av kommunen. Mens nå så kjøper folk mer her. Og de som kjøper har kanskje litt bedre råd til det. Innbiller jeg meg, jeg vet ikke helt for å være helt ærlig.” (Muskan)

I tillegg til at noen av informantene ser at nye grupper flytter inn mens de ikke-vestlige innvandrere flytter ut, sier de at den næringsvirksomheten som er drevet av ikke-vestlige innvandrere på Grønland i dag ikke kommer til å ha råd til å betale husleie når den økes som følge av at området rehabiliteres. Men de mener at de som etablerte seg tidlig på Grønland kommer til å bli værende:

”Sheik Enterprices og de butikkene her som har etablert seg langs her, de har etablert seg og de har tjent mye penger og de har leiligheter her og de kommer aldri til å flytte.” (Saika)

Saika viser her hvordan en økonomisk forankring kan virke sterkt på om innvandrere velger å bli boende eller flytte. Selv om innvandrere flytter kommer butikkene til å bli værende, og på denne måten vil Grønland fortsatt preges av ikke-vestlige innvandrere, gjennom butikker og de som kommer og handler. Diyah sier at Grønland kommer til å domineres av utlendinger i lang tid fremover. Om det skulle skje noen endring må det være at det blir flere ikke-vestlige innvandrere, og at de blir mer synlige via butikker, frisører og spisesteder. Diyah forklarer ikke videre hva hun mener med dette.

Diyah snakker også om endringer i etniske nordmenn sitt syn på Grønland:

”Det er mange nordmenn som er innom Grønland, eller bor i området her. Ellers også på butikken, de synes det er bare stas å komme ned hit og alle er jo blitt nesten orientalsk rettet, og de finner jo mye spennende ting og sånn her så. Jeg har egentlig bare hørt positivt.” (Diyah)

Hun kommer her inn på en av grunnene til at Grønland er i ferd med å endre omdømme. Etniske nordmenn ser annerledes på de ikke-vestlige innvandrere som bebor Grønland enn de gjorde tidligere. Samtidig ser vi i dag boligprosjekter som retter seg mot kjøpere med høy økonomisk og sosiokulturell kapital, dette viser at Grønland er i ferd med å endre status.

Jeg spurte de som driver egen næringsvirksomhet hvem kundene deres er, om det er ikke-vestlige innvandrere eller etniske nordmenn. De sa de har flest etnisk norske kunder, og at det har blitt flere etniske nordmenn etter hvert. Med unntak av Diyah som mente dette kom av at den fysiske opprustningen gjorde området mer attraktivt enn tidligere, virker det ikke som om de andre har reflektert videre over årsaken til dette. Men informantene ser som vist at beboersammensetningen på Grønland er i ferd med å endres.

Hvordan responderer informantene på endringene de mener finner sted?

Dersom det er en gentrifiseringsprosess som finner sted på Grønland kan vi forvente at områdets beboere vil skiftes ut med grupper fra middelklassen. Hvilke respons beboerne har på disse endringene avhenger blant annet av i hvilken grad de organiserer seg og har kontakt på tvers av ulike nettverk. Jeg har prøvd å finne informantenes respons på de endringene som finner sted.

Hva synes de om endringene?

Som vist ser informantene fysiske endringer på Grønland samtidig som de har tanker om at beboersammensetningen er i ferd med å endres. Jeg kan ikke se noen felles aktiv respons på endringene, noe som kan skyldes at ikke-vestlige innvandrere ikke er en homogen gruppe og at det er lite kontakt på tvers av etnisk bakgrunn. Det kan tenkes at deres holdninger overfor etniske nordmenn påvirker deres respons til de som nå bor i området og bruker det i større grad enn tidligere.

Man kunne ut fra teorien om gentrifisering vente å finne at informantene føler seg presset til å flytte fra Grønland, men de gir ikke inntrykk av det. Flere av informantene har bodd på Grønland tidligere, men valgte å flytte fra området. De oppgir vanlige flyttegrunner: som at de har ønske om å bo et roligere sted, eller trenger større plass til familien. En annen viktig flyttegrunn er kriminaliteten blant ungdom i sentrum, og at de ønsker å få barna sine bort fra denne.

”Men at dem er redd for sønnene sine eller døtrene sine. At dem, jeg har lest og jeg har kanskje hørt, at de har begynt å flytte litt ut av byen.” (Fatima)

Blom (2002) sier at de som flytter fra indre øst til drabantbyene har større økonomiske ressurser enn de som flytter innad i indre øst. Dette kan tyde på at flyttingen representerer en levekårsforbedring, ved at man går fra å leie til å eie og bedre plass. De som har opparbeidet seg en økonomi som gjør dem i stand til å kjøpe noe eget vil flytte, mens de uten disse økonomiske ressursene blir boende. Det vil i tillegg selvfølgelig være noen som blir boende selv om de hadde hatt økonomisk mulighet til å flytte. Disse vil det være naturlig å tro har en sterkere stedsfølelse for for eksempel Grønland, og man kan kanskje snakke om en stedsidentitet.

Kvinnene jeg har snakket med har vært inne på at det kommer flere ”trendy” mennesker og utesteder. Særlig Muskan, Saika og Fizha er av den oppfatning. Saika mener at ved å se inn gjennom vinduene hos folk ser hun at det har flyttet nye typer mennesker til Grønland. Hun ønsker flere folk i området som liker å ha det fint rundt seg, uavhengig av etnisk bakgrunn. De uttrykker alle at de synes det er positivt med nye beboere på Grønland, blant annet fordi det vil gi stedet et bedre omdømme. Det er naturlig at de unge kvinnene jeg har intervjuet legger bedre merke til sosiale endringer enn de andre informantene. De nye unge som flytter inn er i deres målgruppe for nye venner og bekjente, og noen man dermed legger merke til. De har også etnisk norske venner fra før og bruker området aktivt på fritida. På denne måten er de i en arena der gentrifikanter og de nye gruppene synes. Fizha sier at flere og flere av hennes venner flytter til Grønland, eller områder i nærheten. Hun får dermed nettverket geografisk tettere inn på seg etter hvert. Karim stiller seg uforstående til at det skjer endringer på Grønland. Det kan hende de unge kvinnene oppfatter denne tilflyttingen sterkere enn Karim, i og med at de har mesteparten av omgangskretsen sin blant disse unge etniske nordmennene. Jeg møtte Fatima en stund etter at jeg intervjuet henne, og hun sa da at hun mente det var flere nordmenn på Grønland nå enn da jeg intervjuet henne. Saika viser ved et positivt syn på de nye gruppene som bruker området, at hun ønsker at Grønland skal få et bedre omdømme.

Fatima sier hun er usikker på om den store bokonsentrasjonen man finner av ikke-vestlige innvandrere på Grønland i dag er bra for dem. Hun sier at dersom det blir for mange ikke-vestlige innvandrere på et sted vil ikke nordmenn bosette seg der.

Hun uttrykker at en ensarta sosiokulturell befolkning virker negativt:

”For jeg tror at det er masse uenigheter mellom utenlandske også. Jeg tror at det kunne vært en balanse mellom nordmenn og utenlandske. Jeg tør ikke si så mye, egentlig så har ikke jeg så mye kontakt med de utenlandske selv om jeg er [utenlandsk] sjøl.” (Fatima)

Hun mener at den utjevningen som skjer i dag ved at det flytter etniske nordmenn inn i området er positivt. Hun har ikke en aktiv respons for eller mot de endringene som finner sted, men reflekterer over hva det vil kunne føre til. Det at hun selv har flyttet fra Grønland kommer ikke som en reaksjon på endringene som finner sted. Men hun mener som sagt at andre kan komme til å flytte fra Grønland fordi familie og venner flytter.

Lokalt engasjement blant ikke-vestlige innvandrere

Ingen av informantene engasjerer seg i lokalmiljøet gjennom for eksempel beboerforeninger, borettslagsstyre og lignende. Da byfornyelsen begynte på Grønland prøvde (den eksisterende) beboerforeningen å samarbeide med myndighetene. Til tross for at det fremdeles er en beboerforening på Grønland er det ikke mange ikke-vestlige medlemmer. Ikke-vestlige innvandrere har derfor ikke et forum der de står samlet overfor endringer på Grønland. I motsetning til under byfornyelsen er ikke dagens endringer i samme grad kun satt i gang av myndighetene.

Saika mener det er slapt at det er så få ikke-vestlige innvandrere som engasjerer seg på denne måten. Mangelen på engasjement kan tolkes som at de ikke ser på området som sitt, og at de ikke synes det er så viktig hva som skjer. Eller er dette en veldig norsk tankegang? En annen mulighet er at de ekskluderes på ulike måter, blant annet ved at de ikke føler seg velkomne i ulike organisasjoner og styrer. Det kan også hende de føler at de engasjerer seg ved å være med i etniske lag og foreninger eller religiøse fellesskap, og at det er viktigere å holde kontakt med sine egne og egen kultur og religion. Kun Karim sier han er med på noen form for organisert aktivitet. I tillegg til at han er medlem på grunn av egne behov, tolker han for andre innvandrere som er medlemmer. Toufik er aktiv i moskeen. Fizha trente på Grønland da hun var yngre, og opparbeidet seg et nettverk gjennom dette, men dette nettverket er nå spredt utover hele byen.

Nazim forteller om styret i borettslaget der hun bor. Tidligere var alle i styret etniske nordmenn. Hun følte da at hun fikk lite informasjon om gården hun bor i og uteområdene, men at reglene for når barn ikke kunne leke ute ble strengt overholdt. Nå er vaktmesteren etniske norsk mens styret har en etniske blandet sammensetning. Hun uttrykker at alle beboerne i dag får hjelp og råd dersom det er noe de spør styret om. Det er heller ikke så streng håndheving av det hun synes er tullede regler. Gården hun bor i har mange ikke-vestlige beboere, noe som kan ha ført til konflikter med styret tidligere. Et etnisk blanda styre vil kanskje ha større gjennomslagskraft hos beboerne? Både ved at styret kan sees som mer legitimt av den enkelte beboer, og at det vil kunne ha større forståelse for den enkeltes behov.

Det at det ikke er noe særlig samhandling på tvers av etniske grupper, kan påvirke det lokale engasjementet. Man har ikke lyst til å engasjere seg på vegne av de man har lite kontakt med, og som man kanskje ser på som fremmede i samme grad som etniske nordmenn.

Ønsker informantene et eget etnisk område?

Jeg har prøvd å finne ut av om informantene ønsker å ha et eget etnisk område, eller danne et liknende område et annet sted dersom de føler at de presses ut fra Grønland. Da jeg møtte Fatima etter intervjuet fortalte hun meg at det er i ferd med å flytte mange ikke-vestlige innvandrere til Holmlia. Statistikken viser, som beskrevet i kapittel 2, at Søndre Nordstrand, Stovner og Romsås i dag har flere ikke-vestlige innvandrere enn Bydel Gamle Oslo. Dette trenger ikke nødvendigvis bety at det er en bevisst kongregering. Det kan være et uttrykk for at ikke-vestlige innvandrere har råd til å realisere en ønsket boligkarriere, og det er i disse bydelene de har råd og mulighet til å bosette seg.

Hvordan ønsker informantene at nabolaget skal være?

Jeg spurte informantene hvordan Grønland skulle være dersom de kunne bestemme. De kunne også beskrive et annet sted de kunne tenke seg å bo. De fleste vektla at de ikke ønsker å bo i områder med homogen befolkning. Ali er et eksempel på dette:

”Det skal ikke være for mye utlendinger, ikke være for mye nordmenn. Det skal være miks, det er mye bedre synes jeg faktisk.” (Ali)

Det eneste indisiet jeg fikk av mine informanter på at de så på Grønland som sitt territorium var gjennom Saika. Hun mener gatenavnene på Grønland burde gjenspeile at det bor mange ikke-vestlige innvandrere der, og at en av gatene for eksempel kunne hete ”Ali-gate”. Det virker ikke som om dette er noe hun hadde tenkt nøye gjennom på forhånd, men mer som noe hun kom på i intervjusituasjonen. Det kan tolkes som et uttrykk for at hun synes gatenavnene bør gjenspeile befolkningen. Jeg vil ikke tolke dette som et tegn på at hun ser på Grønland som et territorium.

Flere av informantene gir uttrykk for at beliggenheten til Grønland er gunstig, og at det vil være vanskelig å opprette et lignende område et annet sted i Oslo:

”Jeg tror Grønland er litt spesiell. Jeg tror ikke det vil, klart at det er blitt andre steder, som jeg sa Holmlia eller Grorud eller Bjørndalen eller andre steder som også har fått store konsentrasjoner av folk med utenlandsk bakgrunn. Men jeg tror Grønland er litt spesiell. Jeg tror først og fremst på grunn av beliggenheten og den er jo altså, har et litt sånn strategisk, den er veldig sånn sentrum, og den har spesiell plassering.”
(Muskan)

Kan det faktisk at det er mange moskeer, ikke-vestlige spisesteder, ringesteder og butikker, samt bokonsentrasjonen av ikke-vestlige innvandrere på Grønland føre til at andre grupper ikke føler seg hjemme der? Kan dette være med å stenge andre grupper ute, selv om de som bor og oppholder seg der ikke har et ønske om at dette skal skje? Toufik snakker om somalierne som stod og tygde khat³¹ på fortauene på Grønland på tidspunktet intervjuet fant sted. Han sa dette førte til at andre ikke ønsket å gå forbi dem, og at det på denne måten stengte folk ute fra butikken hans. Dersom man føler seg fremmed i et område vil det være vanskelig å utvikle en positiv stedsfølelse og stedsidentitet.

Ønskenaboer

For å kunne si noe om hvorvidt informantene ser på Grønland som sitt territorium har jeg spurt dem hva slags naboer de helst ønsker, og jeg ba dem ta utgangspunkt blant annet i alder, familiesituasjon og etnisitet. Dersom informantene anså Grønland som sitt territorium, ville det vært mulig å tro at de var opptatt av hvem de hadde som naboer. Det kan tenkes de hadde ønsket en bestemt type nabo, for eksempel andre med samme etniske og/eller religiøse bakgrunn. Slike holdninger signaliserer at man ønsker å holde noen borte fra området,

---

³¹ Et svakt narkotisk stoff.

samtidig som man vil definere ”oss” og vår livsstil opp mot ”de andre” og deres livsstil. Dersom religiøse og kulturelle fellesskap med felles normer og regler står sterkt kan det tenkes det ville skape en tanke om territorium.

Informantene presiserer imidlertid at de ikke er opptatt av hva slags type naboer de har. Det viktigste med naboene er at de skal vise respekt for de lover og regler som finnes. Det virker ikke som om de er opptatt av å ha ”nære” relasjoner med naboene sine, men synes det er hyggelig at de kan hilse i oppgangen.

Også her finnes det unntak. Saika ønsker som sagt mer kontakt med naboene, noe som kan komme av at hun valgte å flytte til Grønland for å ha folk med felles etnisk bakgrunn rundt seg. Men hun sier ikke noe om at hun kun ønsker kontakt med naboer med felles etnisk bakgrunn. Flere av informantene er opptatt av å vise toleranse overfor ulike typer naboer. Informantene synes ikke det er så viktig hvor naboene kommer fra, hvor gamle de er eller hvilken familiesituasjon de er i. Toufik illustrerer dette:

”Sånn hvilken som helst nabo. Jeg synes at bare at de skal være bra, ha bra vaner og tanker og sånn. Da går det bra liksom, hvis du er vennlig mot andre da.” (Toufik)

Det virker som om flere av informantene prøver å kommunisere at dersom det blir problemer med naboene er det ikke deres feil, for de er ikke fordomsfulle i forhold til hvem de har som naboer. Flere etterlyser naboer de kan hjelpe og få litt hjelp fra. Når de snakker om andre ikke-vestlige innvandrere er det flere som nevner at mange bosetter seg på Grønland for å bo i nærheten av andre ikke-vestlige innvandrere. Med andre ord er det viktig for andre ikke-vestlige innvandrere å ha ikke-vestlige innvandrere som naboer, men for informantene spiller dette ingen rolle.

Avslutning

Dette kapitlet har sett på endringer på Grønland og informantenes respons på disse. Jeg har videre undersøkt om man kan si informantene har en territorialfølelse for Grønland både i lys av de to andre analysekapitlene og hva informantene sier om endringene som finner sted, sitt lokale engasjement og holdninger til naboer.

Når jeg ber informantene beskrive endringer som finner sted trekker alle frem fysiske endringer. De kommer likevel inn på endringer i hvem som bor og oppholder seg på Grønland etter hvert. Fizha sier det har skjedd store endringer i hvem som bor og er i gatebildet nå og tidligere. Hun er oppvokst på Grønland og har større forutsetninger for å se endringene som har skjedd over tid enn de som har bodd der kun noen år. Dette gjelder også for Muskan, som sier at det etter hvert har kommet flere unge ressurssterke mennesker til Grønland. Fatima sier at det at det flytter flere etniske nordmenn til området er positivt og at det gir et større mangfold. Hun mener at bokonsentrasjonen blant ikke-vestlige innvandrere ikke er positivt. Diayah sier mye av grunnen til at flere etniske nordmenn bruker og bor i området er at de har endret sitt syn på det som er ikke-vestlig. Disse betraktningene viser at informantene reflekterer over de endringene som skjer, til tross for at de tidvis stiller seg litt uforstående til begrepet ”nye grupper”.

Informantene med mange norske venner sier de bruker de nye kafeene i området. Med unntak av Karim er ellers ingen av informantene med på noen organisert aktivitet på fritiden på Grønland.

Informantene uttrykker ikke at de føler seg presset bort fra området. De som ønsker å flytte, eller har flyttet, oppgir at de ønsker å forbedre sine boforhold eller at de ikke ønsker at barna skal vokse opp på Grønland. Flyttingene kan sees som livssyklusbaserte eller som følge av at informantene etter hvert tilegner seg mer økonomisk kapital.

Ingen av informantene uttrykker noe ønske om hvilke typer naboer de helst vil ha. Hvilke naboer informantene ønsker kan brukes som indikator på om de ser på Grønland som sitt territorium eller ikke. Informantene sa i forrige kapittel at de hadde kontakt med eldre etnisk norske naboer. Saika og Nazim etterlyste mer nabokontakt. Ingen av informantene ser det som negativt å ha etniske nordmenn som naboer. De ønsker ikke å stenge noen ute fra nabolaget. Det at informantene ikke har spesielle ønsker i forhold til hvilke naboer de vil ha, kan i lys av resten av analysen sees som en indikator på at de ikke ser på Grønland som sitt territorium.

9 Avslutning

Oppgavens utgangspunkt og formål

Denne oppgaven bygger på en kvalitativ undersøkelse av en sammensatt gruppe ikke-vestlige innvandrere på Grønland i Oslo indre øst. Utgangspunktet for oppgaven er de fysiske, sosiale og demografiske endringene som finner sted på Grønland i dag. På grunn av lave boligpriser og byfornyelsen, som førte til at leiegårder ble stående tomme, har det vært en økende bokonsentrasjon av ikke-vestlige innvandrere på Grønland fra 1970-tallet og frem til i dag. I tillegg har media vært med på å skape et bilde av Grønland som et innvandrersted i Oslo. I dag endres Grønland gjennom det som kan kalles en gentrifiseringsprosess, som vil si at et område i bykjernen får høyere anseelse og verdi. En slik prosess fører per definisjon til en utskiftning av befolkningen eller deler av den, der utdannede fra middelklassen flytter inn, mens grupper med lavere sosial, kulturell og økonomisk kapital flytter ut. Beboersammensetningen i Bydel Gamle Oslo er i ferd med å endres, økonomisk, sosiokulturelt, demografisk og etnisk.

Hvordan enkeltpersoner og grupper ser på ulike deler av byen påvirker flyttemønsteret som igjen påvirker segregasjonsmønsteret. For å forklare flyttinger må vi se på ulike flyttegrunner. I livssyklus-teori forklares flyttinger ut fra ulike trinn i livssyklusen. I en slik teori er tanken at folk flytter fra bykjernen når de stifter familie. Bydel Gamle Oslo har tidligere hatt en sosial filtrering ved at personer har bodd der en periode av livet, for så å flytte andre steder når de har opparbeidet seg en viss kjøpekraft. I dag ser vi at mer kjøpesterke grupper er i ferd med å etablere seg i området. En gentrifiseringsprosess kan sees som en omvendt sosial filtrering, ved at ressurssterke flytter inn og de med mindre ressurser flytter ut. Stedsfølelsen til de som bor i et endringsområde påvirker hvordan de reagerer og hvilken respons de har på endringene.

På bakgrunn av dette er oppgavens problemstillinger å undersøke på hvilken måte ikke-vestlige innvandrere er forankret til Grønland gjennom praktiske gjøremål, familieforhold, religiøs utfoldelse og sosiale nettverk. Jeg har videre sett på hvordan denne forankringen påvirker informantenes stedsfølelse for Grønland, og om de også har en utpreget

stedsidentitet. Med utgangspunkt i dette har jeg undersøkt om de ser på Grønland som sitt territorium.

For å undersøke problemstillingene jeg reiser har jeg valgt å se på hvordan ikke-vestlige innvandrere som bor eller arbeider på Grønland reagerer på endringene de sier finner sted. Ønsker de å bli værende kan dette sees som et uttrykk for at de har en stedsfølelse eller stedsidentitet for Grønland. Ønsker de derimot å flytte trenger ikke det bety at de mangler stedfølelse eller stedsidentitet, men kan for eksempel forstås i lys av livssyklus-teori. Dersom informantene ser på Grønland som sitt territorium kan vi forvente å finne at de ønsker å holde nye grupper borte fra området, og motarbeide de endringene som finner sted.

Forankring

For å undersøke informantenes funksjonelle forankring har jeg sett på hvor de bor, arbeider og utfører praktiske gjøremål. Da et av kriteriene for å være med i undersøkelsen var å enten bo eller jobbe på Grønland, er det ikke uventet at alle informantene har en funksjonell forankring. Alle informantene har på et eller annet tidspunkt bodd på Grønland. I dag har noen av dem flyttet til andre steder i Oslo, men de har fortsatt arbeidsstedet sitt på Grønland. De av informantene som har arbeidsplassen sin på Grønland jobber i egne bedrifter eller i familiebedrifter. Jeg vil si at den funksjonelle forankringen til de som driver egen virksomhet på Grønland, sammen med de som eier sin egen bolig der, er en økonomisk forankring.

De fleste informantene, med unntak av én, sier de ønsker å flytte fra Grønland på sikt. Dette viser at den funksjonelle forankringen gjennom bosted kan være kortsiktig. Bosted kan avhenge av hvilke muligheter man har på boligmarkedet, og det kan virke som om informantene ønsker flytte når de får mulighet til det. Alle informantene sier at de utfører praktiske gjøremål på Grønland, men de kan like godt gjøre dem andre steder om det passer bedre på det gitte tidspunktet.

Den emosjonelle forankringen til informantene avhenger av om de har familie og/eller nettverk på Grønland. De fleste informantene har familie som bor på Grønland. Familienettverket har både gitt tilgang på arbeid og vært årsaken til at flere av informantene bor på Grønland i dag. De som har familien på Grønland ser dem ofte, samtidig som de ikke

har tid til å pleie andre vennskap. Informantene sier at de ikke kjenner så mange utenom familien som bor på Grønland. De sier alle at de har flere etnisk norske enn ikke-vestlige venner. Til tross for at informantene både har en funksjonell og emosjonell forankring ser vi som vist at de ønsker på å flytte. Det kan derfor tyde på at livssyklusteori også kan være med å forklare disse flytteplanene og flyttingene.

Ut fra min undersøkelse kan jeg si at informantene er forankret til Grønland både funksjonelt gjennom bolig, arbeid og praktiske gjøremål og emosjonelt gjennom familie og nettverk. Hvordan denne forankringen påvirker deres stedsfølelse er individuelt.

Stedsfølelse

I tillegg til den funksjonelle og emosjonelle forankringen har individuelle egenskaper ved informanten som kjønn, etnisitet, alder og trinn i livssyklusen sammenheng med deres stedsfølelse. Stedsfølelse er subjektivt, men påvirkes også av samfunnet rundt (Massey 1995, Rose 1995).

Informantenes bosituasjon påvirker deres stedsfølelse. De som har valgt å bo på Grønland viser en mer positiv stedsfølelse enn de som ikke føler at de hadde like stor kontroll over dette valget. Vi ser likevel at de som bor i kommunal bolig, og uttrykker at de kunne tenke seg å bo et annet sted, etter hvert har utviklet en positiv stedsfølelse.

Informantene viser hvordan en person kan ha blandete følelser for et sted. De av informantene som er førstegenerasjons innvandrere uttrykker at de setter pris på nærhet til butikker og tilgang til kjente matvarer. Karim og Toufik setter pris på tilgangen til moske, som gjør det lettere å utøve deres religion. De er alle opptatt av at andre ikke-vestlige innvandrere på Grønland bor og bruker området på grunn av nærheten til ikke-vestlige innvandrere. Samtidig viser de at de mener konsentrasjonen av ikke-vestlige innvandrere på Grønland gir området et dårlig rykte. Karim sier Grønland er et gangstersted, og at etniske nordmenn derfor flytter bort fra området. Informanten viser at nærhet til andre med samme bakgrunn, og det som er kjent gir dem en positiv stedsfølelse.

Stedsfølelse utvikles over tid. De av informantene som er oppvokst på Grønland uttrykker en klart mer positiv stedsfølelse enn de andre, til tross for at de ser mye negativt ved stedet. Disse informantene mener også at det er mindre kontakt på tvers av ulike ikke-vestlige innvandrergupper nå enn tidligere. En grunn til dette kan være at de ulike etniske gruppene i dag er større enn de var for 10-20 år siden. Ali mener imidlertid å se at det er kontakt mellom etniske nordmenn og ikke-vestlige innvandrere på Grønland i dag, og dette stemmer med at de andre informantene sier de har flere etnisk norske enn ikke-vestlige venner. De unge kvinnene i undersøkelsen sier de bruker de nye kafeene og tilbudene på Grønland for å være sammen med venner, noe som kan gi en positiv stedsfølelse. Nabokontakten informantene har virker også positivt på deres stedsfølelse, det samme gjør kontakt med familie på Grønland. De som ikke har familie på Grønland forteller at de ønsker mer nabokontakt.

Stedsfølelse kan gi en stedsidentitet

For enkelte kan stedet bli en så viktig del av deres identitet at vi kan snakke om en stedsidentitet (Rose 1995). Det kan se ut som at dette gjelder for noen av mine informanter. Stedsidentiteten er ikke nødvendigvis noe en person tenker over til daglig. Hvordan informantene snakker om andre ikke-vestlige innvandrere og deres tilknytning til Grønland kan sees som en refleksjon på deres egen stedsfølelse og eventuelle stedsidentitet. Informanten sier andre innvandrere kommer til Grønland når de har hjemlengsel og at de har bosatt seg der på grunn av familie og nettverk. De sier at grunnen til at det ser ut som det bor så mange ikke-vestlige innvandrere på Grønland, er at det kommer mange tilreisende som bruker området.

Informantene har alle opplevd å få reaksjoner på hvor de bor når de sier det til utenforstående. Selv om det er vanskelig å si, vil jeg tro at det påvirker deres stedsfølelse og stedsidentitet å få slike reaksjoner. De som er oppvokst på Grønland sier oppveksten har påvirket dem, og disse informantene er de som sterkest gir uttrykk for å ha en stedsidentitet. Dette viser at botid og funksjonell og emosjonell forankring påvirker personens stedsidentitet. Det er mulig de som er oppvokst på Grønland påvirkes mer av negativ respons på hvor de bor enn de andre informantene. Også Saika, som valgte å bo på Grønland på grunn av nærheten til andre ikke-vestlige innvandrere, uttrykker at hun lar seg berøre av andres reaksjoner på at hun bor på Grønland. Til tross for at Saika har økonomisk mulighet til å bo andre steder valgte hun

Grønland. Det er derfor mulig hun utvikler en stedsidentitet på sikt. Det at informantene har opplevd å få reaksjoner på hvor de bor og jobber kan være med på å bevisstgjøre deres stedsfølelse og stedsidentitet.

Er Grønland et ikke-vestlig innvandrerterritorium?

For noen blir stedsfølelsen og stedsidentiteten så sterk at de ser på stedet som sitt territorium. Ifølge Harvey (1993) er territorium et sted som er forbundet med en kulturell identitet. Sack (1995) mener territorium fordrer et krav om å kontrollere et område, og de som hører til på et sted er adskilt fra de som ikke hører til der.

Dersom informantene ser på Grønland som sitt territorium er det, med dette som utgangspunkt, mulig å anta at de vil ha en aktiv respons på de endringene som finner sted. Informantene viser ikke noen aktiv respons på de endringene som finner sted på Grønland i dag. Dette kan blant annet skyldes at de ikke har noen utbredt samhandling på tvers av etniske grupper og lite kontakt med andre enn familienettverket. Informantene mener at ikke-vestlige innvandrere som bor og jobber på Grønland i dag er i ferd med å flytte. Grunner som nevnes til dette er at de ikke kommer til å ha råd til å kjøpe leiligheter i de nye blokkene som bygges, eller at de ønsker å bo nærmere familie og venner som har flyttet eller bor andre steder i byen. De sier også at den etniske næringsvirksomheten på sikt vil kunne bli borte, fordi kun de som er godt etablerte og har vært lenge på Grønland, kommer til å ha råd til å leie lokaler der i fremtiden.

Grunnen til at informantene ikke uttrykker seg negativt til endringene kan være at det vil kan ha positiv effekt for dem. De som driver egen næringsvirksomhet vil tjene på å ha flere kjøpesterke kunder i området. Vi ser også at de fleste informantene ønsker å flytte på sikt. De to som eier boligen sin på Grønland vil tjene på at områdets anseelse, og dermed boligprisene, går opp. Dette vil gi dem flere muligheter på boligmarkedet den dagen de velger å flytte.

For å undersøke om de ser på Grønland som sitt territorium spurte jeg hvilke naboer informantene ønsker. Informantene har ingen andre krav til naboene sine enn at de følger de lover og regler som finnes. De vil gjerne ha naboer som hilser på dem, og som de kan hjelpe

litt eller be om hjelp. Med andre ord ytrer de ingen ønsker om å ha naboer med en spesiell bakgrunn eller familiesituasjon.

Informantene sier at det ikke er noe utstrakt kontakt mellom ulike etniske grupper på Grønland. Dette kan være med på å hindre at det utvikles en kollektiv stedsidentitet, noe som er nødvendig for at man skal se på et område som sitt territorium. Mangelen på kontakt på tvers av etniske grupper kan være årsaken til at vi ikke ser en felles respons på de endringene som finner sted i området.

Jeg kan altså ikke si at informantene ser på Grønland som sitt territorium. Derimot virker det sannsynlig at noen av dem identifiserer seg med området, og dermed kan sies å ha en stedsidentitet.

Grønland videre framover

Ikke-vestlige innvandrere på Grønland har med tiden fått mer økonomisk kapital og ambisjoner om høyere boligstandard. Dette kan være en av grunnene til at de flytter til ytre by, og boliger som er større enn de som finnes i indre by. Statistikken viser at ikke-vestlige innvandrere i større grad enn før flytter bort fra Bydel Gamle Oslo og bosetter seg andre steder.

Jeg vil tro det tar lang tid før Grønland slutter å være et flerkulturelt område i Oslo. De ikke-vestlige innvandrerne som driver næringsvirksomhet i området er økonomisk forankret gjennom denne. Det kan også tenkes at enkelte av dem vi kan kalle gentryfikanter vil være andregenerasjons ikke-vestlige innvandrere i framtida. Kanskje vil det blant de ikke-vestlige innvandrerne være de med sterkest økonomisk kapital som vil ha råd til å flytte til Grønland i framtida.

Det er stor grad av usikkerhet med hensyn til Grønlands videre utvikling. Dette kan støttes av funn i tidligere undersøkelser av innvandrerbosetninger i andre vestlige byer. Det er stor variasjon mellom ulike minoritetsgrupper når det gjelder hvor lenge de bor konsentrert etter at de har flyttet til et nytt land. Det er også vanskelig å si i hvilken grad og om et område med en konsentrasjon av en etnisk minoritetsbefolkning kommer til å gentryfiseres. Grønland ligger

sentralt i Oslo, noe som de siste årene har blitt ansett som attraktivt, blant annet for akademikere. Dette gjør det sannsynlig at det vil være stor interesse for Grønland i årene framover. Samtidig virker det usannsynlig at de ikke-vestlige innvandrerne vil bli borte. De har økonomiske interesser i området gjennom boliger og næringsvirksomhet. Gentrifiseringsprosessen har en viss treghet innebygd i seg, og derfor er det lite sannsynlig at Grønland vil bli et rent etnisk norsk område med det første. Informantene sier de ikke tror det vil oppstå en lignende samlokalisering og bokonsentrasjon et annet sted i Oslo, mye fordi Grønland har en spesiell beliggenhet som gjør området attraktivt i dag.

Ifølge Blom (2001) vil ikke-vestlige innvandrere med tiden bli mindre bostedsmessig segregert fra etniske nordmenn hvis de nærmer seg etniske nordmenn med hensyn til inntekt og formue, men dette vil ta tid. Så lenge det er innvandring til Norge vil det kanskje være behov for et område som Grønland, som en innfallsport til det norske samfunnet.

Kilder

Barstad, A. 1997. *Store byer, liten velferd? Om segregasjon og ulikhet i norske storbyer*. Sosiale og økonomiske studier, Statistisk Sentralbyrå.

Bell, H. J. 1975. "Ethnicity and social change". I *Hutchinson, J. & A. D. Smith. 1996. Ethnicity*. Oxford, New York, Oxford University Press.

Birkeland, I. J. & B. L. Hanssen (red.), 2000. *Menneskers rom*. Unipub forlag 2000.

Blom, S. 2001. *Økt bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo – er toppen snart nådd?* I *Samfunnspeilet*, 2, 2001. Statistisk Sentralbyrå.

Blom, S. 2002. *Innvandrerens bosettingsmønster i Oslo*. Statistisk sentralbyrå, Oslo – Kongsvinger 2002.

Brenna, L. R. 2004. *Samgam! Integrering og inkludering*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Bridge, G. 1995. "Ch.10: Gentrification, Class and Community: A Social Network Approach", i *Rogers, A & Vertovec, S. (red.) 1995. The Urban Context. Ethnicity, Social Networks and Situational Analysis*. Berg Publishers.

Bø, B. P. 1980. *Fremmedarbeidernes boligsituasjon i Oslo*. Universitetsforlaget.

Danielsen, A. & M. N. Hansen. 2003. *Makt i Pierre Bourdieus sosiologi*. I Engelstad, F. (red.) *Om makt, teori og kritikk*. Makt- og demokratiutredningen, 1998-2003.

Dekker, P. & E. M. Uslaner (edt.). 2001. *Social Capital and Participation in Everyday Life*. Routledge, London and New York.

Ellingsen, A. S. 1987. *Byfornyelse i indre Oslo*. Hovedfagsoppgave i samfunnsgeografi våren 1987. Geografisk institutt, Universitetet i Oslo.

- Eriksen, T. H. 2001. *Flerkulturell forståelse*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Fosso, E. J. 2000. *Lokal meningsproduksjon om industriarbeid og ungdommers praksis*. I *Menneskers rom*, Birkeland, I. J. og B. L. Hansen (red). Unipub forlag.
- Gans, H. J. 1979. "Symbolic ethnicity: the future of ethnic and cultures in America" I *Hutchinson, J. & A. D. Smith. 1996. Ethnicity*. Oxford, New York, Oxford University Press.
- Gerson, K., Stueve, C. A. & C. S. Fisher. 1977. "Attachment to Place" i *Fisher, C.S. m.fl. 1977. Networks and Places. Social Relation in the Urban setting*. The Free Press. A division of Macmillan Publishing Co., Inc. New York, 1977.
- Granovetter, M. 1982 "The strength of Weak Ties: A network Theory Revisited" i *Marshden, P. V. & Lin, N. (edt.) 1982. Social structure and Network Analysis*. Saga Publication, Beverly Hills.
- Harvey, D. W. 1993. "From space to place and back again: Reflections on the conditions of postmodernity". I *Bird, J. (red). 1993. Mapping the futures. Local cultures, global change*. Routledge, London.
- Jones, H. 1990. *Population Geography*. Paul Chapman Publishing Ltd., London
- Knox, P. 1995. *Urban social geography, an introduction*. Third edition. Longman Scientific & Technical
- Kvale, S. 1997 *Det kvalitative forskningsintervju*. ad Notam, Gyldendal, 1997.
- Massey, D. 1995. "The conceptualization of place" i *Massey, D. & P. Jess 1995. A place in the World? Places, Cultures and Globalization*. The Open University, Oxford.
- Massey, D. 1997. "A Global Sense of Place" i *Barnes, T. & D. Gregory (red), 1997. Reading Human Geography: The Poetic and Politics of Inquiry*. London: Arnold

Mørck, Y. 1998. *Bindestregsdanskere. Forællinger om køn, genertion og etnicitet*. Forlaget Sociologi

Nordahl, B. 1996. *Sosiale relasjoner mellom beboere –formell og uformell samhandling i forstad og i indre by*. Byggforsk, Prosjektrapport 1995– 1996.

Oslo-statistikken. Innvandrerbefolkningen pr. 01.01.2003. notat 4/2004.

Prieur, A. 2004. *Balansekunstnere. Betydning av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag.

Prosjektkatalog med årsrapport for 2001, Handlingsprogram for Oslo indre øst.

Prosjektkatalog med årsrapport for 2003, Handlingsprogram for Oslo indre øst.

Refling, D. 1983. *Pakistaneres bosetting i Oslo*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Geografisk institutt, Universitetet i Oslo, høsten 1983.

Ritland, A. A., 1996. *Skepsis til "de fremmede". En studie av mekanismer bak sosial og etnisk segregasjon*. NIBR-rapport 1996:18

Rogers, A. & S. Vertovec (edt) 1995. *The Urban Context. Ethnicity, social networks and situational analysis*. Berg publishers. Oxford/Washington D.C., USA

Rose, G. 1995. "Place and identity: a sense of place" i *Massey, D. & P. Jess 1995. A place in the World? Places, Cultures and Globalization*. The Open University, Oxford.

Ruud, M. E. 2003 *Byfornyelse og endringer i urbane bomiljø. En studie av beboeres erfaringer fra området Grønland/Nedre Tøyen i Oslo 1980-2000*. det historisk-filosofiske fakultet, Universitet i Oslo.

Røe, P. G. 2002. *Sosiokulturelle stedsanalyser – et supplement til de tradisjonelle stedsanalysene*. Plan 4-5/2002

Solberg, R. 1996. *Rapport fra Grønland: Dumpingplass og engasjement – Et sted må de boe, sa stadsarkitekt Linstow*. I Plan 3, 1996

Schiefloe, P.M. 1985. *Nærmiljø i bysamfunn*. Byforskningsprogrammet Universitetsforlaget.

Short, J. R. 1982. "Residential mobility". I *Bourne, L. S. 1982. Internal Structure of the City*. Oxford University Press, New York.

Simonsen, K. 1994. "Køn, generation, territorium – om livet i et storbykvarter". I *Tonboe, J. (red.) 1994. Territorialitet, historiske og kulturelle perspektiver*. Odense Universitetsforlag.

Statistisk årbok for Oslo 2001

Statistisk årbok for Oslo 2004

Sæter, O. 1999. *Bolig- og byutvikling i et gentrifiseringsperspektiv – eller symbolsk og økonomisk kapital i samspill*. Byggforsknnotat 36, 1999. Bolig, bygd miljø og samfunn.

Thagaard, T. 1998. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.

Tuan, Yi-Fu. 1999 "Space and Place: Humanistic Perspectiv". I *A. J. Agnew, Livingstone, D. N. & Rogers (edt). 1999. Human Geography, an essential anthology*. Blackwell Publishers.

Uslaner, E. M. 2001. "Volunteering and social capital. How trust and religion shape civic participation in the United States". I *Dekker, P. & E. M. Uslaner. 2001. Social Capital and Participation in Everyday Life*. Routledge, London and New York.

Vassenden, K. (red), 1997. *Innvandrere i Norge. Hvem er de, og hva gjør de?* Statistiske Analyser, Statistisk Sentralbyrå.

Waldinger, R. 2001 "The Immigrant Niche in Global City-Regions: Concept, Patterns, Controversy". I *Scott, A. (edt) 2001. Global City-Regions, trends, theory, policy*. Oxford University press, 2001.

Wessel, T. & J. Bjørneboe. 1997. *Byfornyelsestilskudd. Evaluering av tilskudd fra Husbanken for 1994-95*. Byggforsknotat 22, 1997. Bygd miljø og samfunn

Özüekren, A. S., 1992. *Turkish immigrant housing in Sweden*. The National Swedish Institute of building research.

Özüekren, A. Sule & R. van Kempen, 2002. *Housing Careers of Minority Ethnic Groups: Experiences, Explanations and Prospects*. i *Housing Studies*, Vol 17, No 3, 365-379, 2002.

Vedlegg 1

Intervjuundersøkelse

VIL DU VÆRE MED I MIN INTERVJUUNDERSØKELSE?

Mitt navn er Inga Gudrun Hyrve. Jeg studerer hovedfag i Samfunnsgeografi ved Universitet i Oslo, og min veileder er førsteamanuensis Terje Wessel.

Min hovedfagsoppgave skal handle om hvordan minoritetsgrupper opplever Grønland i Oslo. Spørsmålene vil handle om hvor du bor, hvem du er sammen med, fritidsaktiviteter, hvor du utfører daglige ærender, hvordan du oppfatter eventuelle endringer, trivsel og hvilke kontakt du har med naboer osv.

I den forbindelse vil jeg gjerne intervju deg. Intervjuet vil ta ca 1-2 timer.

Jeg vil ta opp intervjuet på lydbånd, dersom dette er i orden for deg. Du vil få mulighet til å høre gjennom intervjuet i etterkant og komme med rettinger dersom det skulle være ønskelig.

Det er frivillig å delta og du kan avstå fra å svare på enkeltspørsmål. Du kan også når som helst, uten grunn, trekke deg fra intervjuet. Da kan du kreve dine personalopplysninger slettet. Informasjon jeg får gjennom intervjuet vil kun behandles av meg og bli brukt i min hovedoppgave. Jeg vil selvfølgelig sørge for at du ikke kan gjenkjennes av de som leser oppgaven. Når oppgaven er ferdig vil jeg slette lydbånd og alt som kan identifisere deg.

Skulle du ha noen spørsmål, ta kontakt på 40 21 65 14 eller 22 17 06 51.

På forhånd takk!

Vennlig hilsen

Inga Gudrun Hyrve

Vedlegg 2

Intervjuguide

Bohistorie i Norge

Hvor lenge har du bodd i Norge?

Har du bodd flere steder i Norge?

Hvor har du bodd lengst?

Hvor lenge har du bodd/bodde du på Grønland?

Hvor bor du nå?

Hva slags type bolig bor du i? (leilighet, hus,)

Er du fornøyd med boligen du bor i? (tilfredsstillende/ikke tilfredsstillende boligsituasjon)

Eier eller leier du boligen du bor i? (kontraktsforhold)

Hvordan har du bodd tidligere?

Hvordan bodde du før du kom til Norge? (by, land, landsby etc)

Hvem bor du sammen med?

Familie

Er familien i Norge? Evt hvilken del av familien er her (evt hvor i Norge bor de)?

Flyttet du til Norge sammen med familie, familiegjennforening eller alene?

Grønland

Hvilken tilknytning til Grønland har du? → bo, jobb, egen næringsvirksomhet, familie, nettverk?

Hvorfor flyttet du til Grønland? → For de som bor der.

Hvordan var det å flytte til Grønland?

Hvilke forventinger hadde du da du flytta til Grønland?

Har du bodd flere steder i nærområdet, el Grønland?

Arbeidsplass

(mest relevant for de som jobber på Grønland)

Hvor jobber du?

Hvordan fikk du denne jobben?

Eier du foretaket? Medeier?

Beskriv jobben din kort.

Jobber du sammen med familiemedlemmer, beskriv familieforholdet.

Har du kontakt med kolleger på fritiden?

Hva slags kontakt er dette?

Åpent

Fortell fritt om hvordan du opplever Grønland.

Hva er bra?

Hva er ikke fullt så bra?

Fortell om Grønland før i forhold til nå (f. eks 5-10 år siden og i dag, sammenlign) → trenger ikke ta med dette om det kommer frem av spørsmålene over).

Hvordan tror du andre ser på Grønland? Evt. hvorfor?

Kan du beskrive hvordan Grønland skulle vært dersom det var ideelt i dine øyne?

Hvem skulle bo der, naboer (i oppgangen, eller gården), forretninger, organisasjoner osv. (→dette må formuleres riktig, det jeg er på jakt etter er hvem informanten helst vil omgi seg med.)

Har minoritetene markert Grønland som sitt sted på andre måter enn ved at de har mye næringsvirksomhet der?

Dersom innvandrerne er på vei bort fra Grønland, tror du det vil dannes et nytt område med like mange butikker og kafeer som man finner her? Ser man tendensen til dette noe sted?

Hva slags naboer vil du helst ha? Alder, bakgrunn osv.

Nettverk/ Sosial kapital

Hvor bor de du har mest jevnlig kontakt med?

Hva slags kontakt er det?

Har du mest kontakt med disse fordi de bor i nærheten av ditt bosted, eller ville kontakten vært der uansett?

Hvor hyppig er kontakten med de nærmeste (står fritt til å selv definere om de nærmeste er venner eller familie).

Hvor bor familie, og de nærmeste vennene?

Har du kontakt med tidligere kolleger, medstudenter fra norskkurs el.l.? → svake bånd.

Hvordan fungerer nettverket? (Face-to-face, e-mail- telefon, ved hjelp av bil, kollektiv-transport osv.)

Kjenner de fleste i nettverket hverandre (belyse hvor tett nettverket er).

Hvem har du kontakt med som ikke er nære venner eller familie? Hva slags type kontakt er dette?

Har du kontakt med kolleger, medstudenter (norskkurs), el. l. på fritiden?

Hvilke naboer snakker du med?

Hvordan er denne kontakten?

Hvordan fikk du vite om den jobben du har i dag? → hvem tipsa deg?

Mener du at det flerkulturelle aspektet ved Grønland gjør dette til et godt område å bo i?

Et godt område å oppholde seg?

Liker du å bo blant mennesker med ulike livsstiler og bakgrunn?

Relasjoner mellom ulike etniske grupper

Hvor mye kontakt mener du grupper med ulik etnisk minoritetsbakgrunn har?

Hva slags kontakt?

Hva slags forhold har de?

Har du etnisk norske venner?

(få tak i om dette er nordmenn som er godt forankra i området, dvs. bodd der lenge, eller om det er ”nye” nordmenn som har flyttet dit de siste årene. Hvor lenge har de kjent hverandre?)

Hvordan er samhandlingen med nordmenn?

Har du kontakt med nye grupper som bor i og bruker området?

Hva slags type kontakt er det? → Hvor, når og hvordan?

Beskriv de nye som bosetter seg i området, har de visse fellestrekk/kjennetegn?

Fører disse gruppene til endring i stabiliteten?

Prisendringer?

Er det mer bråk nå enn før (eks fra utesteder, restauranter)?

Opplevs området som mer fremmed?

→ disse spørsmålene må tilpasses informanten, slik at jeg fremstår mest mulig nøytralt.

Forankring

Hvor beveger du deg?

(→ Hvor utfører du daglige ærender som å gå i banken, handle, møte venner osv.? Still spørsmål om hver enkelt aktivitet. Spør om det er noen aktiviteter jeg har glemt)

Deltar du i organisasjoner el.l., evt. hvor holder den/de til?

Arbeid/ utdanning?

Deltar du i aktiviteter som ikke finner sted på Grønland?

Hvor ofte er du utenfor Grønland? → hvor, hva, hvor ofte?

Når var du sist på Karl Johan, Oslo sentrum, Majorstua?

Hva gjør du på fritida?

Hvor skjer disse aktivitetene?

Har du noen gang vært på for eksempel Dattera til Hagen, IKM eller lignende steder på Grønland?

Hvor går barna på skole?

Om de går på Koranskole, hvor gjør de det?

Hvor har du gått på skole i Norge?

Har du flytteplaner?

Hvor lenge kan du tenke deg å bo der du bor nå?

Hva er evt flyttegrunnen?

Emosjonell dimensjon:

(”Hjemme” er et vanskelig begrep. Må derfor be om begrepsforståelse.)

Er det noen deler av byen som føles mer ”hjemme” enn andre her i Oslo?

Hva er det som gjør at du føler deg hjemme?

Hva må til for at du skal føle deg hjemme et sted? Fortell fritt.

Om/når du får besøk fra hjemlandet og skulle vise dem "ditt Oslo", hva ville du vise frem?

Hva er ditt favorittsted i Oslo? Det fineste du vet. Evt et sted ute, en butikk, hjemme i leiligheten, et utested, en kafe el.l.

Hvor vil du gå om du skal kose deg?

Er du avhengig av å ha med deg venner eller familie, eller vil du møte andre kjente uansett?

Mener du Grønland har endra seg? Hva slags endringer mener du finner sted?

Hvordan påvirker dette deg? (om informanten påvirkes)

Grønland i forhold til andre steder

Dempe viktigheten av disse spørsmålene litt;

Kjenner du andre steder i Oslo?

Hvordan vil du beskrive disse?

Hva er bra/ ikke så bra?

Beskriv andre steder i Oslo, eget valg (kan være et sted man kunne tenke seg å bo, har bodd eller ikke vil bo).

Hvordan ser man på andre steder i forhold til Grønland?

Personlige opplysninger:

Alder

Kjønn

Opphavsland

Yrke/skole/hjemmeværende

Sivilstand